

OPINNÄYTETYÖ

YAMK

MARKO TAPANINAHO 2013

**IMMATERIAALIOIKEUKSIEN HALLINTA
YRITYKSESSÄ:
NYKY- JA TAHTOTILA**

**Rovaniemen
ammattikorkeakoulu**
University of Applied Sciences
LUC

TEKNOLOGIAOSAAMISEN JOHTAMINEN

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

TEKNIikka JA LIIKENNE

Teknologiaosaamisen johtaminen
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Opinnäytetyö YAMK

**IMMATERIAALIOIKEUKSIEN HALLINTA
YRITYKSESSÄ:
NYKY- JA TAHTOTILA**

Marko Tapaninaho

2013

Ohjaaja yliopettaja, KTT Veikko Kärnä

Hyväksytty _____ 2013 _____

Tekijä	Marko Tapaninaho	Vuosi	2013
Työn nimi	Immateriaalioikeuksien hallinta yrityksessä: nyky- ja tahtotila		
Sivu- ja liitemäärä	87+1		

Tässä opinnäytteessä tarkastellaan immateriaalioikeuksia ja siihen liittyviä ilmiöitä yrityksessä. Selvitetään yrityksen toiminnan kannalta oleellisia immateriaalioikeusasioita sekä prosesseja immateriaalioikeusasioiden hallintaan ottamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tutkintaympäristönä on kansainvälinen teknologiayhtiö, jonka liiketoiminta kattaa valmistuksen lisäksi myös suunnittelu- palvelut ja tuotantoon liittyvät lisäarvopalvelut.

Opinnäytteen tavoitteena on selvittää, kehittää ja määritellä immateriaalioikeustoimintaa yrityksessä. Tarkoituksena tuottaa malli siitä, miten immateriaalioikeusasioita tulisi hallita sekä ehdottaa toimenpiteitä tahtotilaan pääsemiseksi. Tutkimuksen pääkysymys on, mikä on immateriaalioikeusasioiden tilanne ja miten sitä tulisi kehittää?

Opinnäytteen tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimustapaa ja tutkimusotteena tapaustutkimusta. Tutkimusaineisto hankittiin tekemällä avoimia haastatteluita ja aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä.

Tutkimuksen tuottaman tiedon avulla voidaan ymmärtää paremmin immateriaalioikeusasioiden nykytilaa ja puutteita yrityksessä sekä tavoitetaan tarvittavia toimenpiteitä. Tutkimuksessa kehitettiin muutosprosessia immateriaalioikeusasioiden hallintaan saattamiseksi sekä toimintamallia miten immateriaalioikeuksia hallinnoidaan. Tutkimuksen keskeisimpinä immateriaalioikeuksiin liittyvinä tekijöinä kohdeyrityksen kannalta esille nousivat: kokonaisuudenhallinta, strategia, kommunikaatio, resurssit, tietotaso, patentit, koulutukset, ohjeistukset sekä sopimukset.

Avainsana(t) immateriaalioikeudet, muutosprosessi, toimintamalli, sopimukset, IPR-strategia, patentit

Author	Marko Tapaninaho	Year	2013
Subject of thesis	IPR Management in the Company: Current State and the Objective		
Number of pages	87+1		

In this thesis the Intellectual Property Rights (IPR) and the phenomenon were studied in the company. The essential intellectual property rights and processes related to the management and maintaining them were clarified from the company's perspective. The research environment was a globally operating technology company, the operations of which cover besides manufacturing also design services and value-added services related to industrial production.

The target of this thesis was to clarify and develop and define the IPR management and activities in the company. The purpose was to produce a model on how the IPR matters should be managed and also recommend actions how to reach the objective. It was studied what the current state of intellectual property rights is and how they should be developed.

This thesis was conducted as a qualitative research by using a case study research method. The research material was collected by using open interviews. The research material was analyzed by using a content analysis.

On the basis of the information produced during the research the current state of the IPR matters and the shortages in the company can be understood better as well as the needed actions to reach the objective. During the research the change process model and the management process model of the IPR were developed. From the target company's point of view the key IPR items from the research were the overall management, the strategy, the communication, the resources, the knowledge level, the patents, the trainings, the instructions and the contracts.

Key words intellectual property rights, change process, the operational model, contracts, IPR strategy, patents

SISÄLTÖ

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO.....	1
1 JOHDANTO	2
1.1 AIHEEN VALINNAN TAUSTA	2
1.2 KEHITTÄMISHANKKEEN RAJAUS SEKÄ TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TEHTÄVÄ..	3
1.3 OPINNÄYTTEEN VIITEKEHYS.....	5
1.4 OPINNÄYTETYÖN RAKENNE JA ETENEMINEN.....	6
2 IMMATERIAALIOIKEUDET YRITYSTOIMINNASSA	8
2.1 IMMATERIAALIOIKEUDET JA STRATEGINEN AJATTELU.....	8
2.2 MUUTOKSET ORGANISAATIOSSA JA SEN TOIMINNASSA.....	12
2.3 MITÄ IMMATERIAALIOIKEUDET OVAT?.....	14
2.3.1 Historiaa ja yleissopimuksista	14
2.3.2 Määritelmää ja taustaa	18
2.3.3 Immateriaalioikeuksien arvostaminen	20
2.4 IMMATERIAALIOIKEUKSIEN JAOTTELU.....	23
2.4.1 Immateriaalioikeuksien jaottelu ja eri muodot	23
2.4.2 Teollisoikeudet	27
2.4.3 Tekijänoikeus	33
2.4.4 Verkkotunnukset ja maantieteelliset alkuperämerkinnät.....	34
2.5 IMMATERIAALIOIKEUKSIIN LIITTYVÄT SOPIMUKSET, LOUKKAUKSET JA SEURAAMUKSET .	35
2.6 IMMATERIAALIOIKEUKSIEN SUUNTAUS JA TULEVAISUUS.....	39
3 TUTKIMUSAINESTO JA -MENETELMÄT.....	43
3.1 TUTKIMUSOTE.....	43
3.2 AINEISTON HANKKIMINEN	44
3.2.1 Avoin haastattelu.....	44
3.2.2 Haastatteluiden toteutus ja litterointi	46
3.3 AINEISTON ANALYSOINTI.....	48
4 TUTKIMUKSEN TULOKSET	51
4.1 IPR NYKYTILA	51
4.1.1 IPR-asioiden yleinen tila.....	51
4.1.2 Organisaatiot ja vuorovaikutus	52
4.1.3 Sopimukset.....	53
4.1.4 Ohjeistukset.....	54
4.1.5 IPR-muotojen huomioonottaminen.....	55
4.2 IPR-TAVOITETILA	56
4.2.1 Yhteistyö eri tahojen välillä.....	56
4.2.2 Huomioonotettavat IPR-muodot.....	57

4.2.3	Tiedon taso, koulutukset ja ohjeistukset	58
4.2.4	Toimintamalli ja organisoiminen.....	60
4.2.5	Mahdollisuudet	60
5	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	62
5.1	TULOSTEN YHTEENVETO.....	62
5.2	KEHITYSKOhteet, POHDINTAA JA SUOSITUKSET	65
5.3	TULOSTEN VERTAAMINEN AIEMPIIN TUTKIMUKSIIN	69
5.4	LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	73
5.5	LOPPUPÄÄTELMÄ	81
	LÄHTEET	84
	LIITTEET	88

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Strateginen johtaminen tulevaisuuden tekemisenä.....	9
Kuvio 2. Immateriaalioikeuksien aikajana	10
Kuvio 3. Immateriaalioikeuksien luomis- ja ylläpitoprosessi.....	11
Taulukko 1. Organisaatiomuutosten tyypittelytaulukko	13
Kuvio 4. Luovuuden suojat ja tunnukset IPR-oikeudessa	24
Taulukko 2. Immateriaalioikeuksien muodot.....	25
Kuvio 5. Immateriaalioikeuksien jaottelu tässä opinnäytteessä	26
Taulukko 3. Esimerkki patenteista ja niihin liittyvistä koodeista	29
Taulukko 4. IPR-tietämyksen suojaaminen.....	36
Taulukko 5. Haastattelut	47
Kuvio 6. Tutkimusaineiston, teorian ja todellisuuden välinen yhteys.....	48
Taulukko 6. Luokat ja teemat.....	50
Taulukko 7. Sopimuksien ja IPR-muotojen huomioonottaminen organisaatioissa.....	63
Kuvio 7. Muutosprosessi IPR-asioiden hallintaan ottamiseksi toimeksiantaja yrityksessä	66
Kuvio 8. Immateriaalioikeuksien muutoshallinta ja ylläpito yrityksessä.....	68
Kuvio 9. Triangulaation syklit	78
Kuvio 10. Immateriaalioikeudet toiminnan keskiössä.....	82

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen valinnan tausta

”Immateriaalioikeudet vaikuttavat yritysten toimintaan riippumatta siitä, suojaako yritys omia toimintojaan aktiivisesti vai passiivisesti. Toiminnassa on nimittäin joka tapauksessa otettava huomioon muiden hyödyntämät yksinoikeudet. Immateriaalioikeuden vahva kielto-oikeusluonne aiheuttaa sen, että tahatonkin toisen oikeuksien loukkaus saattaa pysäyttää oman toiminnan lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi. Kukaan ei toimi tyhjiössä, jossa voisi jättää ympäröivän maailman huomiotta.” (Haarmann–Mansala 2012, 17.)

Mielestäni on ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että yrityksessä, sen organisaatioiden eri tasoilla on immateriaalioikeusasiat huomioitu asianmukaisesti. Kuten yllä sanottiin, voi tahattomastikin aiheuttaa ison ongelman yrityksen toiminnalle. Loukatessa toisen tahon immateriaalioikeutta voi mainitusta kielto-oikeudesta johtuen voida joutua hankalaan tilanteeseen. Asioista voi kuitenkin päästä sopimukseen tai yrittää neuvotella, mutta joka tapauksessa tilanne aiheuttaa yritykselle taloudellisia vaikutuksia. Seuraamukset voivat aiheutua liian suuriksi kannettavaksi yritykselle. Huonoimmassa tapauksessa immateriaalioikeuden haltija pitää kiinni kielto-oikeudesta, eikä suostu sopimaan esimerkiksi patenttioikeuden lisensointiin. Tällöin toiminta pitäisi keskeyttää niiltä osin, jossa immateriaalioikeutta loukataan ja mahdollisesti vetää tuotteita markkinoilta sekä maksaa korvauksia.

Yrityksessämme on otettu huomioon immateriaalioikeusasioita eri toimissa jossakin määrin, mutta tätä ei ole hallittu kokonaisuutena. Lisäksi omien tuotteiden suunnittelussa näissä asioissa täytyy olla erityisen valveutunut. Jos aiemmin on suunniteltu tuotteita asiakkaiden tarpeisiin (asiakas omistaa tuoteoikeudet), niin suurin vastuu on ollut asiakkaalla. Yrityksemme haluaa fokusoida tuotesuunnittelutoiminnassa uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden alueille sekä siirtyä yrityksenä elektroniikkatuotantopalveluiden tuottajan (EMS, Electronic Manufacturing Services) toiminnasta selkeämmin ja voimakkaammin suunnittelu- ja valmistuspalveluiden tuottajan (ODM, Original Design Manufacturer) suuntaan. Tällöin kehitettävien sekä valmistetta-

vien tuotteiden omistusoikeudet ovat enenevässä määrin itsellä ja myös vastuu sekä osaamistarve immateriaalioikeusasioihin liittyen kasvaa merkittävästi.

Vastaan tekniset palvelut-organisaatiosta (Engineering Services) ja osana organisaatiota myös tuotekehitys- ja tuotesuunnittelutoiminnasta. Yrityksellä on suuria odotuksia ja tavoitteita tälle toiminnalle. Toimintaa on kehitetty ja siihen panostetaan jatkossakin. Immateriaalioikeusasiat ovat nousseet esille useamman kerran ja päätettiin ottaa tämä kokonaisuutena sekä perinpohjaisesti hallintaan.

Opinnäytetyöni aiheena on yrityksemme immateriaalioikeusasiat. Tavoitteena on hankkia ja kartuttaa samalla osaamista sekä asiantuntemusta aiheeseen liittyen yleisesti. Itse mahdollisesti vastaan jatkossa immateriaalioikeusasioita kokonaisuutena. Immateriaalioikeudet aiheena on mielenkiintoinen ja tärkeä osa tuotesuunnittelutoimintaa yleensä. Uskon, että opinnäytetyöni aikana kartuttamani ymmärrys ja osaaminen aiheesta ovat selkeä lisäarvo omassa osaamistyökalupakissakin jatkoa ajatellen.

1.2 Kehittämishankkeen rajaus sekä tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tehtävä

Tämän kehittämishankkeen **tavoitteena** on selvittää, kehittää ja määritellä immateriaalioikeustoimintaa (IPR) yrityksessä. **Tarkoituksena** on tuottaa malli siitä, miten immateriaalioikeusasioita tulisi hallita. Kehittämishankkeen **tehtävänä** on ratkaista tutkimusongelma vastaamalla alla oleviin kysymyksiin:

Tutkimuksen pääkysymys:

- Mikä on immateriaalioikeusasioiden tilanne ja miten sitä tulisi kehittää?

Tutkimuksen alakysymykset:

- Miten immateriaalioikeusasioihin otetaan kantaa yleisesti ja minkälaisia ohjeistuksia on olemassa?

- Minkälaisia sopimuksia on olemassa immateriaalioikeusasioihin liittyen?
- Minkälaisia riskejä?
- Minkälaisia mahdollisuuksia?
- Mihin immateriaalioikeustoiminnalla tulisi pyrkiä, tavoitetila?
- Mitkä immateriaalioikeuksien muodoista on olennaisia yritykselle?

Tuotettavassa immateriaalioikeuksiin liittyvässä mallissa otetaan kantaa konsernin tasolla toimintaan liittyviin immateriaalioikeusasioihin. Tämä sisältää sopimukset eri tahojen välillä, kuten asiantuntijoiden keksinnöt, työsopimukset, asiakas- ja hankesopimukset, hankinnan sopimukset jne.

Pääfokukseksi kuitenkin muodostuu todennäköisesti tuotesuunnittelutoiminta, joka on opinnäytteentekijän vastuulla toimeksi antavalla yrityksellä. Tuotesuunnittelutoiminnassa on tarkoitus tuottaa tuotteita markkinoille (kolmannen osapuolen tuotemerkin alla), joita yrityksemme valmistaa jossakin tehtaassamme. Tuotesuunnittelutoiminnassa tehdään erilaisia immateriaalioikeuksiin liittyviä innovaatioita, joista olisi mahdollista saada lisäarvoa yritykselle ja suojata yrityksen immateriaaliomaisuutta sekä -oikeuksia.

Opinnäytetyö rajataan seuraavasti:

- a) Kehitetään ja määritellään immateriaalioikeustoimintaa sekä tuotetaan malli niiden hallitsemiseksi.
 - a. Hankitaan tietoperustaa aiheesta.
 - b. Selvitetään nykytilaa.
 - c. Määritellään tahtotila.

Opinnäytteen ulkopuolelle rajataan:

- a) Immateriaalioikeusasioiden täytöntöönpanoa kokonaisuudessaan yrityksessä, koska luultavasti päivitystarpeita tulee esim. asiakassopimuksiin. Nämä tehdään opinnäytteen jälkeen erillisenä projektina
 - a. Asiakassopimukset ja muut mahdolliset sopimukset päivitetään tarpeen mukaan erikseen määriteltävässä aikataulussa.
 - b. Lakiteknisten asioiden yksityiskohtaisempi selvittely tietoperustan osalta ei ole opinnäytteen kontekstissa.

Tutkimuksen tehtävänä on tarkoitus vastata yllä mainittuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineisto hankitaan tekemällä avoimia haastatteluita. Haastatteluissa esitettävät kysymykset eivät ole yksi yhteen tutkimuskysymysten kanssa, vaan esittämällä kysymyksiä hankitaan tieto tutkimuskysymyksiin. Haastattelurunko on liitteenä 1 tässä opinnäytetyössä.

1.3 Opinnäytteen viitekehys

Opinnäytteeni tutkintaympäristönä on suomalainen, mutta kansainvälinen keskisuuri pörssiyritys. Aihe on immateriaalioikeudet ja tarkoituksena on kehittää tähän liittyvää toimintaa koko yrityksen tasolla, ns. korporaation tasolla. Itse vastaan yrityksen teknisestä toiminnasta ja teknisistä palveluista (Engineering Services). Tähän toimintaan ja organisaatioon kuuluu erilaista suunnittelu-, kehitys- ja projektitoimintaa tuotekehityspalveluista tuotesuunnitteluun ja testaussuunnittelusta testauspalveluihin sekä uusien tuotteiden teknologiasiirtoprojektihallintaan liittyvää toimintaa. Tällaisessa toiminnassa immateriaalioikeusasiat ovat erityisen tärkeässä roolissa, koska ollaan tekemisissä tuotteiden, komponenttien, valmistuslaitteiden, lisenssien, ohjelmistojen, tuotemerkkien, luottamuksellisen tiedon jne. kanssa, mihin liittyy paljon kolmansien osapuolien oikeuksia ja suojauksia. Kolmansien osapuolten oikeuksista ennen kaikkea patenteihin ja keksintöihin liittyvät asiat, suojaukset, oikeudet ja lisensointi. Tarkoituksena on kuitenkin selvittää ja kehittää tilannetta koko yrityksen tasolla ottaen huomioon kaikki organisaatiot ja toiminnot, missä ollaan tekemisissä immateriaalioikeusasioiden kanssa. Immateriaalioikeusasioilla ja -toiminnalla voi tuottaa lisäarvoa yritykselle ja välttää erilaisia ongelmatilanteita.

Immateriaalioikeuksiin liittyy paljon erilaista lainsäädäntöä ja käsitteitä. Tässä opinnäytteessä tutkitaan asiaa etupäässä Suomen näkökulmasta, esimerkiksi määriteltäessä ja ryhmiteltäessä mihin luokkiin (teollisoikeudet, tekijänoikeudet) eri immateriaalioikeuksien muodot kuuluvat. Eri mantereilla asioita saatetaan määritellä hieman eri tavalla ja niihin liittyviä asioita voidaan ajatella periaatteellisesti eri tavalla (esim. verkkotunnus). Sinällään lakitekniisiin

asioihin tai muutoinkaan syvällisesti lakinäkökulmaan ei tässä opinnäytteessä syvennytä. Tämän opinnäytteen tarkoituksena on keskittyä immateriaalioikeusasioihin toiminnan näkökulmasta yleisemmin. Tämä tehdään ottamalla immateriaalioikeustoiminta ja -asiat kokonaisuutena hallintaan sekä tuottamalla tällainen materiaali yritykselle.

1.4 Opinnäytetyön rakenne ja eteneminen

Ensimmäisessä luvussa esitellään ja rajataan aihetta sekä selvitetään kehittämistyön taustaa ja syitä, miksi tällainen kehittämishanke on päätetty tehdä. Lisäksi määritellään tutkimuskysymykset sekä -menetelmät ja rajataan viitekehys opinnäytteelle.

Toisessa luvussa on tietoperustaa ja taustaa sekä historiaa immateriaalioikeuksista. Tietoperusta keskittyy tässä työssä olennaisiin asioihin, esimerkiksi lakiasioihin ei perehdytä syvällisesti. Esitellään myös muita opinnäytteelle olennaisia asioita kuten, immateriaalioikeusasioihin liittyvät sopimukset ja immateriaalioikeusasioiden mahdollisia suuntauksia. Tietoperustassa katsotaan immateriaalioikeuksia myös strategisesta näkökulmasta.

Kolmannessa luvussa esitellään ja käydään läpi tutkimusmenetelmät sekä näihin liittyvää teoriaa. Esitellään tutkimusstrategia menetelmineen. Käydään läpi, miten tutkimusaineisto hankittiin ja miten se analysoitiin. Lisäksi perustellaan miksi tähän tutkimukselliseen lähestymistapaan päädyttiin.

Neljännessä luvussa esitellään tutkimustulokset. Tutkimustulokset luokiteltiin ja jaettiin teemoihin ja aiheisiin. Tutkimustulokset jaettiin näiden mukaan eri kappaleisiin. Samalla käydään läpi tutkimustuloksissa esiin tullutta analogiaa tai eroavaisuuksia.

Viidennessä luvussa on pohdintaa, johtopäätöksiä ja kehitysehdotuksia. Tehdään yhteenveto tuloksista ja ehdotetaan malli sekä ohjeistuksia immateriaalioikeustoiminnalle ja -asioille. Verrataan tuloksia aiempiin tutkimuksiin ja

arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta. Lopussa ovat lähdeluettelo sekä opin-
näytteen liitteet.

2 IMMATERIAALIOIKEUDET YRITYSTOIMINNASSA

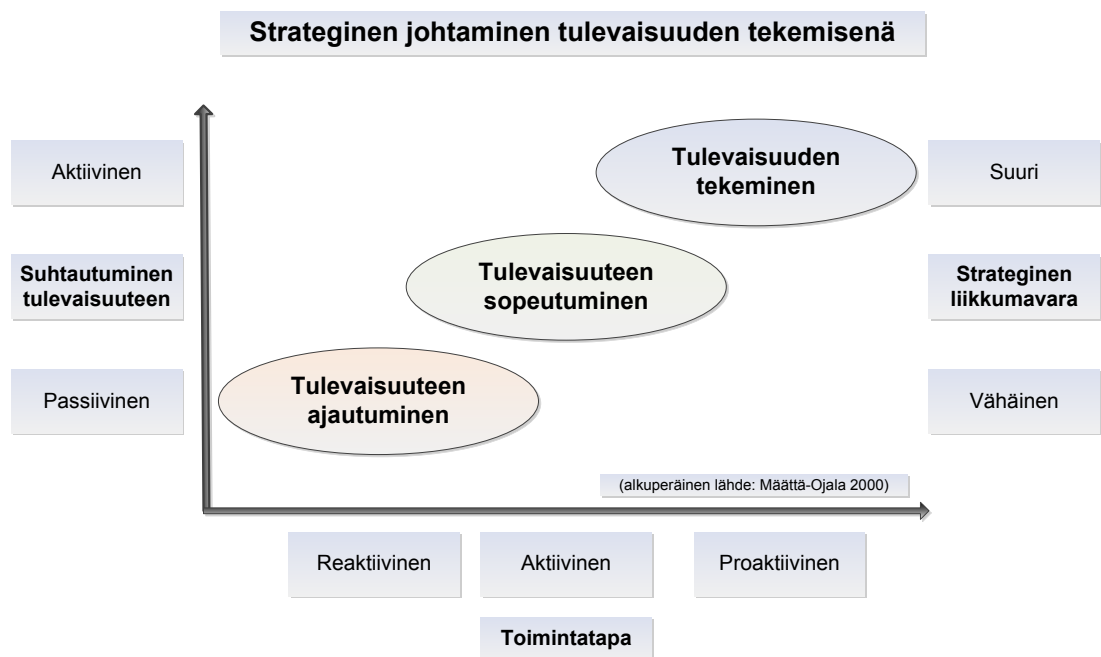
2.1 Immateriaalioikeudet ja strateginen ajattelu

Strategisessa ajattelussa on kolme olennaista elementtiä, joita ovat toimintaympäristö, muutos ja aika. Nämä liittyvät toisiinsa olennaiseen keskittymisen ja organisaation kokonaisuuden kautta. Strategia ohjaa päätöksentekijän ajatukset siihen, mikä on oleellista organisaation tavoitteiden ja olemassaolon tarkoituksen kannalta. (Sotarauta 1996, 208.)

Yrityksen immateriaalioikeusstrategia on strategia, jonka tarkoitus on tuottaa yritykselle lisäarvoa ja turvata taloudellisia tekijöitä. Se on strategia, joka pitää immateriaalioikeudet keinona rakentaa ja edistää liiketoimintaa. (Hattori 2006, 13.) Yrityksen on syytä nähdä immateriaalioikeudet tärkeänä osana toimintaa ja varallisuutta yrityksen liiketoimintasektorista tai -alueesta riippumatta. Usein yrityksen hallitus ei ole tietoinen yrityksen immateriaalioikeuksiin liittyvistä asioista, vaikka sen päätösvalta on keskeinen yrityksessä. Immateriaalioikeudet tulee olla osa toimintaa, niitä ei tule koteloida tai rajata erilleen. Jokaisella yrityksellä tulisi olla immateriaalioikeusstrategia, joka on kytketty liiketoimintastrategiaan, eli yrityksen strategiaan. IPR-strategiaa tulee arvioida ja päivittää tasaisin väliajoin, kuten yrityksen strategiaakin. (Immateriaalioikeusinstituutti 2007, 18.)

Yritykselle on tärkeää olla proaktiivinen, eikä reagoida pelkästään muutoksiin toimintaympäristössä. Yrityksen tulisi miettiä ja ennakoida IPR-toimintaansa. IPR-strategia on liiketoimintalähtöinen näkemys siitä, millaista roolia immateriaalioikeudet näyttelevät toiminnassa, sekä mihin suuntaan liiketoiminnassa halutaan mennä. Immateriaalioikeusstrategia voidaan toteuttaa kunnolla, jos niitä koskevat suuret linjat, ohjeistus ja tuki tulee yrityksen ylimmästä johdosta. (Tiihonen 2009.) Osana kokonaisuutta, yrityksen strategiaa ja IPR-strategiaa on tärkeää huomioida myös patentointistrategia, jos patentointiin liittyvät asiat ovat yritykselle tärkeitä, kuten esimerkiksi tuotekehitystoiminnalle ne ovat. Lang (2001) kirjoittaa, että on tärkeää integroida patentointistrategia yrityksen strategiaan ja yrityksen johdon pitää puolustaa sitä (Lang 2001, 21).

Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta voimme luoda sen (Collins–Hansen 2011, 1). Kuviossa 1 on esitetty strateginen johtaminen tulevaisuuden tekemisenä, eli ennakoivana toimintana.

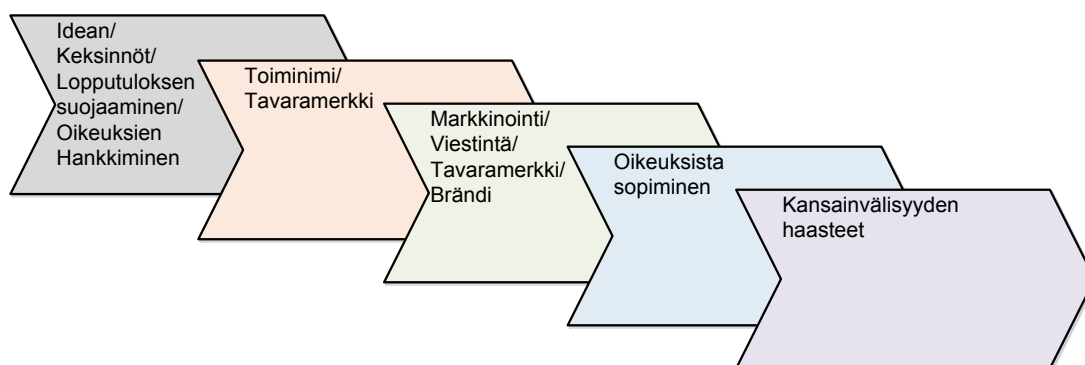
Kuvio 1. Strateginen johtaminen tulevaisuuden tekemisenä (Mälkiä 2007, 12)

Strategisen johtamisen perusajatuksia on pyrkimys proaktiiviseen toimintaan. Ei ajauduta, vaan hakeudutaan. Strateginen johtaminen korostaa suunnitelmien toimeenpanon, seurannan ja arvioinnin merkitystä suunnitelmien laadinnan rinnalla. (Mälkiä 2007, s. 12.)

”Strateginen johtaminen on tulevaisuuden tekemistä.” (Mälkiä 2007, s. 11).

Mielestäni immateriaalioikeusstrategia ja strateginen ajattelu sekä -johtaminen noudattelevat samoja malleja ja ajatuksia kuin strateginen johtaminen yleensä. Strategisessa johtamisessa pyritään siis ennakoimaan tulevaa, aivan samoin kuin IPR-strategioillakin on tarkoitus tehdä. Eli pyrkiä toimimaan proaktiivisesti suunnittelemalla tulevaisuutta. Immateriaalioikeusstrategia tulee ottaa huomioon osana koko yrityksen strategiaa, jota voidaan myös kutsua liiketoimintastrategiaksi. Yrityksen strategiasta johdetaan sekä suunnitellaan seuraavan tason strategiat ja toimintasuunnitelmat eri organi-

saatioille. Immateriaalioikeusstrategia ja -toimenpiteet määritellään samalla tavalla ylemmältä tasolta eri organisaatioihin seuraavalle tasolle. Esimerkiksi tuotekehityksessä keskitytään pitkälti keksintöjen suojaamiseen ja varmistetaan, ettei loukata muiden oikeuksia. Muissa organisaatioissa painopiste voi olla toisaalla. Immateriaalioikeuksien hallinta voidaan esittää ja ajatella aikajana kuvion 2 mukaisesti. Ajatuksena on se, että painopiste muuttuu ajan kuluessa.

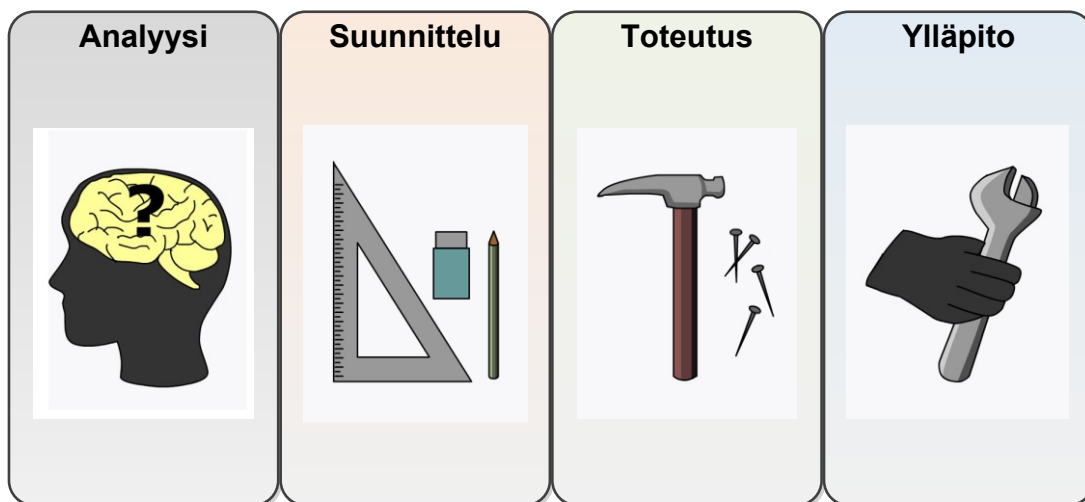
Kuvio 2. Immateriaalioikeuksien aikajana (mukailtu Mansala 2009, 14)

Mielestäni Mansala (2009) esittää hyvin immateriaalioikeuksien painopisteet aikajanalla. Ensin on idea, innovaatio tai keksintö, joka suojataan ja hankitaan sille oikeudet. Seuraavaksi mietitään toiminimeä tai tavaramerkkiä, riippuen siitä minkälainen tuote on mihin keksintö on tehty. Kun tuotetta aloitetaan markkinoimaan, otetaan huomioon tavaramerkki ja brändi. Oikeuksista sovitaan kun tuote tai keksintö myydään, luovutetaan tai siitä annetaan tietoa kolmansille osapuolille. Lopuksi haasteena on kansainvälisyys, esimerkiksi jos havaitaan piratismia, niin miten toimitaan.

Aineettomien oikeuksien johtamista ja immateriaalioikeusstrategiaa voi lähestyä vaiheittain tehtävillä toimilla aloittamalla analyysillä, tekemällä suunnitelua ja toteuttamalla strategia. (Tiihonen 2009, 7.)

Mielestäni Tiihosen (2009) ajatteluun voisi lisätä ylläpidon, esimerkiksi tekemällä prosessimallin ylläpitotoiminnasta. Immateriaalioikeuksien johtamiseen kuuluu olennaisesti strategian määrittelyn ja toteutuksen jälkeen toiminta ja

sen ylläpitäminen. Esitän kuviossa 3 immateriaalioikeusstrategian luomisen aloittamisesta toimintaan sekä ylläpitoon.

Kuvio 3. Immateriaalioikeuksien luomis- ja ylläpitoprosessi

Analyysivaiheessa tutkitaan yrityksen immateriaalioikeusasioiden nykytila sekä voidaan ja kannattaa samalla selvittää tahtotilaa sekä strategisia suuntaviivoja. *Suunnitteluvaiheessa* määritellään tavoitteet ja tehtävät immateriaalioikeustoiminnan ja -strategian toimeenpanemiseksi, joka viedään läpi muutos- ja kehittämisprojektina yrityksessä. Projektin laajuus ja sisältö riippuu yrityksen koosta ja toimialasta. Jos immateriaalioikeustoiminta liittyy useampaan organisaatioon, projekti on hidas ja aikaa vielä. Jos immateriaalioikeustoimintaa ei ole hallittu kokonaisuutena, muutos on joka tapauksessa iso suhteutettuna yritykseen kokoon. Organisaatiomuutoksien vaikutuksista ja laajuuksista muutosten läpiviemiseen on tarkemmin kappaleessa 2.2. *Toteutusvaiheessa* pannaan käytäntöön suunnitteluvaiheessa asetetut tehtävät. Analyysi-, suunnittelu-, ja toteutusvaiheiden jälkeen toiminta on saatu käyntiin ja tarvittavat kehitys- ja muutostoimet on tehty. Immateriaalioikeuksien hallintaan kohdistuu muutoksia yrityksen sisältä ja ulkoa. Ulkopuolelta esimerkiksi laki- ja säädösmuutokset sekä uusien asiakkaiden kanssa tehtävät sopimukset, joissa otetaan kantaa immateriaalioikeuksiin. Tarvitaan toimintaa jolla ylläpidetään immateriaalioikeuksien hallintaa ja niihin liittyvää toimintaa. Tätä varten tarvitaan *ylläpitotoimintaa*. Ylläpitotoiminta on käytännössä prosessi tai menettelytapa, jolla systemaattisesti ja toistuvasti monitoroidaan sekä

koordinoidaan immateriaalioikeuksia sekä niihin liittyviä muutoksia. Tätä aktiiviteettiä koordinoi ja siitä vastaa henkilö, joka on kokonaisvastuussa yrityksen immateriaalioikeusasioista. Mielestäni tämä ehdottamani ajatusmalli toimii hyvin, kun yrityksessä halutaan ottaa immateriaalioikeudet kokonaisuutena hallintaan. Samaa lähestymistapaa voi käyttää uudelleen isompien muutostarpeiden esiin tullessa, kuten esimerkiksi iso muutos yrityksen strategiasa.

2.2 Muutokset organisaatiossa ja sen toiminnassa

Strateginen suunnanmuutos edellyttää, että organisaatiossa noudatetaan ja tuetaan strategiaa olosuhteista riippumatta. Uuden strategian käyttöönotto vaatii organisaation henkilöstön ohjausta ja tukemista muutoksen tiedostamisen varmistamiseksi. Ihmisten asenteet ja käyttäytyminen ovat muutosjohtamisessa toiminnan syvin perusta, joihin tulee kiinnittää huomioita. Luottamukseen ja sitoutumiseen perustuva kulttuuri motivoi henkilöstöä toteuttamaan strategiaa. (Kim–Mauborgne 2010, 201.)

Strateginen suunnanmuutos vaatii muutoksia organisaatiossa ja sen toiminnassa, kuten Kim & Mauborgne (2010) mainitsivat. Mielestäni Stenvall & Virtanen (2007) ovat esittäneet kuvaavasti organisaatiomuutosten tyypittelyä kiinnittäen huomiota niiden kestoon ja vaikutukseen. Taulukossa 1 on esitetty kaksi keskeisintä organisaatiomuutoksen muuttujaa, joita ovat aikahorisontti ja kohdentaminen (Stenvall-Virtanen 2007, 25).

Taulukko 1. Organisaatiomuutosten tyypittelytaulukko (Stenvall-Virtanen 2007, 25)

<i>Muutosten aikahorisontti</i>	Nopea	Hidas
<i>Muutosten kohdistaminen</i> Suppea	<p>Muutostyyppi 1</p> <p>LAAJUDELTAAN INKREMENTAALINEN, MUTTA TOTEUTUSTAVALTAAN NOPEA MUUTOS</p> <ul style="list-style-type: none"> * Organisaation osaan kohdistuva muutos * Toteutetaan nopeassa aikataulussa * Riskit realistisia * Tähtää toimintatapojen muuttamiseen * Edellyttää muutosjohtamisen taitoja 	<p>Muutostyyppi 2</p> <p>INKREMENTAALINEN MUUTOS</p> <ul style="list-style-type: none"> * Organisaation osaan kohdistuva muutos * Toteutetaan hitaassa aikataulussa * Olemattomat riskit * Tähtää toimintatapojen muuttamiseen * Muutosjohtamiseen ei erityisiä vaatimuksia
Laaja-alainen	<p>Muutostyyppi 3</p> <p>RADIKAALI KORKEAN RISKIN JA ERITYISTÄ MUUTOSJOHTAJUUTTA EDELLYTTÄMÄ MUUTOS</p> <ul style="list-style-type: none"> * Koko organisaation toimintaan kohdistuva muutos * Toteutetaan nopeassa aikataulussa * Riskien tiedostaminen kriittistä * Tähtää viime kädessä organisaatiokulttuurin muuttamiseen * Muutosten johtaminen vaatii erityisiä taitoa ja kokemusta 	<p>Muutostyyppi 4</p> <p>RADIKAALI PITKÄN AIKAJÄNTEEN MUUTOS</p> <ul style="list-style-type: none"> * Koko organisaation toimintaan kohdistuva muutos * Toteutetaan hitaassa aikataulussa * Riskien tiedostaminen merkityksellistä muutoksen alan laajuuden johdosta * Tähtää viime kädessä organisaatiokulttuurin muuttamiseen * Muutoksen hallinnassa ja muutosprojektin ohjauksesta huolehdittava

Organisaatiomuutos aikahorisontissa voi tapahtua nopeasti tai hitaasti. Muutos on nopea, jos se kestää viikoista muutamaan kuukauteen. Vastaavasti muutos katsotaan hitaaksi, jos se kestää kuukausista vuoteen tai jopa pitempään. Muutosten laajuus voi koskea koko organisaatiota tai yritystä tai suppeampaa osaa yksittäisestä organisaatiosta. Muutos voi olla tyyppi 1 mukai-

sesti nopeassa aikataulussa tehtävä muutos, joka koskee organisaation osaa. Muutoksen toteuttamisella tähdätään laaja-alaisiin muutoksiin ja tässä muutoksen johtamiseen kohdistuu paineita. Tyyppiä 2 kutsutaan inkrementaaliseksi muutokseksi, jossa aika jänne on pitkä ja muutos kohdistuu myös vain osaan organisaatiota. Organisaatiomuutokseen liittyvät riskit ovat tässä tyypissä pieniä, koska muutoksella tavoitellaan enimmäkseen toimintatapoihin liittyviä muutoksia. Tyyppi 3 on muutostyypeistä haastavin ja siinä muutoksen ala on laaja. Muutos koskee koko organisaatiota sekä aikataulu on nopea. Tämä vaatii laaja-alaista muutosjohtajuuden kokemusta sekä teoreettista ymmärrystä. Muutostyyppi 4 on samankaltainen tyyppi 3 kanssa, mutta tapahtuu ajallisesti hitaammin. Tässä on olennaista tunnistaa riskit, koska muutoksilla tähdätään organisaatiokulttuurin muuttamiseen ja laaja-alaiseen toiminnalliseen muutokseen. Tyypissä 4 on riskienhallinta keskeisessä asemassa. (Stenvall–Virtanen 2007, 24–26.)

Mielestäni muutostyyppi 4 kuvaa hyvin yrityksemme immateriaalioikeustoi-
mintaan liittyvää muutostarvetta. Immateriaalioikeuksien saattaminen tavoite-
tasolle on paljon suurempi ja laajempi kuin tämä opinnäyte. Vaaditaan muu-
toksia organisaatioiden toimintamalleissa ja kulttuureissa. On tärkeää tunnis-
taa ja ymmärtää, että tässä prosessissa tulee kiinnittää huomiota ennen
kaikkea riskienhallintaan ja -tunnistamiseen.

2.3 Mitä immateriaalioikeudet ovat?

2.3.1 Historiaa ja yleissopimuksista

Keksintöjen historia ulottuu kauas menneisyyteen. Tulenteon ja pyörän keksiminen ovat olleet aikoinaan suuria askelia ihmiskunnalle ja hyviä esimerkkejä keksinnöistä. Myöhempiä hyviä esimerkkejä keksinnöistä ovat paperi ja ruuti. Vanhimpia tavaroiden alkuperää osoittavia merkkejä ovat savenalajien leimat. Esimerkkejä on lukuisia immateriaalioikeuksiin liittyen. Tarve keksintöjen, merkkien ja taiteen luomusten hyväksikäytön sääntelemiseen syntyi kuitenkin varsin myöhään ajatellen esimerkiksi mitä keksintöjä on historian saatossa tehty. Tavaramerkistä yritysten välisenä kilpailukeinona voitiin puhua vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla teollisen vallankumouksen ja tavaroiden

jakeluteiden monipuolistuessa. Kirjapainotaidon keksiminen 1400-luvun puolivälissä mullisti kirjojen kopioimisen ja osaltaan vaikutti patenttioikeuden ja tekijänoikeuden syntymiseen. Kirjanpainajan uhka oli, että joku toinen painaa kirjan ja levittää samaa teosta. Tämän välittämiseksi kirjanpainajan oli saatava hallitsijalta privilegeji, eli erioikeus. Ensimmäiset kirjanpainoprivilegit tunnetaan Venetsiasta ja myös maailman vanhimpana pidetty patenttilaki on annettu vuonna 1474 Venetsiassa. (Haarmann–Mansala 2012, 20–21.)

Merkantilismin periaatteiden mukaisesti privilegejä myönnettiin uusien ja maassa aiemmin tuntemattomien keksintöjen hyväksikäyttämiseksi. Niitä ei kuitenkaan aluksi myönnetty keksijöille vaan halukkaille, jotka olivat valmiita investoimaan keksintöjen hyödyntämiseen. Mutta heilläkään ei ollut oikeutta privilegin saamiseksi, vaan tämän myöntäminen oli täysin hallitsijan mielivaltaisen varassa. Mielivaltaisuus privilegien myöntämisessä johti Englannissa vastatoimiin vuonna 1624, jolloin annettiin Statute of Monopolies, joka julisti mitättömiksi kaikki monopolit ja privilegit, lukuun ottamatta uusia keksintöjä niiden tekijöille. Englannista on myös peräisin maailman vanhimpana pidetty tekijänoikeuslaki, The Statute of Queen Anne vuodelta 1710, joka oli valtion myöntämä rekisteröintiin perustuva yksinoikeus ja tekijänoikeus kirjailijalle 14 vuodeksi. Jos tekijä oli vielä elossa tämän umpeutuessa, suoja pitene vielä toiseksi 14-vuotiskaudeksi. Immateriaalioikeuksien myöhempiä tärkeitä merkkipaaluja ovat USA:n perustuslain säätäminen ja Ranskan vallankumous. Valistuksen hengessä Euroopan mantereella alettiin 1700-luvun lopulla julistamaan, että jokaisella kirjailijalla, säveltäjällä, taiteilijalla sekä keksijällä olisi luontainen omistusoikeuden kaltainen oikeus teokseensa ja keksintöönsä. Tältä pohjalta säädettiin Ranskassa tekijänoikeus- ja patenttilait vuosien 1791–1793 aikana USA:ssa otettiin perustuslakiin säännös vuonna 1787, joka valtuutti kongressin yhteiskunnan edun nimissä suojaamaan keksijöitä ja tekijöitä määräaikaisella yksinoikeudella. (Haarmann–Mansala 2012, 21–22.)

Nykyään käytössä oleva immateriaalioikeusjärjestelmä juontaa juurensa 1800-luvulta peräisin oleviin kansainvälisiin sopimuksiin. Teollisuus oikeuksia säätelevä liittosopimus Pariisista vuodelta 1883 ja Bernin yleissopimus vuodelta 1886, jossa säädellään tekijänoikeuksia. Immateriaalioikeuksien esi-

muotoja ovat tietävästi olleet hallitsijoiden myöntämät privilegiot, eli yksinoikeudet. Patenttien esimuotoja tunnetaan jo 1400-luvulta alkaen. Suomen ensimmäinen patenttilaki säädettiin vuonna 1898. (Siivola 2004, 7–8.) Käsitteistö ja terminologia ovat pitkälti samoja, vaikka tämän jälkeen on tapahtunut huomattavaa teknologista ja yhteiskunnallista kehitystä (Mansala 2009, 13).

Tärkeitä yleissopimuksia ja tahoja immateriaalioikeuksiin liittyen ovat Pariisin yleissopimus, Bernin yleissopimus, TRIPS-sopimus, PCT, EPC, PTL, SPLT, TRT, TLT, WCT ja WPPT. Pariisin yleissopimus allekirjoitettiin vuonna 1883 ja sen tarkoituksena on suojata teollisoikeuksia. Suomi liittyi tähän vuonna 1921. Kaikki merkittävät teollistuneet maat ovat liittyneet tähän konventioon, esimerkiksi USA (1887), Neuvostoliitto (1965) ja Kiina (1985). Tämä konventio perustuu kahteen periaatteeseen, joita ovat kansallinen kohtelu sekä vähimmäissuoja. Kansallinen suoja tarkoittaa, että jokaisen sopimuksen piirissä olevan maan on annettava sama suoja toisen maan kansalaiselle, kuin oman maan kansalaiselle. Vähimmäissuoja tarkoittaa, että sopimukseen liittyvän valtion on annettava toiselle sopimukseen jo liittyneen maan kansalaiselle konventiotekstin osoittama suoja. Bernin yleissopimus puolestaan on tekijänoikeuksien konventio, jossa on sovittu kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta. Tämä yleissopimus allekirjoitettiin vuonna 1886 ja Suomi liittyi siihen vuonna 1928. Myös tässä on mukana aiemmin mainitut suurvallat. Kansallisen kohtelun ja vähimmäissuojan ovat kulmakiviä myös Bernin yleissopimuksessa. Tässä konventiossa on lisäksi periaate, jonka mukaan tekijänoikeuksien edellytykseksi ei saa asettaa muotovaatimuksia, kuten esimerkiksi rekisteröintiä. WIPO (World Intellectual Property Organization) on maailman henkisen omaisuuden järjestö, joka hallinnoi Pariisin ja Bernin yleissopimusten konventioita. Sillä on erittäin tärkeä rooli immateriaalioikeuksien edistämässä. Organisaation tehtävä on yhteistyössä eri valtioiden ja muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa edistää immateriaalioikeuksia ympäri maailman ja kannustaa luovaa toimintaa. WIPO työskentelee myös maailman erilaisten patenttijärjestelmien yhdistämiseksi. Patentti haun muodollisuuksia koskeva yleissopimus (PTL, Patent Law Treaty) saatiin aikaan vuonna 2005, joka sitoo myös Suomea. Patenttioikeuksien aineellisten normien yhtenäistämiseen tähtäävä sopimus (SPLT, Substantive Patent Law Treaty Draft) ei

sen sijaan ole edennyt halutulla tavalla johtuen teollistuneiden maiden ja kehitysmaiden erilaisista näkemyksistä. Pariisin ja Bernin yleissopimuksia on ollut tarkoitus uudistaa ja alkuun näin tapahtuikin, mutta viimeiset uudistukset ovat vuosilta 1967 ja 1971. Uudistusten tekemistä vaikeuttaa yksimielisyyden vaatimus. Nykypäivän maailmassa ei ole helppoa päästä yksimielisyyteen immateriaalioikeusasioissa. Kun WIPO:n hallinnoimien yleissopimusten uudistus ei ole onnistunut, on immateriaalioikeuksien suojaamista ryhdytty kehittämään kauppapoliittisella rintamalla GATT-neuvotteluissa (General Agreement on Tariffs and Trade). Vuonna 1993 päästiin sopimukseen, joka pitää sisällään immateriaalioikeuksiin liittyviä määräyksiä, jota kutsutaan niin sanotuksi TRIPS-sopimukseksi (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights). Samalla perustettiin GATT-sopimuksen tilalle Maailman kauppajärjestö (WTO, World Trade Organization), jonka allekirjoitti 125 valtiota. TRIPS-sopimuksella vahvistettiin immateriaalioikeuksien asemaa niiden kauppapoliittisen merkityksen vuoksi sen rakentuen kansallisen kohtelun sekä suosituimmuuskohtelun varaan. Suosituimmuuskohtelun periaate tarkoittaa sitä, että WTO-valtion on annettava kolmannen WTO-valtion kansalaiselle kaikki ne edut ja oikeudet jotka se antaa toisen WTO-valtion kansalaiselle. (Haarmann–Mansala 2012, 22–29.)

Euroopan patenttivirasto (EPO, European Patent Office) on merkittävä toimija Euroopassa. Se käsittelee ja rekisteröi patenttihakemukset, jotka ovat Euroopan patenttijärjestelmän mukaisia. Sitä hallinnoi Administrative Board, jossa jäsenvaltiot ovat edustettuina. Euroopan patenttiviraston myöntämien patenttien kansallinen voimaan tuleminen edellyttää, että patentin hakuvaiheessa on nimetty maat, joita se halutaan koskettavan. Myöntämisen jälkeen patentti täytyy rekisteröidä vielä kansallisessa virastossa. Suomessa patentti- ja rekisterihallitus (PRH) on rekisteriviranomainen, joka käsittelee rekisteröintiä edellyttävät immateriaalioikeushakemukset. Sisämarkkinoiden harmonisointi virasto (OHIM, Office of Harmonization for the Internal Market) on Euroopan unionin virasto, jonka tehtävänä on hallinnoida tavaramerkkioikeus- ja yhteisömallioikeusjärjestelmää. Virasto tutkii EU:n osalta absoluuttiset esteet, eli erottamiskykyisyyden ja harhaanjohtavuuden sekä sekoitettavuuden oman rekisterinsä puitteissa. (Mansala 2009, 24, 27, 29.)

Tavaramerkkiä koskevia yleissopimuksia ovat TLT (Trademark Law Treaty) ja TRT (Trademark Registration Treaty.). Sopimukset ovat kansainvälisiä tavaramerkkien rekisteröintiä koskevia lakisopimuksia, joista TLT on uudempi vuodelta 1994. (Luoma–Huuskonen 2007, 23).

2.3.2 Määritelmää ja taustaa

Vain harvoja ideoita, innovaatioita, keksintöjä jne. on vaikea kopioida. Useimmiten hyvän, erikoisen tai poikkeuksellisen liikeidean keksineet yritykset suojaavat ideansa ja/tai tuotoksensa jollakin tavalla. Tällaiseen suojaamiseen käytetään immateriaalioikeuslainsäädäntöä. Tämän lainsäädännön henkenä on antaa suoja keksijän henkisille tuotoksille. (McKinsey & Company 2000, 54.)

Immateriaalioikeudet ovat henkistä pääomaa, ei konkreettista tai käsin kosketeltavaa. Perinteisesti ajatellen omistusoikeuden kohteena on konkreettinen asia, kuten esimerkiksi esine, talo, auto, pelto jne. Jos omistaa talon ja vuokraa sen, saa siitä vuokratuloja. Jos kasvattaa perunoita ja myy niitä, saa tuloja. Kun puhutaan immateriaalioikeuksista, henkisistä pääomista, tämä on hieman epäselvempää määritellä tai rajata. Lisäksi omistusoikeuden ”määrittäminen” on hieman vaikeammin pääteltävissä tai ymmärrettävissä. (Haarman–Mansala 2012, 15–16.) Henkistä pääomaa ja immateriaalioikeuksia käsitellään usein samana asiana, vaikkei näin tarkkaan ottaen olekaan. Älyllisen (IC, Intellectual Capital) pääoman ja immateriaalioikeuden yläkäsitteenä toimii aineeton pääoma, johon luetaan lisäksi sopimussuhteiden ja asiakkaiden muodostama pääoma. (Koulu 2003, 8.) Lyhenne IPR muodostuu sanoista Intellectual Property Rights, joilla tarkoitetaan aineettomia oikeuksia (IP-oikeuksia). Lyhenne IP tarkoittaa aineetonta omaisuutta yleensä ja on laajempi yläkäsite verrattuna IPR:ään. (Luoma–Huuskonen 2008, 17.)

Tässä opinnäytteessä pyritään käyttämään termejä immateriaalioikeudet ja IPR sekä aineettomat oikeudet. Joissakin lainauksissa ja viittauksissa saataan käyttää lähteessä olevaa termiä. Henkinen pääoma voidaan mielestäni rinnastaa tietyssä mielessä immateriaalioikeuksiin. Mutta tämän termin käyt-

tämisessä on erilaisia näkemyksiä, joten tätä vältetään käyttämästä tässä opinnäytteessä.

Immateriaalioikeuksilla on vaikutusta yrityksen toimintaan riippumatta siitä, miten se suojaa toimintaansa, toimiiko siinä aktiivisesti vai passiivisesti. Toiminnassa täytyy joka tapauksessa ottaa huomioon immateriaalioikeusasioita, niiden kanssa ollaan tekemässä kaikesta huolimatta. Oikeuksia voi loukata tahattomastikin. Muiden oikeuksien huomioonottaminen ja oman toiminnan kehittämistä auttaa suuresti se, että immateriaalioikeudet ovat rekisteröitäviä sekä perustuvat viranomaisen tekemään julkiseen rekisteriin. Poikkeuksen edelliseen tekee tekijän oikeus, jota ei siis tarvitse rekisteröidä. (Haarmann–Mansala 2012, 17.)

Mielestäni tästä julkisesta rekisteristä on suuresti hyötyä kun halutaan varmistua, ettei rikota muiden oikeuksia. Julkisesta rekisteristä voi tehdä hakuja ja selvittää mitä on rekisteröity ja suojattu. Hakuja ei tarvitse välttämättä tehdä itse, vaan niitä voi myös teettää yrityksillä, jotka tuottavat tällaista palvelua. Lisäksi patenttiviranomaisilla on yhteistyötä ja on olemassa yleissopimuksia tähän liittyen.

Patenttiviranomaisten päällekkäisen työn minimoimiseksi ja vähentämiseksi herättiin sekä alettiin toimia 1950-luvulla. Tämän lopputuloksena saatiin kaksi yleissopimusta, joita ovat patenttiyhteistyösopimus (PCT, Patent Cooperation Treaty) vuonna 1970 ja Euroopan patenttisopimus (ECT, European Patent Convention) vuonna 1973. Suomi on mukana molemmissa, liittyen PCT:hen vuonna 1980 ja ECT:hen vuonna 1996. Patenttiyhteistyösopimuksen (PCT) ajatuksena on keskittää patentoinnin tutkiminen. Patenttiyhteistyösopimuksen mukaan voidaan hakea kansainvälistä patenttia yhdellä hakemuksella, useaan valtioon jotka ovat liittyneet tähän sopimukseen. Kun tätä haetaan, niin kansainvälinen viranomainen tutkii tietyssä laajuudessa onko patentin myöntämiseksi olemassa edellytyksiä. Suomen Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) hyväksyttiin tällaiseksi kansainväliseksi viranomaiseksi vuonna 2003. Kun patentoimisedellytykset on selvitetty, niin hakija päättää missä sopimuksen alla olevissa valtioissa patenttia haetaan. Patenttihakemus käsitellään tämän

jälkeen kansallisella viranomaisella, joka päättää myönnetäänkö patentti. (Haarmann–Mansala 2012, 26–27.)

Mielestäni tätä voi käyttää hyödyksi, jos haluaa selvittää onko keksinnöstä patenttia tai onko keksintöä julkaistu. Lähettämällä hakemuksen tämä viranomainen selvittää onko keksintö jo olemassa tai onko sitä suojattu. Tekemällä tällaisen hakemuksen tekee samalla asiasta julkisen, jolloin muut eivät voi enää keksintöä patentoida. Kun keksintö tai innovaatio on julkinen, sitä ei voi enää patentoida, koska patentin vaatimuksena on uutuusarvo. Jos ei jatka prosessia, niin että hakisi patenttia, tietenkin keksintö on vapaasti kaikkien käytettävissä. Mutta sitä ei voi enää patentoida ja näin ollen käyttää vapaasti itsekin.

Euroopan patenttisopimuksen (ECT) tavoitteet menevät pidemmälle verrattuna patenttiyhteistyösopimukseen (PCT). EPC:ssä ei ole kysymys pelkästään edellytysten tutkimisesta (kuten PCT:ssä), vaan tarkoituksena on myös patentin myöntäminen. Euroopan patenttivirasto (EPO) käsittelee, tutkii ja myöntää patentin yhdelle tai useammalle valtiolle koskevan europatentin. Europatentin oikeudelliset vaikutukset määräytyvät kuitenkin kyseessä olevan valtion patenttilain mukaan, joten tuloksena on nipullinen kansallisia patenteja. Euroopan patenttisopimus on Euroopan unionista riippumaton kansainvälinen sopimus. (Haarmann–Mansala 2012, 27.)

2.3.3 Immateriaalioikeuksien arvostaminen

Yritystoiminta siirtyy aineellisesta maailmasta enenevässä määrin aineettomaan maailmaan. Tästä johtuen erilaiset immateriaalioikeudet ja niiden merkitykset kasvavat jatkuvasti yritystoiminnassa. Immateriaalioikeuksien merkityksen kasvun takia niille on kehitetty arvostusmenetelmiä. Esimerkiksi patenttien ja tavaramerkkien arvo voidaan määritellä ja tätä arvoa voidaan käyttää yritystoiminnan kehittämiseen. Aineettoman oikeuden eli immateriaalioikeuden arvonmäärityksen ongelmallisuutta on tutkittu viime vuosina pääasiallisesti patenttien ja liikearvon kannalta. Esimerkiksi IFRS3 ja IAS36 antavat suuntaviivoja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisen testaamiseen. Immateriaalioikeuksien arvonmääritystä on ohjeistettu myös OECD:n siirto-

hinnoitteluohjeessa verotuksellisista lähtökohdista. Kansainvälisen ISO10668:2012 brändin arvonmääritys-standardin mukaan arvonmääritys on tehtävä tuotto-, markkina-, tai kustannusperusteisia menetelmiä soveltamalla. *Kustannusperusteisessa* arvonmäärityksessä kohteen arvo pyritään määrittelemään kohdistuneiden kustannusten kautta. Näihin kuluihin lasketaan kaikki immateriaalioikeuden tekemiseen sitoutuneet kustannukset. Kustannusperusteista arvonmääritystä ei käytetä kovin yleisesti, koska se ei kuvaa taloudellista arvoa kokonaisuudessaan. *Markkinaperusteisessa* arvonmäärityksessä lähtökohdiana on verrata immateriaalioikeuksia markkinoilta löytyvään vastaavaan transaktioon. Tavoitteena on esimerkiksi määrittellä vertailukelpoisen kaupan tai lisensointisopimuksen avulla määrittellä mahdollinen luovutushinta. Patenttien arvonmäärityksessä on havaittu käytännölliseksi patenttiviittaukset. Viittaukset kertovat kiinnostuksen patenttia kohtaan ja näin auttavat määrittelemään arvoa. Tekijänoikeuden kohdalla voitaisiin käyttää hyödyksi markkinainformaatiota, esimerkiksi osumia medioissa. *Tulooperusteisessa* arvonmäärityksessä voidaan keskittyä yrityksen kokonaisarvon määrittämiseen ja tarkastella tai arvioida myös tulevaisuudessa kertyvää tuottoa. Tällaisia tuottoja ovat esimerkiksi lisenssi- tai rojalttituotot. (Huvio–Naarajärvi–Anttonen 2011, 2, 17–18.)

Mahdollisesti vanhin aineettoman pääoman muoto on niin sanottu goodwill-arvo, joka luetaan nykyään yrityksen varallisuuden osaksi. Goodwill-arvolla voidaan viitata esimerkiksi asiakkaan myötämielisyyteen tai yrityksen hyvään maineeseen. Goodwill-arvolla voidaan myös tarkoittaa jäännösarvoa, joka jää jäljelle, kun yrityksen markkina-arvosta vähennetään muiden yksilöitävien varallisuuserien arvo. (Koulu 2003, 8–9.)

ISO10668 -standardi on kansainvälisen ISO:n (International Organization for Standardization) kehittämä ja määrittelemä standardi. ISO 10668-standardi määrittelee puitteet ja vaatimukset menetelmille, joilla brändin arvoa mitataan sekä miten arvostuksesta raportoidaan. (Iso 2010.) IFRS3 –standardissa (International Financial Reporting Standard) käsitellään liiketoimintojen yhdistämistä. Sen tavoitteena on laadun parantaminen kirjanpidossa sekä edistää kansainvälistä yhdenmukaisuutta, esimerkiksi liikearvon ja aineettomien hyö-

dykkeiden käsittelyssä. (Haysmacintyre 2012.) IAS36-standardin (International Accounting Standard) mukaan tilapäiset arvonalennukset kirjataan myös kuluiksi. Se antaa yksityiskohtaiset sekä kattavat ohjeet arvonalentumisen testaamista ja kirjaamista varten. (Deloitte 2010.)

Tarkastellessa immateriaalioikeuksia yrityksen taloudellisesta näkökulmasta, aineettomien oikeuksien arvo voi vaihdella kansallistaloudellisista syistä, esimerkiksi riippuen suhdanteista, rahan saatavuudesta tai korkotasosta. Toisaalta, immateriaalioikeuksien arvo riippuu myös siitä miten taitavasti yritys kykenee hyödyntämään niitä liiketoiminnassaan. Tähän vaikuttaa liiketoiminnan keskeiset seikat:

- yrityksen asiakassuhteet ja niiden pysyvyys
- henkilökunnan osaaminen
- jakeluketjun hallinta
- alihankinnan ehdot
- markkinointiosaaminen
- tuotekehitys
- sopimusosaaminen (neuvottelu- ja IPR-sopimusosaaminen). (Luoma–Huuskonen 2008, 28.)

Aineettoman oikeuden olemassaolo ei vielä takaa tai kerro mitään sen perusteella valmistetun tai tuotetun tuotteen tai palvelun mahdollisesta menestyksestä. Oli tuote hyvä tai huono, niin sitä suojaa samat oikeudet. Tuote voi jäädä ilman kysyntää, vaikka se olisi suojattu hyvin. (Luoma–Huuskonen 2008, 28.)

Kansainvälinen prosessinteollisuuden teknologia- ja palvelutoimittaja Metso, joka on listattu Suomen pörssiin, ottaa huomioon aineettomat hyödykkeet toiminnassaan ja kirjanpidossaan. Heidän tilinpäätöksen laadintaohjeissa vuodelle 2012 mainitaan, että aineettomat hyödykkeet koostuvat pääosin liikearvosta, tavaramerkeistä, patenteista ja lisensseistä. Nämä on merkitty taseeseen alkuperäiseen hankintamenoonsa vähennettynä arvonalennuksilla ja kertyneillä poistoilla. Liikearvoa ja muiden aineettomien hyödykkeiden arvoa, kuten tavaramerkit, testataan vuosittain (esim. IAS36-standardin mu-

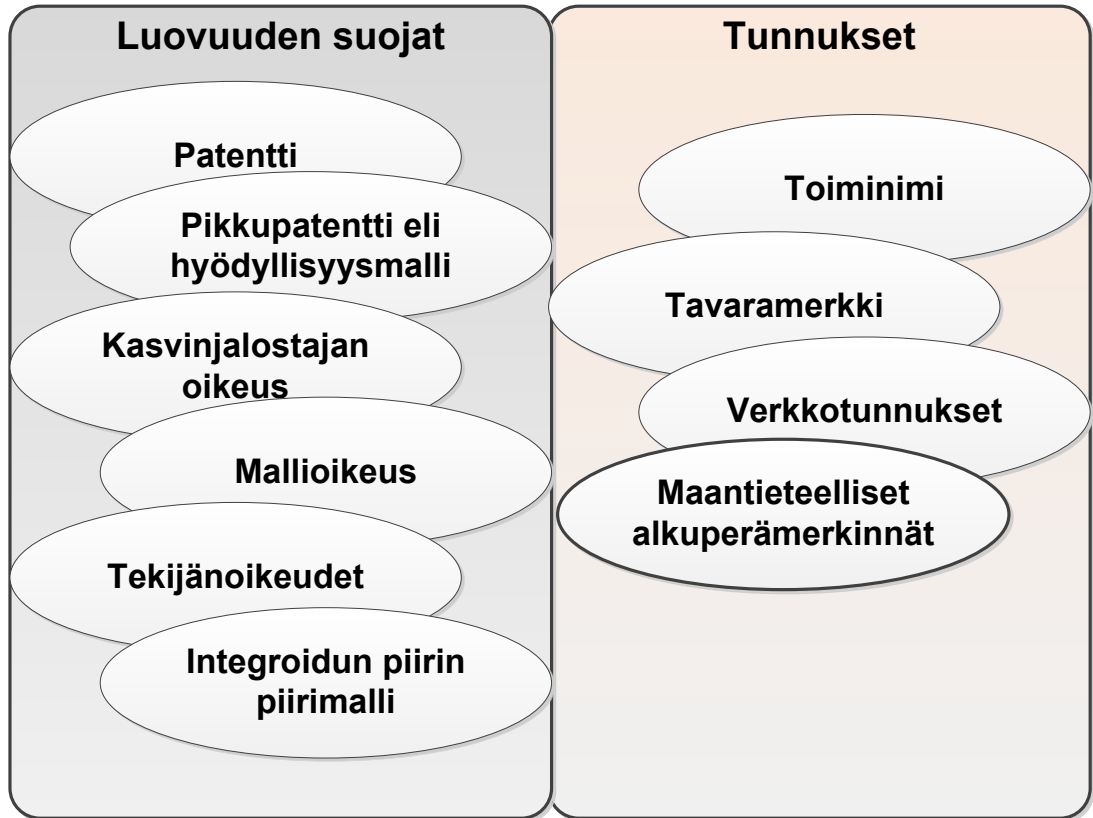
kaan), eikä siis poisteta. Taloudelliselta vaikutusajaltaan rajalliset aineettomat hyödykkeet poistetaan tasapoistoin. Patenttien ja lisenssien osalta poistot tehdään 5–10 vuoden aikana sekä muiden aineettomien hyödykkeiden osalta 1–15 vuoden aikana. (Metso 2013.)

Immateriaalioikeuksien arvostaminen, kirjanpidollinen arvo tai niihin liittyvät menetelmät ja miten ne ovat kirjanpidossa, eivät ole keskeisessä roolissa tässä opinnäytteessä. Yllä esiteltiin ja käytiin läpi hieman aihetta sekä mahdollisuuksia tähän liittyen, koska liiketoiminnassa aina kiinnostuksen kohteena on rahan tekeminen. Tässä ei kuitenkaan syvennyttä tämän enempää tähän aiheeseen.

2.4 Immateriaalioikeuksien jaottelu

2.4.1 Immateriaalioikeuksien jaottelu ja eri muodot

Luoman ja Huuskosen (2008) mukaan immateriaalioikeudet voidaan jakaa luovuuden suojiin ja tunnuksiin oikeudellisessa mielessä (Luoma–Huuskonen 2008, 19). Kuviossa 4 on jaoteltu eri immateriaalioikeuksien muodot näiden alle. Kuvioon lisättiin integroidun piirin piirimalli luovuuden suojan alle, joka puuttui sieltä yhtenä immateriaalioikeuden muotona. Haarmannin ja Mansalan (2012) mukaan integroidun piirin piirimalli on yksi immateriaalioikeuden muoto (Haarmann–Mansala 2012, 16).

Kuvio 4. Luovuuden suojat ja tunnukset IPR-oikeudessa (mukaillen Luoma–Huuskonen 2008, 19)

Luoman ja Huuskosen (2008) mukaan immateriaalioikeudet kuitenkin jaetaan tavanomaisesti teollisoikeuksiin ja tekijänoikeuksiin (Luoma–Huuskonen 2008, 18). Taulukossa 2 on kuvattu ja listattu immateriaalioikeuksien eri muodot sekä niiden ominaisuuksia ja suojan saamisen edellytyksiä. Haarmannin ja Mansalan mukaan (Haarmann–Mansala 2012, 16).

Taulukko 2. Immateriaalioikeuksien muodot (Haarmann–Mansala 2012, 16)

Yksinoikeus	Suojan kohde	Suojan edellytykset
Toiminimioikeus	elinkeinonharjoittajan käyttämä nimi	yksilöllinen, ei harhaanjohtava
Tavaramerkkioikeus	tavaran tai palvelun tunnus	erottamiskykyinen, ei harhaanjohtava, ei sekoitettavissa muiden merkkeihin
Verkkotunnus	osoitetieto	vähintään kaksi merkkiä
Maantieteelliset alkuperämerkinnät	tuotteen alkuperä	tuotteen alkuperäalue vaikuttaa tuotteen ominaisuuksiin
Patentti	keksintö	uusi, olennaisesti tunnetusta tekniikasta erottuva (keksinnöllinen), teollisesti käyttökelpoinen
Hyödyllisyysmallioikeus (pikkupatentti)	keksintö	uusi, selvästi tunnetusta tekniikasta erottuva, teollisesti käyttökelpoinen
Mallioikeus	esineen ulkomuoto	uusi, yksilöllinen
Tekijänoikeus	kirjallinen tai taiteellinen teos (muoto)	itsenäinen ja omaperäinen
Integroidun piirin piirimalli	piirimalli tai sen osa	omaperäinen
Kasvinjalostajanoikeus	kasvilajike	uusi, erottuva, yhtenäinen, säilyvä

Immateriaalioikeus jaetaan kahteen pääalueeseen, joita ovat tekijänoikeus ja teollisoikeus. Tekijänoikeus liittyy luovaan työhön ja se katsotaan syntyneeksi automaattisesti, kun teos on luotu. Tekijänoikeus ei edellytä erillistä rekisteröintiä. Teollisoikeudet ovat tyypiltään teknisiä ja edellytyksenä suojaukselle on pääsääntöisesti jonkinlainen rekisteröinti. (Haarmann–Mansala 2012, 16.)

Tässä opinnäytteessä immateriaalioikeudet on jaettu kuvion 5 mukaisesti teollisoikeuksiin, tekijänoikeuksiin ja muihin oikeuksiin. Tässä opinnäytteessä käydään läpi kaikki kuviossa 5 olevat immateriaalioikeuksien muodot määrittellen mitä eri muodot tarkoittavat ja mitä ne suojaavat sekä minkälainen ajallinen kesto suojauksella on.

Kuvio 5. Immateriaalioikeuksien jaottelu tässä opinnäytteessä

Teollisoikeuksiin lasketaan tässä opinnäytteessä toiminimioikeus, tavaramerkkioikeus, patentti, pikkupatentti, mallioikeus, integroidun piirin piirimalli ja kasvinjalostajanoikeus. Suomessa nämä immateriaalioikeuksien muodot kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. (Haarmann–Mansala 2012, 37.) Teollisoikeuksiksi lasketaan immateriaalioikeuksista patentti, hyödyllisyysmallioikeus (pikku-patentti), mallioikeutta ja tavaramerkkioikeutta. (Suojanen-Savolainen 2008, 194.)

Teollisoikeuksiin kuuluvat immateriaalioikeusmuodot vaihtelevat hieman. Mielestäni tämä on tällä hetkellä parhaiten ajan tasalla kirjassa Immateriaalioikeuksien perusteet 2. painos. (Haarmann–Mansala 2012.) Esimerkiksi kirjassa Opi kaupan ja hallinnon oikeutta, 7. painos (Suojanen–Savolainen 2008) teollisoikeuksiksi lasketaan patenttioikeus, pikkupatentti, mallioikeus ja tavaramerkkioikeus.

Mielestäni tekijänoikeuksien osalta määrittely on hieman yksiselitteisempää. Tähän kategoriaan ei kuulu muita oikeuksia. Kuviossa 5 mainitaan lisäksi lähioikeudet, jotka tarkoittavat tekijänoikeuksien eri suojien muotoja. Näitä kutsutaan lähioikeuksiksi. Lähioikeuksiin kuuluu seitsemän ryhmää, jotka ovat: esittävän taiteilijan suoja, äänitteen tuottajan suoja, kuvataallenteen tuottajan suoja, radio- ja televisioyhtiön suoja, luettelon ja tietokannan valmistajan suoja, valokuvaajan suoja sekä uutissuoja. (Haarmann–Mansala 2012, 88, 96.)

Oikeushallinnollisesti immateriaalioikeudet ovat jakautuneet Suomessa teollisoikeuksiin ja tekijänoikeuksiin. Tekijänoikeuksista vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö ja teollisoikeuksista vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Maantieteelliset alkuperämerkinnät kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen. (Haarmann–Mansala 2012, 37, 62.)

Mielestäni verkkotunnusta tai maantieteellistä alkuperämerkintää ei suoranaisesti lasketa teollis- tai tekijänoikeuksiin. Tähän jaotteluun päädyin perehdyttyäni kirjallisuuteen. Näitä ei mainittu kuuluviksi teollis- tai tekijänoikeuksiin. Tässä määritelmässä on hieman eroja etupäässä liittyen teollisoikeuksiin. Tästä johtuen maantieteelliset alkuperämerkinnät ja verkkotunnukset on mainittu erikseen.

2.4.2 Teollisoikeudet

Toiminimioikeus suojaa toiminimeä, jolla tarkoitetaan elinkeinonharjoittajan käyttämää nimeä. Yksityisellä henkilöllä voi olla useita yrityksiä, joilla jokaisella oma toiminimi. Yhteisöillä ja säätiöillä voi olla ainoastaan yksi toiminimi. Elinkeinonharjoittajan sukunimi voi olla myös toiminimi, joka edellyttää sitä ettei se ole jo suojattu toiminimenä tai tavaramerkkinä. Jokainen elinkeinonharjoittaja joka on merkitty kaupparekisteriin voi käyttää apunimeä toimintansa osasta. Tällainen tarve voi tulla eteen esimerkiksi jos yrityksen toiminta laajentuu uudelle alueelle tai alalle. Toiminimeä ei rekisteröidä määrääjäksi. Rekisteröinti astuu voimaan siitä päivästä alkaen kun hakemus on saapunut Patentti- ja rekisterihallitukseen. Suoja on voimassa kunnes toiminimi muute-

taan tai elinkeinotoiminnan lopettamisesta ilmoitetaan. (Haarmann–Mansala 2012, 38, 104.)

Tavaramerkkioikeus suojaa tavaramerkkiä, joka on kaupallinen tunnus ja jonka tarkoituksena on erottaa yrityksen tavarat ja palvelut toisten yritysten vastaavista. Poiketen muista teollisoikeuksista, tavaramerkkioikeuden voi saada rekisteröinnin lisäksi myös vakiinnuttamalla. Rekisteröitävän tavaramerkin tulee erottua selvästi aikaisemmin rekisteröidyistä tavaramerkeistä. Tavaramerkki voi muodostua yhdestä tai useasta kuviosta, sanasta, kirjaimista, numeroista ja tavaroiden tai niiden päällysteiden ulkomuodosta. Tavaramerkki voi olla myös yhteisömerkki, jonka yhteisö voi rekisteröidä tavaramerkkikseen, jota yhteisön jäsenet ovat aikoneet käyttää elinkeino- tai ammattitoiminnassaan. Tavaramerkkioikeus on voimassa 10 vuotta ja sitä voi uudistaa määräämättömiä kertoja 10 vuotta kerrallaan. (Suojanen–Savolainen 2008, 199–201.)

Patenteilla suojataan teknisiä keksintöjä. Keksinnön on oltava uusi ja olennaisesti erilainen verrattuna tunnettuihin teknologioihin ja lisäksi keksintö ei saa olla julkinen ennen kuin sitä haetaan. Patenttihakemus jätetään patenttiviranomaiselle ja se julkistetaan 18 kuukautta hakemuksen jättämisen jälkeen. (McKinsey & Company 2000, 54.) Patentilla tarkoitetaan yksinoikeutta keksinnön ammattimaiseen hyödyntämiseen. Käytännössä patentoinnin kohteena on joko tuotepatentti tai menetelmäpatentti riippuen siitä liittyykö se tuotteeseen vai valmistusmenetelmään. Patentin täytyy poiketa oleellisesti edellisistä tai aiemmista keksinnöistä. Patentti voidaan myydä kuin aineettomat oikeudet yleensä. Patentin voi lisensoida eri tavoin ja eri maantieteellisille alueille. Patentti on voimassa 20 vuotta patenttihakemuksen tekemisestä ja sitä ei voida uusida. Työsuhdekeksintö liittyy oleellisesti patenttiin. Patentilla on aina keksijänä henkilö tai henkilöitä. Yritys yleensä suojaa työntekijöiden keksintöjen hallinnan työsopimuksessa olevilla lausekkeilla niin, että keksinnön omistus ja patentti ovat työnantajan omaisuutta. Tämä täytyy kuitenkin aina sopia erikseen sopimuksella, jossa keksijä(t) luovuttavat omistusoikeuden työnantajalle. (Suojanen–Savolainen 2008, 194–195.)

Patenttisuoja on toteutettu järkevämmiin kuin tekijänoikeus. Patenttisuoja pysyy voimassa niin kauan kuin maksaa sen rekisteröinnistä perittävää vuosimaksua. Patentin saaminen hakemuksen jättämisestä voi kestää 2–3 vuotta. Innovaatioita tehdään kuitenkin paljon nopeammin. Joissakin tapauksissa, kuten esimerkiksi kännyköissä markkinointisykli ja tuotteen elinkaari on lyhyt verrattuna patentointiprosessin keston. Tällä hetkellä suuria patenttijärjestelmän hyötyjiä ovat yhtiöt, jotka eivät itse valmista mitään, joiden ainoa omaisuus ovat patentit. Näitä yhtiöitä kutsutaan patentointitrolleiksi, eli lisensointiyhtiöiksi. (Suorsa 2012, 18–19.)

Työsuhdekeksijä on yleensä mukana patenttihakemusta tehtäessä teknisenä asiantuntijana. Patentin hyödyntämiseen liittyen keksijällä on yleensä vähän vaikutusvaltaa. Yrityksen IPR- tai patenttisyksikkö määrittelee pitkälle miten toimitaan. Hakemus- tai patentointistrategia määritellään IPR-strategiassa. (Mäenpää 2012, 20.) Taulukossa 3 esimerkkinä kaksi eri keksintöä, joille on haettu patenttia eri maissa.

Taulukko 3. Esimerkki patenteista ja niihin liittyvistä koodeista

Patentin nimi	Koodi
<i>Data Collection and Simulation</i>	US2010/0093300A1
	EP2340627A1
	CA2738997A1
	WO2010/043758A1
<i>A Method and an Apparatus for Forming Signal Estimates</i>	EP2396892A1
	US2011/0311007A1
	CA2751945A1
	WO2010/092225A1

Taulukossa 3 on kaksi patenttia, jotka ovat nimeltään: Data Collection and Simulation sekä A Method and an Apparatus for Forming Signal Estimates. Molemmille keksinnöille on haettu neljää eri patenttia. Patenteja voi etsiä kuka tahansa esimerkiksi Google patents hakua käyttäen, jolla nämäkin patentit löytyvät. Asiantuntijat käyttävät erilaisia tietokantoja. Patenttikoodissa olevat kaksi ensimmäistä merkkiä tarkoittavat maakoodia. Merkit kokonaisuudessaan tarkoittavat seuraavaa:

- numeroista osa tarkoittaa hakemusvuotta (2010 ja 2011) ja osa järjestyksennumeroa, käsittelynumeroa tms.
- US (USA) tarkoittaa, että patenttia on haettu USA:ssa
- EP (EPO, European Patent Office) tarkoittaa, että patenttia on haettu Euroopan patenttitoimistolta PCT-hakemuksella
- CA (Canada) tarkoittaa, että patenttia on haettu Kanadassa
- WO (WIPO, World Intellectual Property Organization) tarkoittaa, että patenttia on haettu kansainvälisestä patenttivistä PCT-hakemuksella
- A1 koodien perässä tarkoittaa, että patenttien tila on hakemus (A, Application) (Pohjala 2012, 5, 12–13; Waris–Lehikoinen–Hyttinen–Housh–Metsäkoivu 2005, 26, 33, 45).

Mielestäni keksintöä ei kannata aina kuitenkaan patentoida, koska patentointi edellyttää sen julkiseksi tekemisen, julkaisun ja koska patentti on voimassa rajallisen ajan (enintään 20 vuotta). Joissakin tapauksissa keksinnöillä voi olla paljon pitempi hyödyntämisaika. Hyvänä esimerkkinä tästä, Coca-Cola ei ole patentoinut heidän juomansa reseptiä. Jos näin olisi tehty, niin resepti olisi ollut jo kauan aikaa sitten muidenkin käytettävissä. Coca-Cola juoman resepti on salainen ja tarkoin varjeltu. Pakkauksessa ilmoitetaan sisältö lain määräämällä tavalla, mutta seossuhde jne. on salaista tietoa ja sitä säilytetään pankkiholvissa Atlantassa. (Coca-Cola 2013.)

Hyödyllisyysmallioikeudella eli pikkupatentilla suojataan teknisiä keksintöjä samoin kuin patenteillakin. Pikkupatentti eroaa kuitenkin patentista. Hyödyllisyysmallioikeus on patenttisuojan ja mallisuojan välissä. Patentoitavissa oleville keksinnöille on korkeat tekniset vaatimukset ja useat tekniset keksinnöllisyyttä sisältävät uudet ratkaisut eivät täytä normaalin patentin vaatimuksia. Myöskään mallioikeuslain vaatimukset eivät sovellu aina. Patentin ja mallisuojan välissä on aukko, jonka täyttämiseksi on luotu hyödyllisyysmallioikeus. Hyödyllisyysmallioikeuden tarkoituksena on suojata sellaisia teknisiä ratkaisuja, jotka eivät täytä patentin vaatimuksia, mutta joilla on sen verran keksinnöllisyyttä, että ne eivät ole itsestään selviä teknisille ammattilaisillekaan. Toisekseen, pikkupatentti soveltuu hyvin pienemmille keksinnöille tai laitepa-

rannuksille, joiden kohdalla keksinnön laadun tai elinkaaren takia normaalin patentin hankkiminen olisi liian hidasta sekä kallista. Hyödyllisyysmallioikeuden edellytyksenä on se, että sitä pitää pystyä käyttämään teollisesti. (Haarmann–Mansala 2012, 77–78.)

Pikkupatentin, eli hyödyllisyysmallin suoja on läheistä sukua patentille, mutta sen voimassaoloaika on paljon lyhyempi kuin patentin (Mylly 2001, 8). Pikkupatentti on voimassa neljä vuotta ja se voidaan uusida kaksi kertaa, ensin neljäksi vuodeksi ja sitten kahdeksi vuodeksi (Suojanen–Savolainen 2008, 197).

Riippuen lähteestä käytetään joko nimeä *mallioikeus* tai *mallisuoja*. Mielestäni nämä eivät ole toisiaan poissulkevia tai vaihtoehtoja. Mallioikeudella tarkoitetaan oikeutta malliin, muotoiluun ja mallisuoja on tämän muotoillun tuotteen suoja. Mallioikeudella tarkoitetaan yksinoikeutta tuotteen tai sen osan ulkomuodon kaupalliseen hyödyntämiseen (Suojanen–Savolainen 2008, 201). Mallisuojalla suojataan tuotteen ulkonäköä tai ulkoista olemusta. Mallisuojalla ei suojata tuotteen teknisiä ominaisuuksia. (McKinsey & Co. 2000, 55.) Mallioikeudella on tarkoitus suojata esineen ulkomuotoa. Mallioikeuslainsäädännön ajatuksena on kannustaa suunnittelijoita uudenlaiseen muotoiluun. Tällä on ajateltu saavutettavan kilpailuetua sekä näkyvyyttä ja erottuvuutta markkinoinnin kannalta. Mallilla tarkoitetaan tuotetta ulkomuotoa kokonaisuudessaan tai osaa tuotteesta. Myös tuotteen koristeen eli ornamentin voi suojata (esimerkkinä Mercedes-Benz auton tähti). Mallisuoja voi hakea riippumatta siitä, että onko muotoilun tarkoitus olla esteettistä vai käytännöllistä. Laatuvaatimuksia tähän ei ole, eikä suoja kohdistu myöskään teknisiin ratkaisuihin. Malli on mahdollista suojata vain, jos se on uusi ja yksilöllinen. Mallia pidetään uutena, jos se ei ole tullut julkiseksi ennen rekisteröintihakemuksen tekemispäivää tai ennen etuoikeuspäivää, jos sitä vaaditaan. Pariisin yleissopimuksen ja TRIPS:n mukaan mallioikeutta haettaessa etuoikeusaika on kuusi kuukautta. (Haarmann–Mansala 2012, 79–81.) Mallioikeus on voimassa viisi vuotta ja se voidaan uudistaa neljä kertaa viiden vuoden ajaksi. Maksimissaan mallioikeuden suoja on 25 vuotta. (Suojanen–Savolainen 2008, 202.)

Integroidun piirin piirimallilla tarkoitetaan virtapiirejä, jotka ovat sijoitettu puoli-johdealustalle toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Virtapiiristä on kuvattu komponentit ja niiden väliset liitännät. Integroidun piirin piirimallin yleisiä esimerkkejä ovat ASIC (Application Specific Integrated Circuit), SoC (System on Circuit), mikroprosessorit, satelliittijärjestelmät, toimistoelektronikka jne. Piirin valmistusta edeltää piirimallin suunnittelu, joka kuvaa piirinosien kolmiulotteista sijoittelua. Piirimallin suojaaminen edellyttää, että se on omaperäinen eli itsenäinen ja luova henkisen työn tulos. Piirimallille voi saada 10 vuoden suojan. Suoja alkaa siitä päivästä alkaen kun se esiteltiin yleisölle tai kun rekisteröintiä haettiin. Jos piirimalli esitellään ensin yleisölle, niin se pitää rekisteröidä kahden vuoden kuluessa esittelypäivästä, mutta kokonaissuoja on kuitenkin 10 vuotta. (Haarmann – Mansala 2012, 98–99, 134)

Integroidun piirin piirimallin kokonaissuoja on maksimissaan 10 vuotta, kuten yllä mainittiin. Vaihtoehtona tälle voi olla joskus patentointi, jossa mahdollisesti patentoitaisiin osa tai useita osia integroidun piirin keskeisistä teknisistä ratkaisuista. Tällä lähestymistavalla voitaisiin saada pidempi suoja. Suojausta mietittäessä voi olla jossakin tapauksissa eri mahdollisuuksia. Patentointi on kuitenkin raskaampi prosessina verrattuna piirimallin suojaamistapaan.

Kasvinjalostajanoikeuden voi saada lajikkeen jalostaja. Edellytyksiä kasvinjalostusoikeuden saamiselle on, että lajike täyttää seuraavat tunnusmerkistöt:

1. uusi lajike
2. erottuu muista lajikkeista
3. kasvustoltaan yhtenäinen
4. pysyvä tuntomerkeiltään. (Haarmann–Mansala 2012, 99.)

Kasvinjalostusoikeuden haltijalla on yksinoikeudet ammattimaisessa tuottamisessa sekä markkinoinnissa. Lajiketta saa kasvattaa yksityisesti muuhun kuin kaupalliseen tarkoitukseen. Viljelijä voi kuitenkin käyttää tai tuottaa tilallaan suojattuja lajikkeita lisäystarkoituksiin, josta on suoritettava korvaus. Korvauksen tulee olla selvästi pienempi kuin lajikkeen lisäysaineiston markkinoinnissa maksettava rojalti. Suojattu lajike saa lajikenimen rekisteriin, jota

tulee käyttää myös yksinoikeuden lakattuakin. Tämä nimi on lajikkeen yleisnimi jota ei voi rekisteröidä tavaramerkkinä. (Haarmann–Mansala 2012, 99.)

2.4.3 Tekijänoikeus

Tekijänoikeuden kohde on taiteellinen tai kirjallinen teos. Erilaisia muotoja ovat: tieto- tai kaunokirjallinen teos tai muu kirjallinen tai suullinen esitys, elokuva, sävellys, video, valokuva tai kuvataiteen teos. Tietokoneohjelma voi saada tekijänoikeussuojan. Myös internetin kautta välitettävä tai levitettävä materiaali (esim. youtube, facebook, twitter jne.) kuuluu tekijänoikeussuojan piiriin. Taideteollisuuden tuotteet ja taidekäsiö voivat kuulua tekijänoikeuden piiriin, mutta niille voi myös hakea mallisuoja. Tekijänoikeuslaissa tarkoitettu teos on omaperäisen ja luovan henkisen luomistyön tulos. (Suojanen–Savolainen 2008, 202–203.)

Tekijänoikeudet voidaan jaotella taloudellisiin oikeuksiin ja moraalisiin oikeuksiin. Moraalisiin oikeuksiin lasketaan isyysoikeus ja respektioikeus. Taloudellisiin oikeuksiin kuuluu kappaleiden valmistaminen sekä teoksen saattaminen yleisön saataville. Teos katsotaan olevan saatettu yleisölle, kun se on välitetty yleisölle, esitetty julkisesti, näytetty julkisesti tai kappale on levitetty yleisön keskuuteen. Tekijänoikeuksien alle kuuluvat lähioikeudet, joihin kuuluu seitsemän ryhmää: esittävän taiteilijan suoja, äänitteen tuottajan suoja, kuvataillenteen tuottajan suoja, radio- ja televisioyhtiön suoja, luettelon ja tietokannan valmistajan suoja, valokuvaajan suoja sekä uutissuoja. (Haarmann–Mansala 2012, 92, 96.)

Tekniikan kehitys on aiheuttanut haasteita tekijänoikeuksiin liittyen. Nykyään moni teos on sähköisesti saatavilla erilaisessa formaatissa internetissä. Usein ihmiset eivät ymmärrä rikkovansa tekijänoikeuksia esimerkiksi lataamalla musiikkia internetistä tai laittamalla materiaalia internetiin muiden saataville. Raha tai korvaus ei päädy enää niin usein tekijänoikeuden haltijalle. Tekijänoikeus elää murroksessa suurelta osin internetin ansioita. Ennen tarvittiin monistamiseen tai kopioimiseen väline, esimerkiksi musiikkiin liittyen C-kasetti. Suomesta ostettu C kasetti tai musiikin kopiointiin tarkoitettu CD-levy

sisälsi tekijänoikeusmaksun joka meni Teoston kautta tekijänoikeuden haltijalle. (Jokinen 2012.)

Tekijänoikeus katsotaan siis syntyneeksi, kun teos on luotu. Tekijänoikeutta ei tarvitse erikseen rekisteröidä eikä muutakaan vastaavia toimenpiteitä tarvita, toisin kuin teollisoikeudet, jotka vaativat rekisteröinnin tms. Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolemasta. Esittävän taiteilijan suoja on 50 vuotta esityksestä, mutta jos esiintyminen tallennetaan ja julkaistaan, niin oikeudet ovat voimassa 70 vuotta. Jos tekijöitä on useampia, niin suoja lasketaan viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta. Äänitteiden, filmien, videonauhojen, valokuvan sekä televisio- ja radio-ohjelmien suoja-aika on 50 vuotta. Tietokannoilla eli luetteloilla ja taulukoilla suoja on 15 vuotta työn valmistumisesta. Uutissuoja on 12 tuntia uutisen julkaisemisesta. (Haarmann–Mansala 2012, 134; Suojanen–Savolainen 2008, 206–207.)

2.4.4 Verkkotunnukset ja maantieteelliset alkuperämerkinnät

Verkkotunnus on osoite, jota käytetään internetissä. Se koostuu nimiosasta ja verkkojuuresta, esimerkiksi .fi Suomessa, .dk Tanskassa ja .com kansainvälinen. Verkkotunnuksia hallinnoi kunkin maan kansallinen taho, Suomessa Viestintävirasto. Verkkotunnus on yrityksen kannalta laajempi kuin esimerkiksi tavaramerkki tai toiminimi, koska se on luonteeltaan globaali. (Mansala 2009, 20–21.)

Verkkotunnukset voisi tietyssä mielessä laskea osaksi teollisoikeuksia, mutta niihin suhtaudutaan eri tavalla, kuten esimerkiksi USA:ssa. Suomessa voidaan kuitenkin tietyissä tapauksissa olettaa, että on oikeus verkkotunnukseen, vaikkei sitä olisikaan erikseen hakenut. Suomessa verkkotunnuslaissa on kielletty tunnusten rekisteröinti myyntiä tai varastointia varten. Verkkotunnukset mielletään Suomessa osaksi viestintää ja tästä johtuen niitä hallitaan liikenne- ja viestintäministeriössä. Rekisteröidyn tavaramerkin tai toiminimen haltijalla on oikeus käyttää merkkiään verkkotunnuksena. Verkkotunnus ei saa perustua toisen tavaramerkkiin tai nimeen, joka on suojattu. Verkkotunnus voi olla 2–63 merkkiä pitkä, jossa voi olla kirjaimia tai numeroita ja väliviiva (–). Verkkotunnus on voimassa viisi, kolme tai yhden vuoden, hakija voi

pyytää myös lyhyempää voimassaoloaikaa. Verkkotunnuksen voi uusia yhdeksi, kolmeksi tai viideksi vuodeksi kerrallaan. (Haarman–Mansala 2012, 58, 59.)

Maantieteellisten alkuperämerkintöjen tarkoituksena on turvata tietyn alueen tuottajille yksinoikeus käyttää alueen nimeä tuotteiden tunnuksena mikäli tuotteen erityispiirteissä johtuvat alueen ominaisuudet. Alkoholituotteista löytyy hyviä esimerkkejä tähän liittyen, kuten konjakki (Cognac), shampanja (Champagne) jne. Järjestelmä onkin saanut alkunsa alkoholituotteiden alkuperään liittyvästä sääntelystä ja on levinnyt myös maataloustuotteiden suojamuodoksi. (Mansala 2009, 20.)

Maantieteellistä alkuperää koskevien suojamuotojen taustalla on, että tuotteen ominaisuuksiin vaikuttaa alkuperäalueen ilmasto, maaperä, kasvisto ja eläimistö, eikä näitä ominaisuuksia voi tuottaa muualla tai kopioida. Tuote yhdistetään siihen maantieteelliseen alueeseen, josta se on peräisin. Maantieteellisen merkinnän suoja on laajempi kuin tavaramerkin suoja, mutta lähellä samaa ajatusta. Maantieteellisen merkinnän myöntää komissio ja sitä voi hakea ainoastaan samaa tuotetta tai elintarviketta käsittelevistä tuottajista tai jalostajista koostuva järjestö. Rekisteröinti on kaksivaiheinen, hakemuksen käsittelee kansallinen viranomainen ja erilaisten tarkistusten sekä menettelyiden jälkeen haetaan päätös komissiolta. Suoja koskee tämän jälkeen tiettyä maantieteellistä aluetta ja se on pysyvä. (Haarman–Mansala 2012, 62–64, 116.)

2.5 Immateriaalioikeuksiin liittyvät sopimukset, loukkaukset ja seuraamukset

Liikeidea kannattaa suojata ja yleensä hyvän liikeidean keksineet yritykset hakevat jollakin tavalla suojaan ideoilleen. Suojaa voidaan hakea immateriaalioikeuslainsäädännön avulla, jonka perusajatuksena on estää ulkopuolisia tahoja käyttämästä henkisen työn tuloksia. (McKinsey & Company 2000, 54.) Immateriaalioikeudet ovat luonteeltaan kielto-oikeuksia, josta aiheutuu se, että jonkun loukatessa jotakin immateriaalioikeutta tuomioistuin voi kieltää

jatkamasta tai toistamasta tekoa. Kielto-oikeusmahdollisuus koskee kaikkia immateriaalioikeuksien muotoja. Tämä on tehokasta, koska se tarkoittaa käytännössä sitä, että jokin osa yrityksen toiminnasta keskeytyy tai toiminta voi keskeytyä kokonaan. Erityyppisten taloudellisten seuraamuksien lisäksi loukkauksista saattaa aiheutua myös rikosoikeudellisia seuraamuksia. Käytännössä kuitenkin muiden kuin tavaramerkki- ja tekijänoikeuden loukkauksista harvoin aiheutuu rikosoikeudellisia seuraamuksia. (Haarmann–Mansala 2012, 155–156.) Immateriaalioikeuksien suojaamiseksi on tapoja virallisista epäformaaleihin. Taulukossa 4 on eri vaihtoehdot sekä niihin liittyvät tavat, joilla voidaan suojautua.

Taulukko 4. IPR-tietämyksen suojaaminen (mukailtu Luoma–Paasi–Valkokari 2010, 402)

Virallisia suojaustapoja	Sopimukset ja puoliformaalit suojaustavat	Epäformaaleja suojaustapoja
Patentit	Luottamuksellisuus	Salassapito
Hyödyllisyysmallioikeus	Kilpailukiello	Julkaisut
Tavaramerkkioikeus	Rekrytointien jättäminen	Rajoitettu pääsy tietoihin
Toiminimioikeus	Työsuhdekeksinnöt	Tietokanta- ja verkkosuojaus
Tekijänoikeus	Yksityisyys ja käyttöoikeudet	Luottamuksellisuus
Verkkotunnus		Asiakassuhteiden hallinta
Maantieteelliset alkuperämerkinnät		Luottamuksen rakentaminen henkilöstössä
Mallioikeus		Työtehtävien kierto
Integroidun piirin piirimalli		Työtehtävien jako tai alihankinta
Kasvinjalostajanoikeus		Hajautettu tuotesuunnittelu
		Nopea innovaatiokykli
		Dokumentointi
		Monimutkainen suunnittelu
		Jäsenyydet ammattiorganisaatioissa

Erilaiset tavat tiedon ja tietämyksen suojaamiseksi voidaan jakaa kolmeen kategoriaan niiden virallisuusasteen perusteella: viralliset, eli formaalit, puoliformaalit ja sopimukselliset sekä epäformaalit tavat. Viralliset tavat suojata sisältävät keinoja, kuten patentoinnin ja tavaramerkkioikeuden, kun puoles-

taan puoliformaali suojaustapa sisältää erilaisia sopimuksia. Epäformaaleilla tavoilla suojata immateriaalioikeuksia pyritään ottamaan haltuun hiljaista tietoa eri tavoilla. (Luoma–Paasi–Valkokari 2010, 402–403.) Taulukkoon 4 lisätiin verkkotunnus, maantieteelliset alkuperämerkinnät, mallioikeus, integroidun piirin piirimalli sekä kasvinjalostajanoikeus immateriaalioikeusmuotojen täydentämiseksi. Immateriaalioikeuksien muodoista kaikki kuuluvat virallisiin suojaustapoihin. Mielestäni taulukossa 4 on erittäin hyvin esitetty erilaisia lähestymistapoja immateriaalioikeuksien ja niihin liittyvien tietämyksen suojaamiseksi. On tärkeää huomata, että myös epäformaaleita tapoja on olemassa ja niitä on useita.

Liikesalaisuuksien suojasta on säädetty laissa sekä säännöksiä on myös työ- sopimuslaissa (TSL) ja rikoslaissa (RL). Lähtökohtana on se, että liikesalaisuuksia ovat kaikki sellaiset asiat, joiden salassa pitämisellä on taloudellista merkitystä yrityksen toimintaan. Liikesalaisuudet voivat olla teknisiä tai taloudellisia. Tekninen salaisuus edellyttää sitä, ettei sitä pysty selvittämään esimerkiksi purkamalla markkinoilla saatavilla olevaa tuotetta. Taloudellisia salaisuuksia voivat olla esimerkiksi sopimukset tai markkinointiin ja hinnoitteluun liittyvät tiedot. Liikesalaisuutta ei saa käyttää tai ilmaista oikeudettomasti. Liikesalaisuuksia voi lisensoida eteenpäin, jolloin voidaan saada käyttöön toisen yrityksen liikesalaisuuksia. Käyttöoikeus kannattaa määrittellä sekä rajata tarkasti ja siihen liittyvät salassapitoasiat kannattaa kirjata lisensointisopimukseen, koska ne määräytyvät yksinomaan tämän sopimuksen perusteella. Salassapitosopimuksia (NDA, Non Disclosure Agreement) käytetään kaikenlaisessa kanssakäymisessä yrityksen ja muiden toimijoiden sekä tahojen kanssa. Salassapitosopimus kannattaa tehdä ennen kuin luottamuksellisesta tietoa jaetaan tai otetaan esille. Salassapitosopimuksessa tulee olla ainakin seuraavat kohdat: osapuolet, salassa pidettävän tiedon määrittely, käyttökiellon rajoitukset, poikkeukset, loukkausten sanktiot, voimassaoloaika sekä minkä maan lakia sovelletaan riitatilanteissa. (Immateriaalioikeusinstituutti 2007, 30–31.)

Työsuhdekeksintö on työsuhhteessa olevan työntekijän tekemä keksintö, joka voidaan patentoida. Vahvana pääsääntönä laissa on työnantajan oikeus kek-

sintöön ainakin jollakin tasolla, jos keksintö liittyy työnantajan tai saman konsernin toisen yrityksen toimialaan. Työnantajalla on oikeus keksintöön vaikka se ei kuuluisikaan yrityksen toimialaan, jos keksintö on syntynyt työntekijälle annetun tehtävän tuloksena. Työsuhdekeksinnön tekijän on ilmoitettava viipymättä tekemästään keksinnöstä ja työnantajan pyynnöstä keksinnön tekijän on ilmoitettava käsitys siitä millaisessa yhteydessä se on työsuhteeseen liittynyt. Työntekijän ilmoituksesta työnantajan pitää ilmoittaa neljän kuukauden kuluessa, että aikooko yritys käyttää keksintöön kohdistuvaa oikeuttaan. Työntekijällä ei ole tämän neljän kuukauden aikana oikeutta määrätä keksinnöstään tai toimia yrityksen kannalta muutoinkaan epäedullisesti, kuten esimerkiksi julkaisemalla keksintö. Työnantajalla on suoja laissa myös työsuhteen päättymisen jälkeen, jolloin se voi hakea keksinnölle patenttia vielä kuuden kuukauden aikana työsuhteen päättymisen jälkeenkin. (Suojanen–Savolainen 2008, 195–196.)

Tutkimussopimuksissa määrätään osapuolten oikeuksista ja velvollisuuksista tutkimuksen ja sen tulosten osalta. Tutkimussopimukseen osallistuu useita osapuolia ja intressiryhmiä, kuten tutkija tai tutkijat, joiden asema vaihtelee yliopistossa, yliopisto, yliopiston laitos, tutkimusprojekti, tutkimusta rahoittava taho ja elinkeinon harjoittaja, joka on kiinnostunut tutkimustulosten hyödyntämisestä. Näissä sopimuksissa keskeisessä roolissa ovat hankkeen piiriin kuuluvien IPR-asioiden omistussuhteet ja niihin liittyvät lisenssit, osapuolten velvollisuudet salassapitoasioihin liittyen sekä hankkeen hallinnointiin ja koordinointiin liittyvät seikat ja yhteistyömuodon valinta. (Suomen Akatemia 2012.)

Työnantajalla on velvollisuus maksaa kohtuullinen korvaus työntekijän tekemästä keksinnöstä, joka työsuhdekeksintölain mukaan muodostuu sekä kerta- että rojaltilkorvauksesta. Korvauksen suuruuteen vaikuttavat työntekijän työsuhde, sen kesto, asema ja muut edut sekä työnantajan käyttöedun laajuus. Työsuhteen osalta esimerkiksi vastuullisemmassa asemassa oleva henkilö on yleensä oikeutettu pienempään korvaukseen verrattuna toisenlaisessa asemassa olevaan henkilöön. Keksintöjen suuruudesta voidaan sopia

ja usein yrityksissä on olemassa etukäteen määritellyt korvaukset. (Kivinen-Koskinen 2002, 76.)

Immateriaalioikeuksien loukkaukset ovat pääosin asianomistajarikoksia, joten syyttäjä ei voi nostaa syytettä, ellei immateriaalioikeuden omistaja tai haltija ilmoita asiasta syyttäjälle syytteen nostamista varten. Immateriaalioikeuksien loukkaukset voivat täyttää myös muunlaisen rikoksen tunnusmerkin, kuten kunnianloukkauksen, herjauksen tai solvauksen, jotka liittyvät tekijänoikeuksiin. Immateriaalioikeuksien taloudellisista seuraamuksista on säädetty oma laki kutakin yksinoikeutta ajatellen, jotka jaetaan kahteen luokkaan: korvauksiin hyväksikäyttämiseen liittyen sekä vahingonkorvauksiin. Vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely liittyen työsuhdekeksintöihin ja korkeakoulukeksintöihin on lausunnon hakeminen työsuhdekeksintölautankunnalta. Teollisoikeuksien ja tekijänoikeuksien loukkaus voi olla, joko rikos- tai riita-asia, jotka käsitellään rikos- tai siviiliprosessina. Mikäli teosta vaaditaan vahingonkorvauksia, asia käsitellään markkinaoikeudessa. (Haarmann–Mansala 2012, 157–159, 162, 169–171.)

2.6 Immateriaalioikeuksien suuntaus ja tulevaisuus

Immateriaalioikeudet ovat jakautuneet oikeushallinnollisesti Suomessa kahdella. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa teollisoikeuksista ja opetus- ja kulttuuriministeriö tekijänoikeuksista. Suomessa on keskusteltu tulisiko immateriaalioikeuden alat siirtää yhdelle ministeriölle. Suomessa immateriaalioikeutta koskeva lainsäädäntö on pyritty säätämään niin, että ne täyttäisivät sekä yleissopimuksen ja EU:n asettamat velvoitteet direktiiveille. (Haarmann–Mansala 2012, 37.)

Hallitus on antanut esityksen eduskunnalle, jossa ehdotetaan säädettäväksi laki markkinaoikeudesta ja laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa. Ehdotettu laki kumoaisi samalla joiltakin osin nykyisen markkinaoikeudellisten asioiden käsittelyä. Esityksen päätavoitteena on teollisoikeuksien myöntämisen sekä teollis- ja tekijänoikeuksien toteuttamisen tehostaminen kehittämällä näihin liittyvää tuomioistuinjärjestelmää. Tarkoituksena on vähentää teollis-

ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittelyn hajautuneisuutta verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Esityksessä ehdotetaan, että teollisoikeuksiin liittyvä muutoksenhaku keskitettäisiin markkinaoikeuteen niitä myöntävien rekisteriviranomaisten päätöksenteosta sekä lisäksi markkinaoikeuteen keskitettäisiin kaikkien teollis- ja tekijänoikeudellisten riita- ja hakemusasioiden käsittely. Muiden kuin markkinaoikeuteen keskitettäväksi ehdotettavien, tällä hetkellä Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) valituslautakunnalle kuuluvien valitusten osalta muutoksenhaku ohjattaisiin nykyisestä Helsingin hallinto-oikeuteen. Tämä mahdollistaisi PRH:n valituslautakunnan lakkauttamisen. Valitukset rekisteriviranomaisten teollisoikeuksiin liittyvissä päätöksissä käsiteltäisiin markkinaoikeudessa. Teollis- ja tekijänoikeudelliset riita- ja hakemusasiat käsiteltäisiin oikeudenkäymiskaaren mukaisesti markkinaoikeudessa. Tämä esitys liittyy vuoden 2013 talousarvioesitykseen ja käsitellään sen yhteydessä. Ehdotetut lait tulevat voimaan 1.9.2013 alkaen, lukuun ottamatta PRH:n valituksioiden käsittelyyn liittyvää lakia, joka astuu voimaan arviolta kuusi kuukautta myöhemmin. (HE 124/2012, 1–2.)

Nykyään puhutaan paljon pilvipalveluista (cloud) ja niitä käytetään jo yrityksissä ja yksityisinä henkilöinä käytämme näitä myös usein siitä tietämättämme. Tämä uusi tekniikka vapauttaa kuluttajan omasta fyysisestä laitteesta. Teokset voidaan tallentaa pilvipalveluun. Hyvitysmaksujen periminen on tosin haasteellista verrattuna siihen että ostettaisiin teos jossakin fyysisessä muodossa. Piratismi kasvaa osittain tästä johtuen ja ennen kaikkea internet on edesauttanut sitä. On tahoja, jotka vaativat vapautusta tekijänoikeusmaksuista kuten Open Access tai Creative Commons. Tällaiset ideologiat ovat johtaneet vastavuoroisesti piraattipuolueiden perustamiseen. Ruotsissa piraatit ovat päässeet Euroopan parlamenttiin asti ja Suomessakin on oma piraattipuolue, joka tosin on hieman vaatimattomammin menestynyt toistaiseksi. Uskottavuutta piratismipuolueiden aatteilta tosin syö esimerkit, joissa alaikäinen on ladannut jotain internetiin jaettavaksi ja joutunut jälkiseurauksena suuriin korvausvelvoitteisiin. Tällainen ei istu kansan oikeustajuun yleisesti. Euroopassa on monenlaisia sekavia käytäntöjä tekijänoikeusmaksujen keräämiseen, veroista erilaisiin hyvitysmaksuihin. EU-komissio yrittää yhdenmukaistaa tekijänoikeuksia ja on esimerkiksi avannut internetissä avoimen

lausuntosivun, jossa jokainen voi kertoa mielipiteensä asiaan liittyen. Maailma on muuttunut ja tekijänoikeus on haasteellisessa tilanteessa. (Turunen 2012.)

Immateriaalioikeuksien merkityksen kasvaessa kehitys on mennyt kohti alemmää suojatasoa sekä suojan määrän lisääntymistä kohti. Tämä johtaa suojan kapenemiseen ja lisää mahdollisuuksia oikeusloukkauksiin. Viranomaiset, jotka myöntävät suojauksia (esimerkiksi PRH, EPO, OHIM) ovat nettobudjetoituja virastoja, eli tarkoitus on saada rahoitus omasta toiminnasta. Varsinkin patentteihin liittyen, nykyinen matala keksinnöllisyysvaatimus ja niiden määrän kasvu on johtanut patenttien laadun sekä keksinnöllisyytensä tarkkailuun. Jos vaatimustasoa nostettaisiin, yritykset joutuisivat todennäköisesti harkitsemaan patenttipolitiikkaansa. Patenttien määrän vähentyminen saattaisi avata lisää toimintamahdollisuuksia pk-yrityksille. Toisaalta vaatimustason nostaminen lisäisi myös salassapitoa, joka vähentäisi teknisen tiedon saatavuutta. Immateriaalioikeudet ovat osa kauppapolitiikkaa, joka lisää haastetta sekä jännitettä kehittyneiden ja kehittyvien maiden välille. Tulevaisuuden haasteita ovat lisäksi seuraavien toimintatapojen tarkastelu immateriaalioikeuksien kannalta: konseptit, prosessit, kuviomaailmat, installaatiot, sisällöntuotanto, systeemiratkaisut, alustat sekä avoimet innovaatiot. (Mansala 2009, 21–22.)

Eurooppalainen patenttijärjestelmä on matkalla kohti yhtenäisyyttä patenttisuojan sekä -tuomioistuimen osalta. Neuvottelut Eurooppalaista patenttijärjestelmää koskevassa uudistumisessa on lähellä toteutumista. Neuvottelut ovat jatkuneet pitkään, jopa vuosikymmeniä. Alkuperäinen ajatus EU-patentista on hylätty, nyt ollaan rakentamassa Euroopan patenttisopimuksen (EPC) pohjalle yhtenäistä EU-lainsäädäntöä. Tavoitteena on ollut, että uusi patenttijärjestelmä olisi käytössä 1.1.2014, mutta näyttää todennäköiseltä ettei järjestelmä ole vielä silloin käytössä. (Huhtala 2012.)

Beahmin (2011) mukaan Steve Jobs kertoi jo vuonna 1994 seuraavaa. Digitaalista sisältöä ei voi suojata. On olemassa internetiksi kutsuttu hämmästyttävän tehokas varastetun omaisuuden jakelujärjestelmä, jota kukaan ei tule

sulkemaan. Internetissä tarvitsee olla vain yksi varastettu kopio. Riittää, kun murrat yhden lukon ja voit avata minkä tahansa oven. Lukon murtamiseen tarvitaan vain yksi henkilö. (Beahm 2011, 46.) Tämä kiteyttää hyvin tekijänoikeuksiin liittyvää ongelmaa, joka on nykypäivää ja haasteena tulevaisuudessakin.

Mielestäni on selvää, että muutoksia on paljon luvassa immateriaalioikeuksiin liittyen ja haasteita riittää niiden toteuttamiseksi. Immateriaalioikeuksien merkitys kasvaa kokoajan, yritysten pitää olla valveutuneita toiminnassaan ja ottaa järjestelmällisesti sekä systemaattisesti asiat huomioon. Suuri haaste tulee olemaan kehittyneiden ja kehittyvien maiden välillä, kun neuvotellaan käytäntöjen ja sääntöjen yhtenäistämistä. Esimerkiksi patentointitoimintamallia ei voi pakottaa toisen tahon, kuten EU:n tai jonkun maan toimesta johonkin toiseen maahan. Vaaditaan yksimielisyyttä, kun asioista sovitaan. Ongelmia tulee olemaan politiikankentällä sekä panostuksen tarve kasvaa yritystoiminnassa. Tämä mielestäni tulee olemaan iso asia ratkaistavaksi tulevaisuudessa. Lisäksi tekijänoikeuksien puolella teknologia, internet ja sosiaalinen media ovat muuttaneet tilanteen lyhyessä ajassa. Tekijänoikeuksiin liittyvät asiat ovat myllerryksessä. Immateriaalioikeusosaamista tullaan tarvitsemaan enenevässä määrin tulevaisuudessa.

3 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

3.1 Tutkimusote

Kaikissa empiirisissä tutkimuksissa käsitellään tapauksia. Tapaustutkimus pitää sisällään useita tutkimusmenetelmiä. Näin on perusteltua todeta, että tapaustutkimus ei ole metodi vaan tutkimustapa tai -strategia, joka voi pitää sisällään erilaisia aineistoja sekä menetelmiä. Robert E. Stake, yhdysvaltalainen laadullisen tapaustutkimuksen uranuurtaja, väittää että yksi tärkeimmistä tapaustutkimuksen kysymyksistä on: *mitä voimme oppia tapauksesta?* Tapaustutkimukselle on ominaista pyrkiä selvittämään jotakin mikä ei ole ennestään tiedossa, jotakin mikä tarvitsee lisäselvitystä. ”*Missä tapauksessa tämä tapaus on tapaus?*” tai ”*Mistä tämä tapaus on tapaus?*”. Tapaustutkijaa motivoi tunne tai alustava tieto siitä, että tutkimuksen kohde, tapaus, on jollakin tavalla tärkeä. Lopullinen merkitys paljastuu kuitenkin vasta sen jälkeen kun tutkimus on valmis. Tapaustutkimuksen yhteys ympäristöön ei ole rajattu etukäteen, vaan tämän yhteyden määrittely tapahtuu osana tutkimusprosessia. (Laine–Bamberg–Jokinen 2008, 9–11.)

On olemassa kolme perinteistä tapaa lähestyä tutkimusta, toisin sanoen kolme traditionalista tutkimusstrategiaa. Näitä ovat:

1. kokeellinen tutkimus
2. survey-tutkimus
3. tapaustutkimus (case study) (Hirsjärvi–Remes–Sajavaara 2013, 134).

Kokeellisessa tutkimuksessa tarkastellaan yhden muuttujan vaikutusta toiseen muuttajaan. Tähän tapaan kuuluu hypoteesien testaamista. *Survey-tutkimuksessa* hankitaan tietoa strukturoidussa muodossa, eli ennalta asetetulla tavalla, esimerkiksi lomakekyselynä. *Tapaustutkimus* puolestaan on yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa pienestä joukosta toisiinsa yhteydessä oleviin tapauksiin tai tietoa yksittäisestä tapauksesta. Tavoitteena tässä on tyyppillisesti kuvata ilmiötä. (Hirsjärvi–Remes–Sajavaara 2013, 134–135.)

Tapaustutkimus on empiirinen tutkimus, jossa käytetään monilla tavoilla hankittua monipuolista tietoa. Tiedoista analysoidaan tiettyä nykyistä tapahtumaa

tai toimintaa rajatussa ympäristössä. Tapaustutkimus on intensiivinen tutkimusmenetelmä, joka kohdistuu ajankohtaisiin asioihin ja jossa on mahdollista tehdä systemaattista observointia sekä haastatteluita. Se keskittyykin enemmän selitykseen kuin tulkintaan. Tapaustutkimus ei pyri edustamaan yleistettävyyttä ja sen tuloksia ei pidä sellaisenaan yleistää, näin ei ole tarkoituskaan. Tapaus sinänsä on kiinnostava tässä tapauksessa. (Anttila 2006, 286–287.)

Tapaustutkimuksen vaiheet ovat:

- Määritellään tutkimuksen tavoitteet.
- Laaditaan tutkimussuunnitelma.
- Kootaan aineisto.
- Järjestetään saatu informaatio kiinteään ja integroituneeseen muotoon, joka kuvaa hyvin tutkimuskohdetta.
- Raportoidaan tutkimustulokset ja tarkastellaan niiden merkitystä. (Anttila 2006, 288.)

Tapaustutkimukseen liittyy monia seikkoja, joita tulee tarkastella huolellisesti eri näkökulmista liittyen luotettavuuden näkökulmiin (Anttila 2006, 288).

Tässä opinnäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista eli laadullista tutkimustapaa ja tutkimusotteena tai -strategiana tapaustutkimusta. Perehdyttyäni asiaan, lukemalla eri tutkimustavoista sekä lukemalla opinnäytteitä, tulinkin siihen tulokseen, että tämä on paras lähestymistapa omaan opinnäytetyöhöni.

3.2 Aineiston hankkiminen

3.2.1 Avoin haastattelu

Tutkimusongelma tai -tehtävä on perusteena aineiston keruumenetelmää valittaessa. Perinteinen laadullisen tutkimuksen aineistonhankintamenetelmä on haastattelut. (Saaranen-Kauppinen–Puusniekka 2009, 47.) Haastateltavat tulee valita harkitusti ja tarkoitukseen sopivaksi, ei satunnaisesti (Tuomi–Sarajärvi 2002, 88–89).

Avoimella haastattelulla on useita erilaisia nimityksiä, kuten strukturoimaton haastattelu, vapaa haastattelu, syvähaastattelu, informaalihaastattelu, ja ei-johdettu haastattelu. Haastattelija selvittää avoimessa haastattelussa haastateltavan mielipiteitä, tunteita, ajatuksia ja käsityksiä sitä mukaa miten ne tulevat esiin haastattelun aikana. Aihe voi muuttua haastattelun aikana riippuen siitä miten haastateltava vastaa. Avoin haastattelu on lähimpänä keskustelua eri haastattelumuodoista. Avoin haastattelu ottaa yleensä paljon aikaa ja saattaa vaatia useita haastattelukertoja. Koska haastattelussa ei ole selvää runkoa tai ennalta määrättyjä tarkkoja kysymyksiä, haastattelun etenemistä huolehtii haastattelija. (Hirsjärvi–Remes–Sajavaara 2013, 209.)

Haastattelu voidaan toteuttaa

1. yksilöhaastatteluna
2. parihaastatteluna
3. ryhmähaastatteluna (Hirsjärvi–Remes–Sajavaara 2013, 209).

Yllämainittuja haastattelumuotoja voidaan käyttää myös toisiaan täydentävinä tutkimuksessa. Yleisimmin käytetty on yksilöhaastattelu, johon löytyy useita ohjeita metodisesta kirjallisuudesta. Parihaastatteluita käytetään esimerkiksi tutkittaessa lapsia, nuoria ja vanhempia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Parihaastattelu on alamuoto ryhmähaastattelulle, joten siinä voi käyttää ryhmähaastattelun ohjeistuksia. On todettu, että haastateltavat ovat vapautuneempia ja luontevampia silloin kun haastattelussa on useampia henkilöitä mukana. Tosin on myös olemassa kokemuksia, että yksilöhaastattelut voivat olla myös luontevia ja vapautuneita. Ryhmähaastattelussa on useita henkilöitä ja se on erityisen soveltuva silloin kun voidaan olettaa, että haastateltavat saattavat olla varautuneita tai muutoin arastella haastattelua. Esimerkiksi lapset voivat vierastaa haastattelutilannetta tai vanhemmatkin voivat suhtautua varauksella, jos haastattelija tulee jostain laitoksesta. Ryhmän kontrolloivalla vaikutuksella voi olla positiivinen tai negatiivinen vaikutus haastattelutilanteeseen. Positiivinen vaikutus, jos kysymys tai aihe liittyy muistin varaiseen asiaan. Ryhmätilanne voi toisaalta vaikeuttaa negatiivisten asioiden esilletuloa. Tutkijan on kuitenkin itse pohdittava ja arvioitava mikä

haastattelumuodoista sopii parhaiten omaan tutkimukseen niin että saadaan paras lopputulos. Valinta riippuu siitä mikä on tutkimuksen aihe ja ketkä ovat haastateltavia. Avointa- ja myös teemahaastattelua käytettäessä haastattelun kesto on noin tunnista kahteen tuntiin. Haastattelijan pitää varautua puhelinaamppiin ja vähäsanaisempiin haastateltaviin. Tästä johtuen olisi hyvä tehdä koehaastattelu ennen varsinaista haastattelutilannetta, näin voi kontrolloida ja hienosäätää haastattelun teemoja. Haastattelun toteuttamiseen, etenemiseen ja kontrollointiin liittyy myös muita huomioon otettavia asioita, kuten haastattelun sopiminen, keskustelun avaukset, kysymyksien esittäminen eri tavoin sekä keskustelun ohjaaminen. Viimeaikoina ovat yleistyneet erilaiset puhelinhaastattelut ja tietokoneavusteiset haastattelut. (Hirsjärvi–Remes–Sajavaara 2013, 210–212.)

3.2.2 Haastatteluiden toteutus ja litterointi

Aineisto kerättiin tekemällä avoimia haastatteluja kuudelle yrityksessä työskentelevälle henkilölle, joilla oli ja on laajaa näkemystä yrityksen toiminnasta. Henkilöt valittiin eri toiminnoista niin, että näkökulma kaikkien organisaatioiden ja toimintojen puolesta tulee edustettua. Kaikki organisaatiot eivät olleet ”suoraan” edustettuna, vaan haastatelluilla henkilöillä oli mahdollisesti vastuullaan useampia organisaatioita. Henkilöiden nimet koodattiin tähän opinnäytteeseen. Taulukossa 5 on tarkempia tietoja haastatteluista ja niiden ajankohdasta.

Taulukko 5. Haastattelut

Haastateltava	Aika	Paikka	Kieli	Kesto
HID1	16.4.2013 26.4.2013	Helsinki Espoo	suomi	50min (yht.)
HID2	18.4.2013	Tallinna	suomi	53min
HID3	18.4.2013	Tallinna	englanti	49min
HID4	18.4.2013	Tallinna	suomi	39min
HID5	19.4.2013	Skype Tutkija: Helsinki Haastateltava: Bangalore	englanti	52min
HID6	25.4.2013	Skype Tutkija: Helsinki Haastateltava: Tallinna	suomi	50min

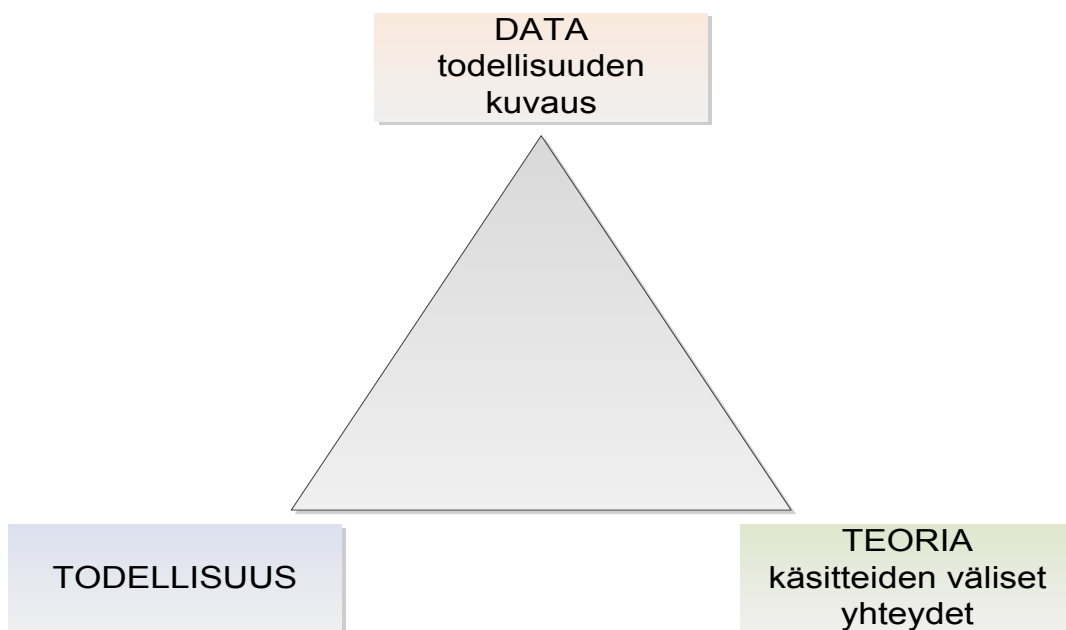
Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina kasvotusten lukuun ottamatta kahta, jotka tehtiin Skype-tietokoneohjelmistoa ja kaiutin-mikrofonilaitetta (Jabra, malli PHS001U) avuksi käyttäen. Kaikki haastattelut nauhoitettiin digitaalisella äänitallentimella (Olympus, malli WS-811), mukaan lukien Skype-haastattelut, joissa äänentallennin oli Jabra mikrofonikaiutinlaitteen vieressä. Haastatteluista neljä tehtiin suomen kielellä ja kaksi käytiin englannin kielellä.

Haastattelut litteroitiin haastatellulla kielellä sanasta sanaan. Tässä opinnäytetyössä kuitenkin kaikki haastatteluiden lainaukset jne. ovat suomenkielellä. Ensimmäisen haastateltavan kanssa pidettiin niin sanottu koehaastattelu, jossa käytiin vielä läpi haastattelukysymyksiä ja hienosäädettiin niitä. Tätä seuranneiden haastatteluiden aikana tuli sellaisia asioita ja yksityiskohtia esille, joita ei ennakkoon osattu odottaa. Tästä johtuen, ensimmäiselle haastateltavalle tehtiin muiden haastatteluiden jälkeen vielä muutama tarkentava kysymys. Taulukossa tältä osin on näiden kahden haastattelun kokonaiskesto. Haastatteluiden keskimääräinen kesto oli noin 49 minuuttia. Litterointien tekemiseen meni aikaa noin 4–6 tuntia haastattelua kohti ja materiaalia syntyi yhteensä 93 sivua kokonaisuudessaan kuudesta haastattelusta. Haastattelun litteraatti lähetettiin litteroinnin valmistuttua haastateltavalle tiedoksi ja nähtäväksi.

3.3 Aineiston analysointi

Analyysi on koulukunnasta riippumatta ollut aina tärkeä tieteellisen työskentelyn työväline. Tutkivaa toimintaa luonnehditaan usein toteamalla, että siinä analysoidaan jotain. Analyysin tekemiseen tarvitaan kohde, jota analysoidaan sekä siinä olevia analysoitavia yksiköitä. Ne voivat olla sanoja, lauseita tai muita isompia ymmärtämiskokonaisuuksia. Yleisellä tieteellisellä analyysillä ei tarkoiteta kuitenkaan sanojen, lauseiden tai ymmärtämiskokonaisuuksien kielellistä analyysiä sinällään, vaan näiden taustalla olevien käsitteiden, toteamuksien ja väitteiden analyysiä. Kielellisen ilmauksen analyysiä tehdään lähinnä kielitieteiden erikoisalalla. Analyysimenetelmät voivat perustua laajaan kirjoon erilaisia ratkaisuja. Analyysi on valittava mielekkäin perustein. Kvalitatiivisen aineiston analyysi alkaa ja tapahtuu osittain aineiston keruun kanssa yhtä aikaa. Aineiston voi yleensä analysoida vain tutkija itse, koska tutkija on osa analyysiä. (Anttila 2006, 229 – 230.)

Kuviossa 6 kuvataan tutkimusaineiston, teorian ja todellisuuden välistä suhdetta kolmiolla Starrin & all (1991) tavalla. Kärkien välillä on keskinäinen yhteys. Tutkimukseen valittavan aineiston ja siitä kehitettävän teorian välinen yhteys on erityisen tärkeää. (Anttila 2009, 279)

Kuvio 6. Tutkimusaineiston, teorian ja todellisuuden välinen yhteys (Starrin–Larsson–Dahlgren–Stybron 1991)

Saavuttaakseen hyvän tuloksen tutkijan tehtävänä on vaeltaa edestakaisin datan ja teorian välillä. Kysymyksessä on niin sanottu hermeneuttinen kehä, joka lähtee tietyistä lähtökohdista ja palaa takaisin ymmärtämiseen ja oivaltamiseen. Omien lähtökohtien ymmärtäminen vapauttaa tarkoittaen, että uutena lähtökohtana on entisen ymmärtäminen ja siihen täytyy palata, jotta siitä voi vapautua. (Varto 1992, 69.) Hermeneuttinen kehä ei ole umpeutuva, jossa ei edetä. Tästä johtuen tutkijan kannattaa käydä läpi aineistoa useita kertoja vapautuakseen omista esteistään ymmärtää tutkimuskohdetta. Kehää kiertäessään päästään lähemmäksi tutkimuskohdetta ja myös itseymmärrys syvenee. Tekemällä näin alkaa vähitellen erottua oma lähestymistapa ja tutkittavan kohteen olemus, jotka ovat kaksi eri asiaa. (Anttila 2006, 279.)

Järvinen & Järvisen mukaan Lacity & Jansson ovat tunnistaneeet kolme erilaista tutkimusotetta tekstianalyysiin, joita ovat: sisällönanalyysi, verbaalinen protokolla-analyysi ja kirjoitusanalyysi. Näissä kolmessa eri analyysitavassa painotetaan esiintymisfrekvenssien merkitystä, kun tekstistä ensin tunnisteetaan kategoriat ja koodataan ne. Oletuksena on, että teksti on objektiivista ja vastaa objektiivista todellisuutta. Sisällönanalyysi syntyi toisen maailmansodan aikana, kun amerikkalaiset analysoivat saksalaisten elintarviketilannetta sanomalehtien artikkeleiden perusteella. (Järvinen–Järvinen 2011, 63–64.) Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voi käyttää erilaisissa laadullisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysin avulla voi tehdä erilaisia tutkimuksia. Usein erilaiset laadulliset tutkimukset perustuvat sisällönanalyysiin, jos sillä tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä. (Tuomi–Sarajärvi 2002, 93.) Sisällönanalyysin avulla voi tutkimusaineistosta tehdä toistettavia ja päteviä päätelmiä sen suhteesta asia- ja sisältöyhteyteen (Anttila 2006, 292).

Valitsin opinnäytteeni aineiston analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. Haastattelumateriaali litteroitiin, jota käytettiin analysointiin. Aineisto litteroitiin nauhoitetuista haastatteluista. Aineistoa luettiin muutamia kertoja ja siitä alkoi muotoutua luokat ja teemat. Tosin, jo haastattelun aikana sekä litterointia tehtäessä tekstistä alkoi tulla esiin asioita ja hahmottua kuvaa sekä tutkimustulokset alkoivat vähitellen muotoutua. Luokkia oli kaksi, nykytila ja tavoitetila.

Näiden alle muodostui teemoja, aihealueita osittain haastattelukysymysten pohjalta. Taulukossa 6 on luokat ja teemat.

Taulukko 6. Luokat ja teemat

luokka	teema
nykytila	IPR asioiden yleinen tila
	Organisaatiot ja vuorovaikutus
	Sopimukset
	Ohjeistukset
	IPR muotojen huomioon ottaminen
tavoitetila	Yhteistyö eri tahojen välillä
	Huomioon otettavat IPR muodot
	Tiedon taso, koulutukset ja ohjeistukset
	Toimintamalli ja organisoiminen
	Mahdollisuudet

Luokittelua ja teemoittelua, eli aihealueisiin jakamista tehtiin Microsoft Excel-
taulukko-ohjelmiston avulla samalla kun haastattelumateriaalia luettiin läpi
muutamia kertoja. Kun luokat ja teemat alkoivat olla selvillä, aloitettiin jaka-
maan ja ryhmittelemään haastattelumateriaalia Microsoft Word-ohjelmaa hy-
väksikäyttäen. Jaettiin teksti syntyneisiin luokkiin ja teemoihin tekemällä kapp-
paleita teemojen mukaan. Litterointiteksteistä otettiin kopiot, joista siirrettiin
leikkaa liimaa-periaatteella vastaukset eri teemojen alle. Prosessin aikana
käytiin läpi tekstiä eri teemojen alla sekä jäljelle jäänyttä tekstiä (litteraatti-
tekstistä, josta otettiin sisältöä leikkaa liimaa-periaatteella) litteraateista. Tällä
tavalla saatiin kokonaistilanne pysymään hallinnassa, ettei tekstiä käytetty
moneen kertaan. Vielä käyttämätöntä tekstiä oli tietyssä mielessä helppo
käydä läpi ja miettiä kuuluvuutta eri teemojen alle. Litteroinneista syntyi yh-
teensä 93 sivua materiaalia, mielestäni tämä tapa tehdä analysointia toimi
hyvin. Kun litterointimateriaalista oli saatu käytettyä kaikki tutkimukseen
oleellinen materiaali, valittiin vastauksista oleellisimmat ja parhaiten kuvaavat
vastaukset sekä karsittiin muu materiaali pois. Samalla mietittiin ja kirjoitettiin
yhteenvedoa eri teemoista vastausten pohjalta. Kun dokumentti ja analyysi
olivat lähes valmiita, siirrettiin teksti tähän lopputyöhön, jonka jälkeen vielä
viimeisteltiin eri kappaleita.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 IPR-nykytila

4.1.1 IPR-asioiden yleinen tila

Yleisesti ajatellen koettiin, että immateriaalioikeusasiat eivät ole kokonaisuutena hallinnassa ja kehitettävää riittää. Mielipiteet asiasta olivat aika yhteneväisiä tässä mielessä.

”Heikko sanalla sanoen. Oikeastaan toimintamalleissa ja työtavoissa ei sinällensä ole mitään semmoista immateriaalioikeuksista tulis mieleen, että ois. Ei juurikaan, sanotaan näin. No ehkä se juuri, että tämänönen perusymmärrys, että mitä se ylipäättään tarkoittaa puuttuu. Se on mun mielestä, perusymmärrys puuttuu.” //HID1

”Onko ihmisten tiedossa, että sellaisia oikeuksia pitäisi katsoa ja suojata. En ole ihan varma. Ihmiset eivät tiedä tuosta. En ole nähnyt ainnuttakaan koulutusmateriaalia tuosta aiheesta. Minusta pitäisi olla enemmän tietoa.” //HID2

”Varmaan vaan nykytilanteeseen se kommentti, että kehitettävää on. Että se varmaan on niin kun se juttu. Että ei voi ainakaan sanoa, että ollaan missään nimessä valmiita asian kanssa.” //HID6

Erilaisia yksityiskohtaisempia näkemyksiä tuli esille yleiseen tilaan liittyen, riippuen siitä mistä näkökulmasta henkilö ajatteli asiaa. Yhdistävänä tekijänä tässä nähtiin resurssien puuttuminen ja se, ettei immateriaalioikeuksille kokonaisuutena ole omistajaa tai vastuuhenkilöä.

”Mielestäni, huomioonottaen yrityksemme liiketoimintafokuksen, että meillä on suunnittelu- ja kehitystoimintaa, IPR-toiminta on riittämätöntä. Tiedän, että asiaan liittyviä aktiviteettejä on meneillään. Mutta tätä ei ole kommunikoitu selvästi johdon puolelta. Tämä on suurelta osalta kommunikaatio-ongelma.” //HID3

”En usko että meillä on dedikoitua henkilöä kuka työskentelisi IPR-asioille ja on liian alkuvaiheessa, että voisimme sanoa, että meillä olisi IPR-tietämystä.” //HID5

Yleinen tieto ja kommunikaatio immateriaalioikeusasioihin liittyen ovat puutteellista. Jotain asiaan liittyvää on olemassa ja asiaan liittyvää kehitystoimintaa on meneillään. Suurena yhdistävänä ongelmana nähtiin kommunikaati-

oon liittyviä puutteita. Lisäksi viestintämenetelmissä on puutteita, koulutusmateriaalia ei ole ja ohjeistukset ovat puutteellisia tai niitä ei ole.

4.1.2 Organisaatiot ja vuorovaikutus

Vuorovaikutus organisaatioiden välillä on heikkoa ja minimaalista. Tietoa oli, että esimerkiksi asiakkaiden kanssa sovitaan jotakin immateriaalioikeusasioista, mutta tämä tieto ei liiku yrityksen sisällä myynnistä muihin organisaatioihin.

”Et nimenomaan sopimustekniset asiat mitä, miten ja niin päin pois. Se tieto ei tällä hetkellä liiku. Ongelmana, haasteena on se, että näkyvyys on nolla. Sen mitä viidakkorummusta kuulee, niin se tieto liikkuu. Systemaattisuus sopimuksen katselmoinnissa silloin kun se siirtyy organisaatiolta toiselle, puuttuu täysin.” //HID1

”Noh, jaa. Enpä sanoisi siihen liittyen varsinaisesti siinä muodossa, että keskusteltaisiin suoranaisesti, ainakaan sen tyylistä ei ole minun mielestä havaittavissa.” //HID4

Lisäksi lakitoimiston kanssa oli tehty yhteistyötä ja pyydetty heiltä konsulttiota. Kommunikaatiossa voi selkeästi havaita ongelmia tässäkin aiheessa. Lakitoimistoa oli vaihdettu muutama vuosi sitten, jonka jälkeen kommunikaatio on ollut vähäisempää sekä konsultointisopimus nykyisen lakitoimiston kanssa on suppeampi kuin aiemman.

”En ole kyllä nähnyt tai kuullut mitään. En tiedä että olisi. Nyt se toimitajan puoli tuli yhdestä auditista ilmi, että kun ei asiakkaan uudet vaatimukset käsittelivät tätä aihetta. Sitten organisaation sisällä kyseltiin, että miten se oikeasti menee, kun ei ollut kirjallisia ohjeita näkyvissä. On varmaan oma yksikkö tekee oman päätöksen niin kuten he ymmärtävät tätä asiaa.” //HID2

”Olemme tilanteessa, jossa olemme saamassa tietää immateriaalioikeuksista, tässä vaiheessa liikkuva tieto on vähäistä organisaatioiden välillä tällä hetkellä. Vastasiko tämä kysymykseesi?” //HID5

Tutkimustulokset kertovat, että virallinen kommunikointikanava puuttuu ja vuorovaikutus immateriaalioikeusasioissa on vähäistä ja puutteellista yrityksen sisällä. Asiakkaiden kanssa aiheesta keskustellaan ja sovitaan, mutta aloite

tulee enemmän asiakkaan puolella sekä immateriaalioikeuksien sisältö sopimuksissa on enimmäkseen asiakkaan sopimus pohjan varassa.

4.1.3 Sopimukset

Sopimus pohjia on kattavasti olemassa eri alueille. Lakitoimistoa on käytetty sopimus pohjien tekemisessä apuna, mutta viimeisestä tarkistuksesta on aikaa muutama vuosi. Ei ole olemassa tapaa tai käytäntöä pitää sopimus pohjia ajan tasalla. Tämä on erityisesti ongelma uusien asiakkaiden kanssa, kun katselmoidaan heidän sopimus pohjia.

”Meillä on työsopimus pohjat, mitkä on tuotantotyöntekijälle ja sitten toimihenkilöille ja johtajasopimus ja tietenkin toimitusjohtajasopimus. Sitten on standardipohja toimitussopimukselle, elikkä kauppasopimukselle, sitten on NDA pohjat. Sitten on mun mielestä on tämmönen suunnittelupalveluilla oma pohja Intiassa, niin kun sopimus pohja. Tietenkin varmaan konsulttisopimukset missä ostetaan ulkoa töitä, on tapauskohtaisia sopimuksia, niihin ei varmaan ole standardipohjaa.” //HID6

”Meillä on paljon hyvin vanhoja sopimuksia, voi olla jopa 10 vuotta sitten laadittu. Varmaan meidän oikea työ sen asiakkaan jotain ihan uutta, ei ole ihan se mikä oli kun sopimus tehtiin. Noita uusia asioita ei ole noissa sopimuksissa. Että täällä on kaksi virhettä, ongelmatilannetta. Että yksi asia, että ei kaikki mitä meillä pitäisi olla sopimuksessa, ei ole tuossa. Tai sitten, että se sopimus on noin vanha ja että kukaan ei ole katsonut, että uusitaan toi oikean toiminnan perusteella.” //HID2

Nojataan paljon asiakkaaseen ja luotetaan että asiakkaiden sopimuksissa olisi immateriaalioikeudet otettu huomioon oikein. Kun tehdään uusia sopimuksia asiakkaan pohjalle, niitä ei välttämättä tarkisteta missään omalta puolelta. Lisäksi oli tapaus, jossa oli poistettu IPR-lauseke joistakin asiakassopimuksista kokonaan. Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, ettei yrityksessä oteta riittävästi huomioon omia etuja tai ainakaan varmisteta tätä asianmukaisesti.

”Tuota. Tällä hetkellä ei käydä. Että meillähän oli niin kun aikaisemmin lakitoimiston kanssa semmoinen, tehtiin sopimuskatselmuspohja mikä on edelleen käytössä, miten me katselmoidaan sopimuksia. Silloin oli sen aikaisen lakitoimiston kanssa puhetta, että ne käytäisiin säännöllisesti läpi. Kun me vaihettiin lakitoimistoa muutama vuosi sitten, sen

jälkeen tämmöistä ei ole sisällytetty tähän uuteen sopimukseen, muistaakseni.” //HID6

”Ne sopimukset on niin kun katselmoitu, kun puhutaan meidän pohjista työsopimukset ja asiakas- ja toimittajasopimukset on katselmoitu silloin lakitoimiston puolesta. Siitä on jo monta vuotta. Elikkä vastaus on, että ei tällä hetkellä oo mitään säännöllistä tapaa, että ne katselmoitais lakitoimiston kanssa.” //HID6

Tutkimustulosten pohjalta voidaan todeta, että sopimuksia on kattavasti ja vaikuttaisesti siltä, että on olemassa tarvittavat sopimus pohjat yrityksen omasta näkökulmasta. Sopimus pohjat ovat kuitenkin todennäköisesti vanhentuneet, koska niitä ei enää ole katselmoitu asiantuntevan tahon, eli lakitoimiston kanssa muutama vuoteen. Sopimusten sisältöön liittyen immateriaalioikeuksiin tai tähän liittyviin lausekkeisiin ei ollut yhtenäistä tietoa. Kaksi haastateltavista oli selvillä tarkemmin näistä ja muilla haastateltavilla oli vähemmän tietoa. Sopimukset pitää käydä läpi yleisesti ja tarkistaa immateriaalioikeuslausunnot. Kun tehdään sopimus toisen puolen sopimus pohjalle, ei varmisteta systemaattisesti, että onko sopimus kaikin puolin yrityksen etujen mukainen.

4.1.4 Ohjeistukset

Ohjeistukset ovat yleisesti ottaen puutteelliset. Jotakin ohjeita on olemassa, mutta kokonaisuutta ajatellen puutteita on paljon. Asiakassopimukseen liittyen on olemassa ohjeistus ja myynnin henkilöstöä liiketoimintayksikössä on joskus koulutettu sekä ohjeistus on olemassa miten sopimukset pitäisi käydä läpi.

”Kyllä on. Meillä on sopimuskatselmukset itse asiassa luotu, prosessi ja ohjeet kuinka se tehdään. Tämä prosessi ja vastuu on liiketoimintayksiköllä. Kyllä. Se on kuvattuna meidän myyntiprosesseissa, josta vastaa liiketoimintayksikkö.” //HID1

”Jos meillä ei ole käytännössä ohjeistusta, sellaista selkeää immateriaalioikeus näkökulmasta semmoista ohjeistusta ei ole suoranaisesti meidän firmassa mielestäni. Se voi olla yleiseen toimintatapojen mukaan otettu kantaa millä tavalla me toimitaan voi olla olemassa, mutta se, että meillä olisi erillinen ohjeistus kantaa joka ottais tähän kantaa, että millä tavalla meidän pitää toimia ja käyttäytyä liittyen muitten IPR tai suojata omaa niin sitä ei ole, selkeää ohjeistusta ei ole.” //HID4

Haastatteluista käy ilmi, että kokonaisuus ei ole hallinnassa ja kattava ohjeistus puuttuu. Myynnin tekemiin asiakassopimuksiin liittyen ohjeistus on olemassa, jossa on mitä sopimuksesta pitää tarkistaa ja missä tapauksessa sopimusteksti pitäisi tarkistuttaa lakitoimistolla. Lakitoimistoa oli vaihdettu muutama vuosi sitten, jonka jälkeen lakitoimiston kanssa ei ole tehty yhteistyötä tähän asiaan liittyen.

”En osaa kommentoida mitä ohjeistuksia on, mutta näen sen heikkona. Ehkä osittain resurssipulasta johtuen, mutta esim. sopimuskatselmuksset, sopimuskäytännöt, niin ei minun mielestäni ole sillä tasolla kuin pitäisi olla. Kokonaiskuva puuttuu, osia on.” //HID1

Tutkimus osoittaa selvästi, että ohjeistus on riittämätön ja nykyiset ohjeet eivät ole enää ajan tasalla sekä niitä ei noudateta kaikissa tapauksissa. Lukuun ottamatta myyntiorganisaatiota, muissa organisaatioissa ei ole ohjeistusta eikä tietämystä toimintamallista. Ohjeistuksessa oleva immateriaalioikeusmääritelmä on riittämätön. Ongelmien ja puutteiden arvioitiin johtuvan osittain resurssipulasta.

4.1.5 IPR-muotojen huomioonottaminen

Eri immateriaalioikeuksien muotojen huomioonottamiseen liittyen vastaukset olivat samansuuntaisia. Kantaa on otettu ja huomiota on kiinnitetty lähinnä eri teollisoikeuksien muotoihin.

”Varmaan tämä toiminimioikeus, tai sehän ei ole toiminimi tämä meidän tai onhan se tietyssä mielessä mutta. Tietenkin se on osakeyhtiö, mutta se on toiminimi se on. Tavaramerkkioikeutta meillä ei ole. Meillä ei ole omalla brändillä, ei myydä mitään. Verkkotunnukset nehän meillä on ja ne on rekisteröity. Alkuperäismerkinnät, mä mietin että onko meillä yhtään semmoista auditoitua, onko meillä esimerkiksi UL auditoitua linjaa niin kun auditti mielessä. Tosta en osaa sanoa. Patenttejahan meillä ei tällä hetkellä ole, mutta siihen on työ sopimuksissa olevat ohjeet, siinä on tarkentamista vielä. Tai hyödyllisyysmallioikeuksien, pikkupatenttien niin kun nämä oikeudet. Mallioikeuttahan meillä ei ole, ei ole mitään semmoista ihmeellistä keksitty. Eikä tekijänoikeuksia, ei tuoteta hirveesti taidetta tai kirjoja. Eikä kasvinjalostustakaan hirveesti harrasteta. Integroidut piirit tällä hetkellä niitä ei ole. Mut tuohan vois olla jos jostain syystä teetättäisi johonkin omaan tuotteeseen tai asiakkaan tuotteeseen piiri. Tommoinen voi tulla vastaan jossain mielessä.” //HID6

”Jos meidän strategian painopisteenä on ODM, tuotesuunnittelu ja näinpäin pois. Niin mun mielestä me ollaan siinä tilanteessa tällä hetkellä, että ei ymmärretä tarpeeksi siitä mitä se tarkoittaa, niin kun ihan yleisellä tasolla. Olla oma tuote, oman tuotteen patentoiminen, patenttien oikeuksien loukkaaminen.” //HID1

”Yksi on tekijänoikeus, liittyen ohjelmistolähdekoodeihin ja toinen on mallioikeus immateriaalioikeuksien muodoista. Kolmas on patentti mitä ollaan mietitty, mutta ei olla työstetty tätä. Nämä kolme on ne jutut mitä ollaan mietitty nyt. Tavaramerkkioikeutta ei ole mahdollista ajatella, koska meillä ei ole tällä hetkellä brändinimeä. Ehkä kun meillä on oma brändi, niin sitten pitää miettiä tavaramerkkioikeutta myös.” //HID5

Joihinkin IPR-muotoihin liittyen oli eroja vastauksissa. Strategian painopistettä ollaan muuttamassa enemmän omien tuotteiden suunnittelun suuntaan ja omia tuotteita ollaan kehittämässä. Tähän liittyen näkemykset olivat samansuuntaisia, että minkälainen merkitys tällä on immateriaalioikeuksien muotoihin. Patentointiin liittyviä asioita ei ole otettu tarpeeksi huomioon. Jotkut haastateltavista näkivät kokonaisuuden suppeampana ja toiset laajempaan. Tekijänoikeus tuli esille yhdessä haastattelussa liittyen ohjelmistolähdekoodeihin.

4.2 IPR-tavoitetila

4.2.1 Yhteistyö eri tahojen välillä

Yhteistyö eri organisaatioiden välillä nähtiin ehdottoman tarpeelliseksi. Eri asioissa tarvitaan eri organisaatioiden osaamista sekä osallistumista. Kun esimerkiksi solmitaan sopimuksia asiakkaiden kanssa, tarvitaan osallistumista myynnin lisäksi myös muista organisaatioista.

”Tuota, yhteistyötä eri organisaatioiden välillä nimenomaan tuotanto, testaussuunnittelu, suunnittelu. Ymmärretään toisten vaatimukset. Esimerkiksi suunnittelutiimille asiakas on tuotanto ja niinkun siinä mielessä testaukselle taas tuotanto, mutta myös taas niinku suunnittelulle. Että tämä paletti, että kuka on minkäkin asiakas ja mistä mitkäkin vaatimukset tulee, sitä kannattaa ehdottomasti lisätä sitä kanssakäymistä. Sitä ei oo koskaan liikaa. Mutta laatu ehkä mukaan, että huomataan missä tulee ne laaturvirheet et minkälaiset asiat siellä alkaa tuotannossa. Mistä tulee reklamaatioita, vaikka se ehkä tehdään tuotannossa se virhe, mutta voiko se paremmalla designilla vaikuttaa siihen. ja näin päin pois. Niin sitä synergiaa kannattaa kasvattaa.” //HID1

Minä sanoisin, että on välttämätöntä yhdistää suunnittelu ja myynti tai myynnin hallinta niin, että aikaisessa vaiheessa yhteistyötä asiakkaan kanssa meillä on jo nämä asiat keskustelussa ja myös sisällytetty raamisopimuksiin ja yhteistyöperiaatteisiin asiakkaan kanssa. Joten tämä tarkoittaa niitä, jotka ovat ensimmäisiä kontakteja asiakkaaseen päin, joka on yleensä liiketoimintayksikkö. Heidän pitää olla hyvin tietoisia tästä ja heillä pitää olla tuki miten ratkaista eteen tulevat asiat. Tämä on engineering erityisesti suunnittelun ja liiketoiminnan välillä mielestäni. //HID3

Liiketoimintayksikkö on vastuussa asiakassopimusten tekemisestä, mutta esimerkiksi valmistuksen ja tuotesuunnittelun tulee olla mukana varmistamassa, että asiat tulee huomioitua oikein.

”Toki mä lähtisin aina, että me kehitämme prosessin kautta näitä asioita ja sitten prosessi alkaa itsessään niinku hoitaa sen. Riippumatta siitä niin kun kuka siellä henkilönä toiminnassa on. Toki ohjeistus ja käytännöt mitä sovitaan, niin niitä noudatetaan. Tietoa jaetaan avoimesti ja systemaattisesti.” //HID1

”Sen jälkeen tietenkin yhteistyötä tehdään ja jos meillä on päävastuullinen niin hänen vastuullahan se on sitten käydä ne asiat lävite, jos tulee vaikka jotain muutoksia tai muuta niin sitten muitten organisaatioitten kanssa. Mut kyllähän se lähinnä mitkä pitää tehdä yhteistyötä on myynti, HR, suunnittelu, IT ja sit tämmönen yleinen niin kun.. viestintä sitten tietyissä mielessä, mutta kuka sitten miettii nämä tunnuksat ja muut suojataan ja on niinkun meidän käytössä.” //HID6

Haastatteluiden perusteella oltiin pitkälle samaa mieltä, että yhteistyötä pitää tehdä. Yhteistyön varmistamiseksi tarvitaan päivityksiä prosesseihin toiminnan muuttamiseksi systemaattisemmaksi ja tiedon kulkemisen parantamiseksi. Yhteistyöasiat pitää olla otettu huomioon prosessissa, ei niin, että se olisi pelkästään ihmisten varassa. Jonkun pitää olla vastuussa immateriaalioikeusasioista kokonaisuutena ja immateriaalioikeuksien hallintaan tarvitaan toimintamalli.

4.2.2 Huomioonotettavat IPR-muodot

Vastaukset olivat suuriltaosin samansuuntaisia eri immateriaalioikeusmuotojen suhteen. Tarpeelliseksi nähtiin ottaa huomioon lähinnä eri teollisoikeuksien muotoja. Immateriaalioikeudet ja niihin liittyvät tavoitteet pitäisi olla tarkemmin strategiassa.

”Edelleen.. peilaan tätä niinku olemassa olevaan strategiaan. Integroidun piirin piirimalli. Strategiasta riippuen mallioikeus, patentti.. maantieteelliset alkuperämerkinnät.. Joo. Siinä ne ehkä. Hyödyllisyysmallioikeus, ehkä sekin vielä. Mutta siinä noi viis. Viis varmaan-kin.” //HID1

”Tavaramerkki oikeus, kuten yrityksen tavaramerkkioikeus. Mutta nyt kun on, ryhdymme yhä enemmän tuotesuunnittelun puolelle, sitten ne patentit ja hyödyllisyysmallioikeus. Että varmaan ne. Myös sellaisia asioita mihin pitäis enemmän. Mitä pitäisi enemmän katsoa. Että ihmiset ymmärtäisivät mitä heidän työ voisi olla patentin alla tai heidän työn tulos voitaisiin patentin alle laittaa. Onko se piirimalli, varmaan sekin.” //HID2

”Mitä tulee yrityksen strategiaan, jos se selkeytettäisiin niin, se tulisi selvemmäksi mitä haluamme. Meidän ajatus on tuottaa while label (suunnitella asiakkaan brändin alle) tuotteita, jotka ovat yksilöllisiä ulkoasultaan ja designiltaan, niin sitten selkeästi mallioikeus. Jos haluat keksiä jotain energiatehokkuusalueelle, parantaa tehokkuutta verrattuna nykyisiin ratkaisuihin, niin ehdottomasti patentti, teknisen ratkaisun patentointi. Näihin kategorioihin meidän täytyy mahdollisesti keksittyä, mutta totta kai strategia on avainsana mihin me haluamme keskittää tuotteemme ja palvelumme. Sitten tulee immateriaalioikeudet sen jälkeen minun ymmärtääkseni.” //HID3

”Toiminimioikeus ja verkkotunnus. Jossain mielessä maantieteellinen alkuperämerkintä, kyllä. Sitten tietenkin tää patentti keksintösuoja jos siihen tultais. Ne varmaan ne on ne missä se varmasti se meidän homma pyöris hyvin pitkälle.” //HID6

Patentit ja patentointi tulivat vahvasti esille kaikilta haastateltavilta. Tällä suojattaisiin omia tuotteita sekä varmistetaan, ettei loukata kolmansien osapuolien oikeuksia. Yksi haastateltavista katsoi tarpeelliseksi ottaa huomioon tekijänoikeudet ohjelmistolähdekoodiin liittyen.

4.2.3 Tiedon taso, koulutukset ja ohjeistukset

Koulutusta tarvitaan, oli yhtenäinen ja selkeä näkemys. Koulutusten pitäisi olla toistuvia jollakin tasolla, jotta voitaisiin varmistaa immateriaalioikeusasioiden pysyminen ihmisten muistissa. Tarvitaan erilaisia koulutuksia riippuen henkilöstöryhmästä ja koulutustarpeen määrä sekä toistuvuus riippuvat siitä miten paljon he ovat tekemisissä immateriaalioikeusasioiden kanssa.

”No lähinnä semmoinen varmaan, että mitäs tarkoittaa siis ihan perus, perus asiaa. Koska nykyisellään tietämys, ehkä pois lukien suunnittelutiimin tai engineering services sen ulkopuolella tietotaso on heikko. Et ihan peruskoulutusta, mikä on ylipäättänsä mahdollista ja mikä ei? Koulutukset ehkä joku yleisohjeistus, mutta aivan tämmöisiä perusasioita, aivan perusasioita. Toki sitten jo mennään lähemmäs konkretiaa, just semmoiset esimerkiksi.. Tää lahtee vähä poikkeen tästä aiheesta mutta siis.. Ihan perustason koulutusta tällä hetkellä nykyisessä organisaatiossa on tarve. Elikkä kehitys lähtee hyvin, hyvin puhtaalta pöydältä. Jos ruvetaan ajamaan organisaatioita.. Sanosin, että kaikissa organisaatioissa engineering servicestä ossaat sinä sanoa paremmin, mutta miten se näkyy tuotannon organisaatiosta ehdottomasti pittää ja miten se näkyy minulle, niin muilla organisaatioilla on varmasti siihen tarvetta.” //HID1

”Koulutus. Ihmiset kaikkialla organisaatiossa insinöörit, myyntimiehet, oston puoli, että he kaikki ymmärtäisivät sen aiheen. Että varmaan HR ottaa huomioon kaikki ne ihmisten kanssa sopimuksissa olevat pykälät, mutta että me itse emme ryhtyisi johonkin toimintaan mikä sitten voi olla IPR vastaista. Et koulutus minusta olisi yksi sellainen asia.” //HID2

”Vaikea vastata sellaista, että jotakin sanoa mitä tarvitaan lisää. Sanosin, että meidän pitäisi periaatteellisesti selvittää mikä strategia liittyen IPR-asioihin. Jonkinlainen etenemissuunnitelma mitä ja miten me halutaan käsitellä, sitten vastuulliset henkilöt ja organisaatio ja sitten tehdä suunnitelma ja toteuttaa se ja seurata. Tämä on se juttu.” //HID3

”Kyllähän se varmaan niin kun tietoo tarvitaan lisää. Meillähän tietenkin mitä mä sanoin. Että sopimukset on joskus tehty lakimiesten kanssa, niin se mihin tietoo tarvittaisi lisää on se, että mitä koko immateriaalioikeudet tarkoittaa meille ja mitkä niiden niin kun.. mikä tilanne meillä niiden kanssa on ja mitä meillä.. mitä pitäisi tehdä ja miten tehdään se, että asiat on kunnossa. Että kai se niin kun siinä ympäristössä sitten varmaan pyörii hyvin pitkälti.” //HID6

Haastatteluiden perusteella tiedon tasoa pitää lisätä kouluttamalla henkilöstöä. Sopimusten tekemiseen liittyvää ohjeistusta tarvitaan lisää sekä olemassa oleva ohjeistus pitää päivittää. Tarvitaan myös yleisempää tietoa sekä ohjeistuksia. Pitäisi määritellä mille tasolle tietämys halutaan viedä, nimetä vastuulliset henkilöt ja toteuttaa koulutussuunnitelma, että saavutetaan haluttu taso tietämyksessä. Lisäksi uuden työntekijän tullessa yritykseen, hänet pitää perehdyttää immateriaalioikeusasioihin liittyen toimenkuvaan liittyvän tarpeen mukaan.

4.2.4 Toimintamalli ja organisoiminen

Immateriaalioikeuksiin liittyviä resursseja ei ole tällä hetkellä. Pitäisi ottaa strategisella tasolla kantaa tähän asiaan, että saataisiin raamit immateriaalioikeustoiminnalle. Tarvittaisiin resurssi tai resursseja, jotka hoitaisivat ja selvittäisivät immateriaalioikeuksiin liittyviä asioita. Haastateltavat olivat yhtenäisesti samaa mieltä, että immateriaalioikeusasioihin liittyen tarvitaan omia resursseja, koska tehtävää on sen verran paljon.

”Ehkä enemmän resurssimielessä siihen pitäisi käyttää enemmän paukkuja.” //HID1

”Mutta yleisesti, se on enemmän yhteydessä strategiaan, jälleen. Haluammeko siirtyä enemmän ydintoiminnassa suunnittelupuolelle vai pitää tuotannon sekä hankinnan ja logistiikkapartnerin roolin ja ehkä sieltä tasapainottaa siirtymisen. Sellaisia mahdollisuuksia meillä on enemmän tai vähemmän.” //HID3

”Kyllä, kun me ollaan tosissaan IPR-asioissa, on meidän tavoite löytää henkilö, joka on täysin omistautunut tällä asialle. Se on erittäin tärkeää asia ennen kuin mennään tähän, mielestäni” //HID5

”Mutta tällä hetkellä se varmaan on se ensimmäinen saaha ne linjaan ja sitten pitää miettiä kuka se sitten katsoo tarvittavat muutokset mitä tulee. Mutta siihen ei tällä hetkellä oo selvää resurssia eikä oo ajateltukaan. Sitten on tietenkin se, että miten hoidetaan tuotesuunnittelu-puolella. Se on sitten mikä pitää ymmärtää tuotesuunnittelutiimin kanssa. Miten ne sitten katselmoi sen, ettei käytetä kenenkään suojaamia asioita. En oikein siihen sanoa sen tarkemmin.” //HID6

Strategianäkökulma tuli selvästi esille haastatteluissa. Yrityksen strategiaa pitäisi selventää niin, että immateriaaliasioille saataisiin suuntaviivoja. Immateriaalioikeusasioiden hallintaa ajatellen pitäisi määritellä strategia ja tapat toimia. Eri organisaatioiden pitäisi tämän jälkeen olla samassa linjassa immateriaalioikeusasioihin liittyen. Tarvitaan kehityshanke asioiden saattamiseksi tarvittavalle tasolle.

4.2.5 Mahdollisuudet

Kaikki haastateltavat näkivät immateriaalioikeudet mahdollisuutena yritykselle. Tästä oltiin yksimielisesti samaa mieltä. Interaktiivisuudella eri organisaat-

tioiden välillä voisi parantaa toimintaa yleensä, joka nähtiin selkeänä mahdollisuutena yritykselle.

”Mutta pantas se niinku se ydin se niinku kasvatettas sitä interaktiivisuutta tiimistä dokumentaatio, testaussuunnittelu, suunnittelu ja tavaltaan saatas sitä kokonaisuutta enemmän hanksaan. Useita eri osaluokkia, koska se myös vahvistaa sitä itse designia ja siinä tulee mietittyä sellaisetkin asiat, ei välttämättä suoraan immateriaalioikeuksia, Mutta sitten sitä niinku itse tuotekehityksestä jos puhutaan. Niin siinä tulee sitten niinku tohon pystytään ajattelemaan samaa asiaa vähän usiammalta kantilta. Elikkä mun mielestä siinä meillä niinku ois, ainakin vois kopasta, että oisko siinä niinku minkälaisia yhteistyömahdollisuuksia.” //HID1

”Mahdollisuuksissa taivas on rajana teoriassa yritykselle. Saavuttamiseksi toiminnossa sen tason, että meillä voisi olla patentti tai suojaus jollekin toiminnollemme, niin totta kai on mahdollisuus myydä niitä tai lisensoida niitä. Ottaa kaikki hyödyt irti kuin mikä tahansa yritys tekisi.” //HID3

”Näetkö, meillä on paljon mahdollisuuksia siinä mielessä esimerkiksi, että tehdään tuote jossa on patentti ja julkaistaan markkinoille. Ehkä me ei päästä markkinoille meidän verkostolla, mutta sitten voitaisiin lisensoida se ja tehdä rahaa toisen tahon kustannuksella jokaisesta tuotteesta. Se on valtava mahdollisuus kun me mennään patentointiin tai immateriaalioikeuksiin.” //HID5

”Niin. Mahdollisuutta on varmaan siellä puolella, että jossain vaiheessa itse pysyttäis tekemään jotain suojaamisen arvoista juttua. Sehän on tietenkin mahdollisuus. Mut kyllähän mahdollisuus on sitten myös se, että ainahan pitää toiminnan kehittyä. Mutta tuota niin kun, mahdollisuudet varmaan enemmän kun mietitään suojaamispuolella olla, että me kehitettäs joku hieno härväke mikä ois sitten suojattavissa. Vaikka patentti myytävissä.” //HID6

Tutkimuksessa nousi vahvasti esille patentit sekä patentoiminen erityisesti omaa suunnittelutoimintaa ajatellen. Suunnitteleamalla omia tuotteita ja patentoimalla jotakin niihin liittyvää saisi lisäarvoa yritykselle. Patenteja voisi myös lisensoida, jopa niin, ettei itse valmistettaisikaan tuotetta vaan annettaisiin tuote- ja valmistusoikeudet jollekin toiselle taholle ja tehtäisiin liiketoimintaa lisensseillä.

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksen pääkysymys oli: *Mikä on immateriaalioikeusasioiden tilanne ja miten sitä tulisi kehittää?* Nykytilaan liittyen tutkimuksessa tuli esille useita ongelmakohtia ja puutteita. Liittyen sopimukseen tilanne vaikutti hyvältä. On olemassa paljon erilaisia sopimuksia ja sopimus pohjia. Sopimus pohjien katselemisesta ja tarkistuksista on aikaa useita vuosia, joten ne eivät ole enää ajantasalla. Mutta voidaan sanoa yleisesti, että erilaiset olemassa olevat sopimukset kattavat kohtuullisen hyvin immateriaalioikeuksiin liittyvät tarpeet. Sopimukset täytyy kuitenkin tarkistaa. Yrityksen toimintaa on kehitetty menneinä vuosina, yrityksellä on esimerkiksi nykyään suunnittelutoimintaa. Tähän liittyen sopimuksissa on varmasti päivitettävää. Löydettiin yksi esimerkki, jossa asiakkaan kanssa tehty puitesopimus on päivitetty viimeksi vuonna 2004, jolloin ei vielä ollut tuotesuunnittelutoimintaa.

Immateriaalioikeuksien muotoihin liittyen tietämystasoa täytyy lisätä yrityksessä erilaisilla koulutusmateriaaleilla, ohjeistuksilla, koulutuksilla ja viestinnällä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kaikilta osin ei ymmärretty mitä eri immateriaalioikeuden muodot tarkoittavat. Tämä on toisaalta ymmärrettävää, koska asiaan liittyen tarvitaan erikoisosaamista ja ymmärrystä. Tätä yritettiin parantaa tutkimuksen kannalta niin, että toimitettiin ennen tutkimusta materiaalia, joissa immateriaalioikeuksien muodot oli lueteltu ja määritelty. Lisäksi taulukko immateriaalioikeuksien muodoista oli esillä haastattelussa. Pääosin kuitenkin ymmärrettiin eri muotojen tarkoitukset haastateltavien osalta, mutta muutoin organisaatiossa tietämys on vähäistä. Immateriaalioikeuksien muodoista nousi voimakkaasti esille patentointi ja sen katsottiin koskevan enimmäkseen tuotesuunnittelua. Patentointi ja varmistaminen, ettei loukata muiden oikeuksia täytyy ottaa huomioon paremmin yrityksessä. Vaikkei vielä tällä hetkellä olekaan omia patenteja, täytyy varmistaa tuotekehityksessä ja suunnittelupalveluissa, ettei loukata muiden tahojen oikeuksia. Lisäksi patentit ja niihin liittyvä lisensointi pitäisi ottaa tarkemmin huomioon, esimerkiksi hankinnassa ja hankintasopimuksissa. Tuotantolaitoksissa ei ole ajateltu patentointia liittyen tuotantoteknologioihin. On mahdollista patentoida valmistus-

tekninen keksintö. Tuotannon teknisissä organisaatioissa pitää lisätä immateriaalioikeustoiminnan tietotasoa.

Taulukossa 7 esitellään mitä sopimuksia ja immateriaalioikeuksien muotoja tuli esille tutkimuksessa, eri organisaatioiden näkökulmasta.

Taulukko 7. Sopimusten ja IPR-muotojen huomioonottaminen organisaatioissa.

Organisaatio	Sopimukset							IPR-muodot									
	Salassapitosopimus (NDA)	Toimitussopimus	Puitesopimus (Frame Agreement)	Työsopimus, työsuhdekeksintö	Hankintasopimus	Konsulttisopimus	Lisensointisopimus	Toiminimioikeus	Tavaramerkkioikeus	Verkkotunnus	Maantieteelliset alkuperämerkinnät	Patentti	Hyödyllisyysmallioikeus	Mallioikeus	Tekijänoikeus	Integroidun piiriin piirimalli	Kasvinjalostajanoikeus
Konserni	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			x				
Liiketoimintayksikkö	x	x	x	x								x					
Hankinta	x	x	x	x	x				x			x				x	
Valmistus	x	x	x	x					x			x				x	
Suunnittelu ja R&D	x	x	x	x		x	x		x			x		x			
Testauspalvelut	x	x	x	x		x	x					x			x		
Henkilöstöosasto	x			x		x											
IT	x		x	x													
Talous	x			x		x											
Viestintä	x			x				x	x				x				

Salassapitosopimus (NDA, Non Disclosure Agreement) tarkoittaa tässä yritysten ja muiden ulkopuolisten tahojen kanssa tehtäviä sopimuksia. Salassapitosopimus tehdään, kun esimerkiksi tavataan mahdollinen yhteistyökumppani ja on tarve keskustella luottamuksellisista asioista. Toimitussopimus tarkoittaa sopimusta, jossa sovitaan toimituksesta ja sen ehdoista. Tämä voi olla kertaluonteinen toimitussopimus tai vuosittain tehtävä sopimus. Puitesopimus tarkoittaa sopimusta, joka tehdään asiakkaan tai toimittajan kanssa

yleiseksi sopimukseksi. Tässä sopimuksessa otetaan kantaa laajemmin ja kattavammin eri asiakassuhteeseen liittyviin asioihin, laajemmin kuin toimitussopimuksessa. Työsopimus tarkoittaa tässä kaikkia työsuhdesopimuksia, johtajasopimuksia ja toimitusjohtajasopimuksen. Nämä sopimukset pitävät sisällään työsuhdekeksintöasioita sekä salassapitoasioita. Hankintasopimus tarkoittaa sopimusta, joka tehdään tavaran toimittajien kanssa, esimerkiksi komponentti- tai mekaniikkatoimittajien kanssa. Tämä sopimus tehdään yleensä vuodeksi tai kahdeksi ja siinä sovitaan hinnat ja säännöt. Konsulttisopimus pitää sisällään sopimuksen siitä mitä konsultti toimittaa sekä salassapitoasioihin liittyviä lausekkeita. Lisenssisopimus tarkoittaa ohjelmisto- tai järjestelmälisenssien käyttöoikeutta. Tämä sopimus liittyy enimmäkseen IT-osastoon ja suunnittelutoimintaan. Immateriaalioikeuksien muodot käytiin tarkemmin läpi teoriaosiossa. Näitä ei tässä käydä läpi sen tarkemmin. Taulukossa 7 esitellään mitä tutkimuksessa tuli esille tähän liittyen eri organisaatioiden näkökulmasta.

Strategian tärkeys tuli selkeästi esille, eri näkökulmista. Immateriaalioikeuksien hallintaan tulee määritellä strategia, jonka tulee olla linjassa yrityksen strategian kanssa. Yrityksen strategiassa, eli liiketoimintastrategiassa, pitäisi tarkentaa immateriaalioikeuksiin liittyvää näkökulmaa ja antaa strategisia tavoitteita. Tuli esille, että yrityksen visio ja strategia sinällään vaatisivat päivitystä. Tuotesuunnittelutoiminta on tässä keskeisessä roolissa. Yrityksellä on tavoitteena panostaa omien tuotteiden suunnitteluun enenevässä määrin tulevaisuudessa. Tätä tulisi selkeyttää yrityksen strategiassa. Tästä saadaan suuntaviivoja immateriaalioikeustoiminnalle ja -strategian määrittämiseen.

Immateriaalioikeustoimintaan liittyen ei ole juurikaan resursseja tällä hetkellä, eikä immateriaalioikeuksista ole kukaan virallisesti vastuussa kokonaisuudessaan. Resurssitilanne koettiin yhtenä isoimpana puutteena. Immateriaalioikeuksien hallinta ja koordinointi pitäisi olla jonkun vastuussa yleisesti ottaen. Lisäksi patentointiin ja niiden selvittämiseen tarvitaan oma resurssi, joka keskittyy tähän. Eri organisaatioissa on tarvetta patenttiselvityksiin. Tuotekehitys, suunnittelupalvelut, testauspalvelut ja tuotantoteknologiaorganisaatio

nousivat esille tutkimuksessa. Näissä organisaatioissa on tarvetta patenttiselvityksiin liittyen.

Immateriaalioikeuksien tietämyksen ja tiedon puute tulivat esille tutkimuksessa. Tarvitaan koulutuksia, ohjeistuksia ja päivityksiä toimintamalleihin. Koulutustarpeita on erilaisia riippuen organisaatiosta. Yleisestä tiedosta syvällisempään, esimerkiksi patentteihin liittyen tietoa tarvitaan insinööripuolella. Kaikki, jotka tekevät sopimuksia yrityksen nimissä tarvitsevat koulutuksen ja ohjeistuksen miten toimia sopimuksia katselmooidessa. Katselmointiohje asiakassopimuksille oli olemassa, mutta sitä ei käytetä systemaattisesti ja lisäksi ohjeistus on vanhentunut.

Kommunikaatiohaasteet tulivat esille isompana kokonaisuutena, jotka nousivat esille useissa teemoissa analyysivaiheessa. Tähän liittyen yrityksessä on yleisemmin mahdollista kehittää toimintaa. Yleistä tietoisuutta immateriaalioikeuksiin liittyen pitää lisätä, joka ei onnistu, jos kommunikaatiomenetelmät ja tavat ovat puutteelliset. Immateriaalioikeuksien hallintaan suunnitellussa kommunikaatioasiat pitää ottaa huomioon. Tietoa oli saatavilla joillekin henkilöille, mutta tämä oli selvästi puutteellista yleisesti ottaen. Tieto ei liiku eri organisaatioiden välillä.

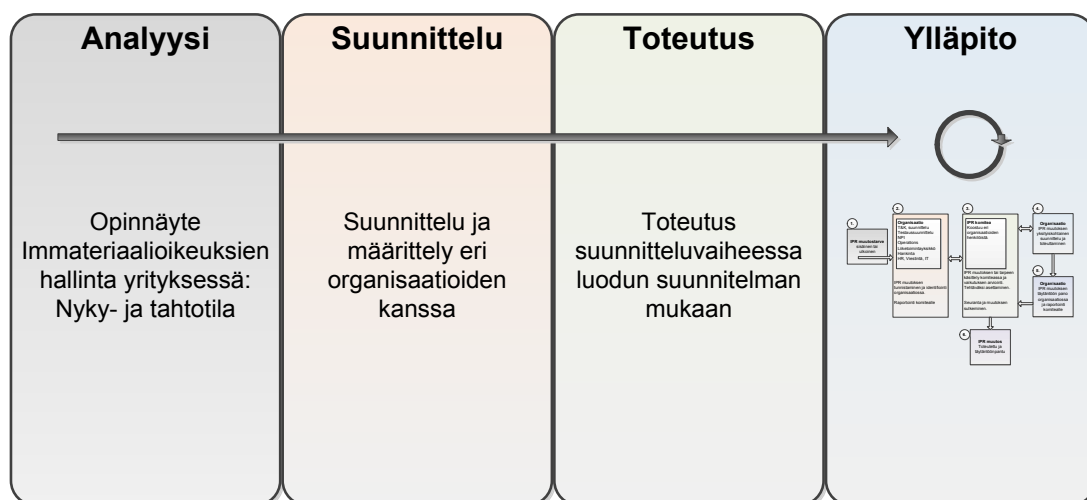
Immateriaalioikeuksien arvostaminen yrityksen varallisuutena tuli esille viimeisessä haastattelussa. Tämä ei ollut alun perin fokuksena tässä opinnäytteessä. Asiaa selvitettiin kuitenkin tietopohjassa jonkin verran ja otettiin esiin merkki miten eräässä yhtiössä on tämä ohjeistettu tilinpäätöksen laadintaohjeistuksessa. Kun ollaan tekemässä immateriaalioikeusstrategiaa, tämä asia kannattaa ottaa huomioon ja ohjeistaa miten se otetaan huomioon kirjallisesti.

5.2 Kehityskohteet, pohdintaa ja suositukset

Yrityksessä on vielä tehtävää immateriaalioikeuksien hallintaan saamiseksi kokonaisuudessaan. Kommunikaatio ja viestintä ovat keskeisessä roolissa tässä tehtävässä. Mielestäni Steve Jobs kiteyttää ajatuksen hyvin: ”Sinulla

voi olla maailman paras idea, mutta jos et osaa kommunikoida ideoitasi, sillä ei ole mitään väliä.” (Gallo 2011). Lisäksi toimintatavasta ja -mallista kannattaa tehdä sellainen, ettei se henkilöidy toimijoihin, vaan on suunniteltu niin, että se toimii riippumatta tekijöistä ja kestää aikaa. Collins (2001) kirjoittaa, että rakenna organisaatio, joka voi säilyä useiden johtaja ja -tuotesukupolvien ajan. Vastakohtana tälle ajatukselle on organisaatio, joka rakentuu suuren johtajan tai yhden loistoidean varaan. (Collins 2001, 197–198.)

Mielestäni tätä kokonaisuutta voisi havainnollisesti pohtia jakamalla kehityskohteet neljään osa-alueeseen 2.1. kappaleessa esittämäni Immateriaalioikeuksien luomis- ja ylläpitoprosessin mukaisesti. Kuviossa 7 on tämä ajatusmalli sovellettuna toimeksiantajayrityksen immateriaalioikeuksien saattamiseksi tahtotilaan kokonaisuudessaan sekä jatkuvan toiminnan käynnistämiseksi.

Kuvio 7. Muutosprosessi IPR-asioiden hallintaan ottamiseksi toimeksiantaja yrityksessä

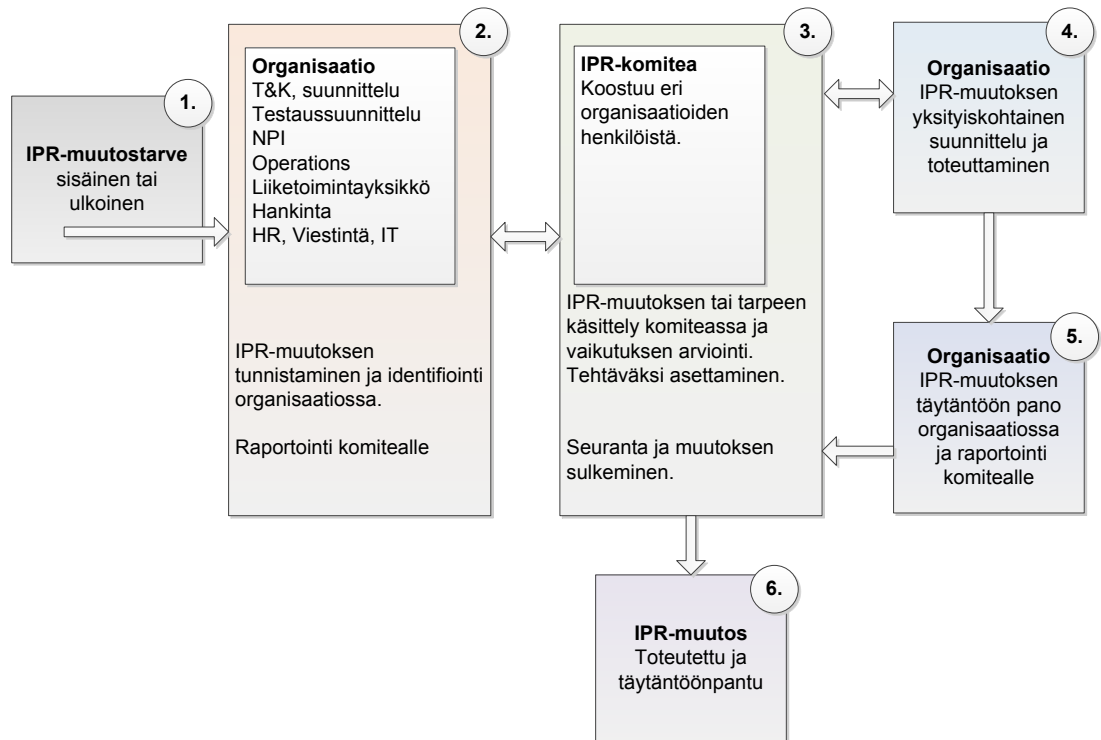
Analyyysivaihe on tehty tämän opinnäytteen aikana tutkimalla immateriaalioikeuksien teoriaa ja ilmiötä. Tutkittiin immateriaalioikeuksien nyky- ja tahtotilaa ja analysoitiin tutkimuksen tulokset. Viimeisessä haastattelussa nousi esille immateriaalioikeuksien arvostaminen yrityksessä. Tämä on strateginen päätös siitä, miten yritys haluaa toimia ja minkälaisia tavoitteita halutaan asettaa. Tätä voidaan selvittää tarkemmin suunnitteluvaiheessa, mutta mielestäni täs-

tä pitäisi keskustella tarkemmin talousosaston ja toimitusjohtajan kanssa, joka näiltä osin voidaan ajatella vielä analyysivaiheessa tehtäväksi. Mielestäni analyysi vaihe on muutoin nyt tehty.

Suunnitteluvaiheeseen saadaan hyvät lähtökohdat tästä opinnäytteestä. Seuraavaksi käydään ja katselmoidaan tutkimuksista esiin tulleita asioita läpi kaikkien organisaatioiden vastuuhenkilöiden kanssa. Käydään läpi kaikki tutkimuksessa esiin tulleet sopimustyytit ja -pohjat sekä varmistetaan, että mitään ei ole jäänyt huomioimatta. Tämän jälkeen tarkistetaan kaikki aktiiviset sopimukset sekä listataan päivitettävät sopimukset ja tehdään suunnitelma missä aikataulussa ne päivitetään. Käydään läpi tarkemmin minkälaista tietoa eri organisaatioissa tarvitaan eri henkilöstöryhmille. Tästä saadaan johdettua vaatimukset koulutustarpeille ja niiden sisällölle. Tältä pohjalta suunnitellaan tarvittavat ohjeistukset ja koulutusmateriaali. Sovitaan ja viimeistellään ylläpitovaiheen prosessi ja henkilöt, jotka osallistuvat toimintaan. Suurempina aiheina ovat strategian määrittäminen sekä resurssitarpeiden määrittäminen. Yrityksen liiketoimintastrategiaan tulee tarkentaa immateriaalioikeuksiin liittyvät kohdat. Tämän jälkeen IPR-strategia voidaan määrittellä tarkemmin. Tämä vaikuttaa myös osaltaan resurssitarpeiden määrittämiseen. Jokaisessa organisaatiossa missä ollaan tekemisissä immateriaalioikeusasioiden kanssa, täytyy olla yhteys- tai vastuuhenkilö.

Toteutusvaiheessa implementoidaan suunnitteluvaiheessa määritellyt tehtävät. Pääkohdiltaan se tarkoittaa, että päivitetään sopimus pohjat lakiteknisesti ajantasalle. Päivitetään kaikki aktiiviset sopimukset vastaamaan immateriaalioikeusasioiden nykytilan vaatimusta. Tehdään ohjeistukset, koulutusmateriaali ja pidetään koulutukset. Käynnistetään ylläpitovaiheessa tarvittava toiminta.

Ylläpitovaiheeseen ehdotan kuviossa 8 olevaa prosessia, joka on malli muutos- ja ylläpitoprosessista jatkuvalla toiminnalla.

Kuvio 8. Immateriaalioikeuksien muutoshallinta ja ylläpito yrityksessä

Prosessissa on kuusi eri vaihetta, johon osallistuu resursseja eri organisaatioista tarpeen ja vaiheen mukaan.

1. IPR-muutostarve tulee organisaatioon, joka tunnistetaan. Muutostarve voi tulla organisaation sisältä, muualta yrityksestä tai yrityksen ulkopuolelta.
2. Muutostarpeen identifiointi ja alustava analysointi sekä kuvaus tehdään organisaatiossa. Kuvataan muutostarve ja raportoidaan se IPR-komitealle.
3. Muutostarve tulee IPR-komitean käsittelyyn. Selvitetään muutoksen laajuus ja mitä organisaatioita se koskee. Asetetaan tehtävän vastuun organisaatioille tai -resursseille.
4. Muutos tulee suunniteltavaksi ja toteutettavaksi organisaation. Organisaatio konsultoi tarvittaessa IPR-komiteaa ja ehdottaa tehtävää toimenpidettä ennen sen implementointia. Muutostarpeen havainnut organisaatio voi olla eri kuin sen toteutuksen suunnitteleva organisaatio.
5. Organisaatio implementoi immateriaalioikeusmuutoksen ja raportoi siitä IPR-komitealle. Huomioitavaa tässä samoin kuin vaiheessa 4 että muutoksen implementoiva organisaatio voi olla eri kuin vaiheessa 1 tai 4 oleva

organisaatio. Avainroolissa on IPR-komitea, joka asettaa tehtävät eri organisaatioille.

6. Komitea toteaa ja hyväksyy immateriaalioikeusmuutoksen toteutetuksi ja käyttöön otetuksi. Tämän jälkeen muutostarve on toteutettu ja voidaan sulkea.

Muutoshallintaprosessia voidaan käyttää erilaisten muutosten havainnointiin ja toteuttamiseen eri organisaatioissa, mukaan lukien patentointiin liittyvät asiat ja hallinnointi. Patenttitoiminta vaatii kuitenkin oman menettelyn ja ohjeistuksen. Vaiheessa 4 tehtäviä toimenpiteitä varten eri organisaatioissa tarvitaan ohjeistusta ja koulutusta. Nämä otetaan muutosprosessin suunnittelu- vaiheessa vaatimuksina huomioon ja toteutetaan toteutusvaiheessa.

5.3 Tulosten vertaaminen aiempiin tutkimuksiin

Tutkimuksen tuloksia verrattiin kolmeen aiemmin tehtyyn tutkimukseen, joista kaksi on julkaistu tieteellisissä julkaistuissa ja yksi on julkaistu kirjana, joka perustuu empiirisen tutkimuksen tuloksiin. Tutkimukset on julkaistu vuosina 2004, 2005 ja 2008.

Reitzig (2004) on tutkinut immateriaalioikeuksien strategista hallintaa. Ensimmäinen tutkimusmateriaali on hankittu tekemällä perusteellisia haastatteluita yritysten konsernien ylemmälle johdolle, jotka vastaavat immateriaalioikeusasioista. Toissijainen materiaali on hankittu tieteellisistä julkaisuista, yleisesti saatavilla olevista tiedoista yrityksistä sekä patentti- ja tavaramerkkietokannoista. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kasvava immateriaalioikeuksista saatava lisäarvo yritysten konserneille asettaa toimenpiteitä ylemmälle johdolle. Ylempijohto ei saa jättää immateriaalioikeusasioista huolehtimista funktionaalisen tason johdolle pelkästään. Immateriaalioikeusasiat pitää ottaa huomioon yrityksen strategiassa, kuten mikä tahansa organisaatiolle oleellinen strateginen asia. Immateriaalioikeuksista voi saada strategisen asean korporaation arsenaaliin. Patenttien käyttämisellä ja patentoinnilla voi saada aikaan lyhyen aikavälin (patentin voimassa oloaika 20 vuotta) teknistä etua ja johtajuutta. Patentit tunnettiin parhaana tapana luoda kilpailuetua immateri-

aalioikeuksiin liittyen useilla eri liiketoiminta sektoreilla. Tämä merkitys on kuitenkin vähenemässä, lukuun ottamatta lääketieteellisuutta, jossa suoja-aika voi olla joissakin tapauksissa pitempi. (Reitzig 2004, 36, 40.)

Omassa tutkimuksessani immateriaalioikeusstrategian tärkeys ja sen kytkeminen yrityksen strategiaan nousi vahvasti esille ja on yhteneväinen Reitzigin (2004) tutkimustulosten kanssa. Lisäksi tutkimuksessani tuli vahvasti esille patentit ja lisäarvon tekeminen yritykselle niillä. Tämä nousi esille useita kertoja jokaisessa haastattelussa. Päätelmä tästä on, että tämä nähtiin yhtenä helpoimmista tavoista tuottaa immateriaalioikeuksilla lisäarvoa yritykselle. Tämä vastaa pitkälle Reitzigin tutkimustuloksia ja on yhteneväinen niiden kanssa.

Kupi & al. (2008) ovat tutkineen aineettoman pääoman riskien hallintaa. He ovat selvittäneet aihetta kirjallisuuden ja yrityshaastatteluiden perusteella ja laatineet tutkimuksen pohjalta aineettoman pääoman riskikartan. Tutkimuksen keskeisiä tuloksia olivat riskit liittyen henkilöstön vaihtuvuuteen, osaamisen puute, toimittajasuhteiden epävarmuus ja asiakassuhteiden hallinta. Ongelmalliseksi koettiin, että aineetonta pääomaa tai siihen liittyviä riskejä ei hallittu kokonaisuutena. Todettiin, että kokonaiskäsitteiden puuttuminen voi johtaa vuorovaikutussuhteiden huomiotta jättämiseen ja riskien merkityksen virheelliseen arviointiin. Yrityksissä on tiedostettu aineettoman pääoman merkitys, mutta tämä tarkoittaa lähinnä ajattelutapaa, jossa kiinnitetään huomiota vain tiettyyn osa-alueeseen. (Kupi–Ilomäki–Sillanpää–Talja–Lönngqvist 2008, 3, 9.)

Tutkimuksessaan Kupi & al. (2008) tutkivat aineettoman pääoman riskien hallintaa, joten tutkimus aihe on laajempi kuin immateriaalioikeudet. Lisäksi he ovat ottaneet riskienhallinnan näkökulman tutkimukseen. Mielestäni tutkimus soveltuu kuitenkin hyvin tulosten osalta vertailukohtaksi omaan tutkimukseeni. Omassa tutkimuksessani tuli esille osaamisen ja tietotason puute (resursseja ei ole), immateriaalioikeuksia ei hallita kokonaisuutena ja asiakassuhteiden hallinta sopimuksien osalta. Nämä vastaavat hyvin Kupi & al. tekemän tutkimuksen tuloksia. Lisäksi tutkimuksessani nousi esille vahvasti

patentointi ja siihen liittyvä toiminta. Kupi & al. mainitsivat tutkimuksessaan, että usein kiinnitetään huomiota vain tiettyyn osa-alueeseen. Nykytilaan liittyen tutkimuksessani tuli vahvasti esille puute immateriaalioikeuksien kokonaisuuksien hallintaan liittyen. Tämä oli keskeinen päätelmä myös Kupi & al. tekemän tutkimuksen tuloksissa. Henkilöstön vaihtuvuus tuli esille myös tutkimuksessani riskinä työntekijän lähtiessä yrityksestä. Mielestäni tutkimukseni on yhteneväinen soveltuvilta osin Kupi & al. tutkimustulosten kanssa.

Blackburn (2005) on tutkinut muun muassa immateriaalioikeuksia pk-yrityksen näkökulmasta julkaisussaan: "Intellectual Property and Innovation Management in Small Firms". Tutkimuksessa todetaan, että yhdenmukaisen immateriaalioikeusstrategian kehittäminen pk-yritykselle voi olla hankalaa kustannuksellisista syistä. Sisäisen asiantuntijuuden puute ja resurssien puute usein johtaa siihen, että käytetään ulkopuolisia lakipalveluita ja patenttiagentteja. Toisaalta pk-yrityksen koon etuna on joustavuus muuttuviin tarpeisiin. Todetaan, että ennen kaikkea, pk-yrityksiä tulisi kannustaa käsittelemään immateriaalioikeuksia osana korporaation tärkeimpiä varallisuuksia. Yhteenvetona pk-yritysten kannattaa kiinnittää huomiota seuraaviin immateriaalioikeuksiin liittyviin seikkoihin.

- Toiminnan organisointiin varmistuen, että henkilöstöllä on tarvittava ymmärrys liittyen immateriaalioikeuksiin. Varmistaa johdon sitoutuminen immateriaalioikeuksiin jokapäiväisessä toiminnassa.
- Immateriaalioikeuksien suojaamiseen yrityksen varallisuutena, joko suojautumalla formaalisti (esim. patentti) tai epäformaalisti, kuten esimerkiksi erilaisilla sopimuksilla.
- Immateriaalioikeuksien hyväksikäyttämiseen, joko tuomalla markkinoille uusia tuotteita, joissa on keksintöjä, kuten patentti tai lisensoimalla tai myymällä patentin eteenpäin.
- Kiinnittää huomiota muuttuvan ympäristön vaikutuksiin adaptoimalla yrityksen immateriaalioikeusstrategia muuttuvien markkinoiden olosuhteisiin. (Blackburn 2005, 58–59.)

Blackburn (2005) toteaa, että nämä ovat perusaskeleet, jotka jokaisen pk-yrityksen tulisi ottaa huomioon suunniteltaessa immateriaalioikeusstrategiaa.

Tutkimustulokset osoittavat, että näitä vaiheita ei yleisesti noudateta. Pk-yrityksen hakiessa apua aikaisessa vaiheessa puute immateriaalioikeusasioiden tietämyksessä estää heitä suojaamasta ja hyväksikäyttämästä immateriaalioikeuksia kustannustehokkaasti. (Blackburn 2005, 59).

Blackburnin (2005) tutkimustuloksissa esiintuodut ongelmat ja puutteet ovat samassa linjassa omien tutkimustulosteni kanssa, nykytilan selvityksen osalta. Kokonaisuutta ei ole otettu hallintaan ja immateriaalioikeuksiin liittyvä tarvittava asiantuntemus on puutteellista. Käytetään ulkopuolisia palveluita, jotka muodostuvat kustannustehottomiksi. Tutkimuksessani tuli esille esimerkiksi se, ettei lakipalveluita ole käytetty muutamaan vuoteen. Tämä heijastaa sitä, ettei niistä saatava hyöty verrattuna lisäarvoon ole korreloinut. Tätä voidaan perustella pitkälle asiantuntemuksen puutteesta johtuen. Yrityksessä täytyy olla tarvittava tietotaso, että asioita voidaan ulkoistaa. Blackburnin tutkimuksessa tuli esille strategianäkökulma ja todettiin että immateriaalioikeuksiin tulisi kiinnittää huomiota strategisella tasolla. Sama nousi esille omassa tutkimuksessanikin. Tutkimukseni tahtotilaan liittyvissä tuloksissa oli pitkälti samoja johtopäätelmiä kuin Blackburnin yhteenvedossa, jossa kerrottiin huomioon otettavia seikkoja. Tärkeinä seikkoina toiminnan organisoiminen, johdon sitoutuminen, immateriaalioikeuksien suojaaminen (formaalisti ja epäformaalisti), keksintöjen tuominen tuotteissa ja lisensointi sekä muuttuva ympäristö ja strategianäkökulma.

Yhteenvetona vertailuista toisiin tutkimuksiin, mielestäni muiden tutkimusten tulokset ovat johtopäätelmiltään samanlaisia ja yhteneviä oman tutkimukseni kanssa. Eroina muiden tutkimusten kohteisiin, omassa tutkimuksessani oli yksi yritys. Muissa tutkimuksissa tutkimuskohteina oli ollut useita yrityksiä ja oli käytetty yleisesti saatavilla olevaa materiaalia. Toisaalta oma tutkimukseni oli mielestäni laajempi, koska kohteena immateriaalioikeuksien merkityskokonaisuudessaan yritykselle sisältäen nykytilan- ja tahtotilan analyysin. Mielestäni voidaan todeta, että keskeisten tuloksien ja johtopäätelmien osalta tutkimustulokset ovat vertailukelpoisia.

5.4 Luotettavuuden arviointi

Tietoja ja näyttöä voidaan kerätä ainakin kuudesta eri lähteestä, joita ovat: dokumentit, arkistot, haastattelut, vapaa havainnointi, osallistuva havainnointi ja fyysiset luomukset. Tiedonkeruuseen voidaan käyttää kolmea eri periaatetta.

- Periaate 1. Käytetään monia eri lähteitä. Muihin tutkimustyyppihin verrattuna tapaustutkimuksessa eri lähteiden käyttäminen on tärkeää. Käytettäessä useaa eri tietolähdettä, voidaan selvittää mahdolliset ristiriidat tai jopa vastakkaiset väitteet.
- Periaate 2. Laaditaan tapaustutkimuksen tietokanta, joka koostuu sekä raakadatasta, että tutkijan kirjoittamista tutkimusraporteista. Tietokanta voi koostua muistiinpanoista, dokumenteista, taulukkoaineistoista ja kertomuksista.
- Periaate 3. Ylläpidetään perusteluketjuja eri löydösten välillä, jotka lisäävät tapaustutkimuksen luotettavuutta. Luodaan perusteluketjulla mahdollisuus mennä askel askeleelta taaksepäin löydöksestä tutkimusongelman tiettyyn kysymykseen osoittaen niiden välinen suhde. (Järvinen–Järvinen 2011, 79–80.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin useita eri tietolähteitä ja tapoja aineiston sekä materiaalin keräämiseksi. Tietoja kerättiin hankkimalla kirjallisuutta, lukemalla opinnäytteitä, perehtymällä tutkimuksiin, lukemalla tutkijaryhmien tuottamia tutkimusraportteja ministeriöille, järjestettiin räätälöity IPR-koulutus yrityksessä sekä käytiin seminaarissa. Opinnäytteen aihe oli ollut yrityksessä kehitettävien asioiden listalla jo ennen varsinaisen opinnäytteen aloittamista opinnäytteen tekijällä. Tästä johtuen erilaista havainnointia aiheeseen liittyen yrityksen (tutkittava kohde) näkökulmasta oli jo tehty ja tähän liittyen oli jonkinlaisia muistiinpanoja olemassa. Perusteluketjujen dokumentointia tai muuta siihen liittyvää visualisointia ei tehty kovin paljon prosessin aikana periaate 3 mukaan. Tätä olisi pystynyt tekemään systemaattisemmin. Tällaista prosessia on kuitenkin tapahtunut taustalla ja eri yhteyksiä mietittäessä tutkijan ajattelumalleissa. Tutkimushaastattelut toteutettiin avoimina haastatteluina ja ennen niitä pidettiin muutamia keskusteluita, joita voi pitää alustavina haastatteluita. Näitä olisi voinut dokumentoida systemaattisemmin, mutta nyt jälkikä-

teen ajatellessa uskoisin, ettei tämä todennäköisesti olisi vaikuttanut merkittävästä haastatteluissa saatuun materiaaliin tai tutkimustuloksiin yleensä. Haastatteluissa tuli jonkun verran uusia näkökulmia, mitkä otettiin huomioon seuraavissa haastatteluissa. Lisäksi ensimmäiselle haastateltavalle tehtiin lopuksi muutama tarkentava kysymys asioiden varmistamiseksi. Ensimmäisen haastateltavan kanssa pidettiin koehaastattelu haastattelurungon testaamiseksi ennen varsinaisten haastatteluiden aloittamista.

Laadullinen, kvalitatiivinen aineisto tarkoittaa, että sitä analysoidaan laatuina ja ominaisuuksina. Aineiston kokoamisessa tulee ottaa huomioon kolme eri näkökulmaa: ilmiön konteksti eli sisältöyhteys, ilmiön intentio eli tarkoitus sekä prosessi, jossa ilmiö esiintyy. Prosessi, jossa aineisto kerätään, on huomioonotettava tekijä arvioidessa tutkimustulosten laatua. Aineisto voidaan koota tai kerätä lyhyessä tai pitkässä ajassa. Laadullinen tutkimus perustuu aineistonsa ensisijaisesti, tästä johtuen sen sanotaan olevan tutkimuslogiikaltaan aineistolähtöinen. Laadullisen tutkimuksen aineiston arvon olennainen osa muodostuu sen merkityksestä, arvosta ja pätevyydestä. Tässä lähestymistavassa on useita yhtymäkohtia lähdekriittiseen tarkasteluun, jota on perinteisesti totuttu käyttämään historian tutkimuksessa. Aineiston arviointi, analysointi on helpompaa, jos sen keruuvaiheessa jo on otettu huomioon olosuhteet, joissa se on koottu. (Anttila 2006, 177, 184.)

Voidaan pohtia esimerkiksi seuraavia kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia:

- Vastaako aineisto tutkimuskysymyksiä tai -tehtävää?
- Tuottaako aineisto tutkimustuloksia?
- Onko aineisto koottu aidosti ja spontaanisti?
- Ovatko haastattelukysymykset riittävän avoimia?
- Miten tilanteen ulkopuoliset tekijät on otettu huomioon aineiston kokoamisvaiheessa?
- Onko tiedontuottajilla ollut syytä kätkeä, liioitella tai muunnella tietoa?
Onko merkkejä sellaisesta?
- Onko tieto autenttista, niin ettei se ole toisen käden tietoa tai muilta kuultua, saatuja kokemuksia jne.? (Anttila 2006, 184 – 185.)

On myös muistettava ja huomioitava, ettei ainoastaan ensikäden autenttinen tieto tai täysin suora ja rehellinen tieto ole ainoa mahdollisuus. Myös tietyssä tarkoituksessa annettu muunneltu tieto voi olla kiinnostavaa, jos tutkija pystyy erottamaan tämän todellisesta alkuperäisestä tiedosta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuusarvioinnissa ei ole pääkohtana käytetyt menetelmät, vaan aineiston laatu ja sen kokonaiskuva tai uusi teoria tai uusi malli, joka syntyy tutkimuksen tuloksena. (Anttila 2006, 185.)

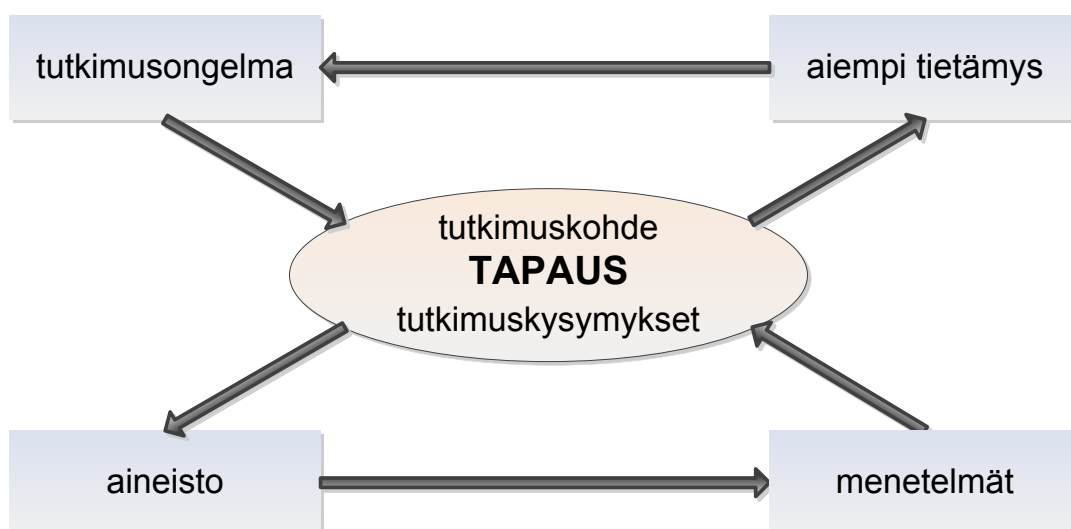
Haastatteluaineiston luotettavuus riippuu sen laadusta. Jos haastateltavista on haastateltu vain osaa, jos nauhoituksen laadussa on ongelmia tai litterointi ei ole tarkkaa tai litterointitapa on muuttunut tutkimuksen edetessä, niin aineistoa ei voi sanoa luotettavaksi. Luotettavuuteen liittyy myös muita seikkoja, joita voidaan ajatella käsitteillä *reliaabelius* ja *validius*. Kun aineistoa analysoidaan kvalitatiivisesti, lähimmäksi perinteistä reliaabeliuden käsitettä tullaan niillä alueilla, jotka koskevat aineiston laatua. Reliaabelius tarkoittaa tällöin tutkijan toimintaa, eikä niinkään haastateltavien vastauksia, toisin sanoen, sitä kuinka luotettavan analyysin tutkija on tehnyt materiaalista. Reliaabelius koskee sitä, että onko kaikki käytettävissä oleva materiaali otettu huomioon, onko haastattelu litteroitu oikein jne. Tässä täytyy kuitenkin muistaa, että haastattelun tulos ja lopputulema on aina seurausta tutkijan ja haastateltavan yhteistoiminnasta haastattelun aikana. Yksi validointitapa (*validius*) on osoittaa lähteiden, eli haastateltavien luotettavuus. Haastateltavien tausta tai kokemus voidaan tarkistaa luotettavasta tietolähteestä tai voidaan selvittää luotettavista tahoilta tai asiantuntijoilta. Validoinnilla kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tarkistamiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija ilmaisee avoimesti kantansa ja kertoo miten vaihtoehtoiset tulkinnat on suljettu pois. Toinen validointitapa on osoittaa vastaavuus tutkijan ja haastateltavien tulkintojen välillä, tätä nimitetään uskottavuuden määrittämiseksi. Uskottavuuden todentamiseksi suositellaan osallistujatarkistusta, jolla tarkoitetaan sitä, että haastateltavat saavat tutustua tutkijan tulkintoihin. Validointia tehdään koko tutkimuksen ajan, ei pelkästään loppuvaiheessa. (Hirsjärvi–Hurme 2011, 185, 189.)

Tutkimusaineisto kerättiin avoimilla haastatteluilla, jonka jälkeen se litteroitiin, prosessi tehtiin kokonaisuudessaan kohtuullisen lyhyessä ajassa, noin kahdessa viikossa. Tosin esitutkimusta sekä alustavia haastatteluja tehtiin ennen varsinaisia haastatteluja. Haastattelukysymyksissä oli laajoja kysymyksiä, joilla keskustelut aloitettiin. Esitettiin yksityiskohtaisempia kysymyksiä tarvittaessa eri näkökulmista oleellisten asioiden esilletulon varmistamiseksi. Tutkija tunsii haastateltavat kohtuullisen hyvin (työskennellään samassa yrityksessä) ja tutkimuksen motivaatio sekä tarkoitus oli selvitetty haastateltaville. Tutkittava aihealue ei kuulunut haastateltavien vastuulle, eikä virallisesti kenellekään yrityksessä kokonaisuutena. Tämä varmasti osaltaan auttoi oikean ja niin sanotun rehellisen mielipiteen sekä näkemyksen esiintulemista, koska mahdolliset ongelmakohdat eivät henkilöityneet keneenkään. Lisäksi haastateltavien nimet koodattiin, joten mielipiteen esittäjän henkilöllisyys ei tule suoraan esille. Tutkijana olen kiinnostunut aiheesta, koska olen saanut tehtäväksi saattaa immateriaalioikeuksien hallinnan sille tarvittavalle tasolle ajatellen koko yritystä. Lisäksi koin tutkijana roolissa mahdollisuuden kehittää omaa immateriaalioikeusosaamista prosessin aikana. Tutkimuksessa voitiin havaita jonkin verran toisen käden tietoon perustuvia asioita. Tätä pyrittiin varmistamaan käymällä niitä läpi eri haastateltavien kanssa. Lisäksi yksi haastateltavista oli perehtynyt hyvin todelliseen tilanteeseen yksityiskohtaisesti tarkistamalla asioita, olemassa olevia dokumentteja sekä ohjeistuksia. Tässä mielessäkin pystyttiin varmistamaan mahdollisen toisen käden tiedoksi epäiltyjen asioiden oikeellisuus. Haastateltaviksi valittiin henkilöitä niin, että immateriaalioikeusasiat tulisivat mahdollisimman laajasti läpikäytyä. Kaikki haastateltaviksi etukäteen suunnitellut henkilöt suostuivat haastatteluun. Teknisessä mielessä testattiin nauhoituksen laatu tekemällä lyhyt testinauhoitus alkuun jokaisessa haastattelussa, joka kuunneltiin ennen kuin jatkettiin varsinaiseen haastatteluun äänenlaadun varmistamiseksi. Haastattelua varten hankittiin laadukas digitaalinen stereoäänentallennin. Mainittiin, että päällekkäin puhumista vältettäisiin. Litterointitapa oli sama ja litteroinnit sekä haastattelut tehtiin lyhyen ajan sisällä, joten tavat eivät muuttuneet tai unohduneet välillä. Haastattelupaikaksi valittiin neutraali ja häiriötön paikka sekä sovittiin, että tietokoneet jätetään pois ja kännykät laitetaan hiljaiseksi häiriöiden välttämiseksi.

Tutkimuksen kannalta pysyvä ongelma on sosiaalisen elämän kompleksisuus. Ymmärsimmekö asiat oikein, kuvaammeko asiat niin, kuin ne olivat ja vastaako tulkinta tavoitettamme ovat kysymyksiä, jotka seuraavat tapaustutkimusprosessin tekemisen aikana sen tekijää. Maalaisjärki, intuitio ja hyvät aikomukset auttavat pohtiessa näitä kysymyksiä, mutta ne eivät pelkästään riitä. Tuloksia varmentavia käytäntöjä tarvitaan tutkimuksen luotettavuuden ja laadun parantamiseksi. Tapaustutkimuksen vastaus monimutkaisuuteen on toisiaan täydentävien aineistojen, näkökulmien ja menetelmien käyttäminen, mitä kutsutaan triangulaatioksi. Triangulaatiota on kuitenkin kritisoitu tulosten luotettavuuden selittäjänä. On totta, ettei tutkija voi käyttää triangulaatiota automaattina. Triangulaatiota voidaan käyttää syventämään ymmärrystä empiirisessä ja käsitteellisessä mielessä tapauksen eri puolista. Mitkä tahansa löydökset tai johtopäätökset täydentävät toisiaan, jos löytyy useampia todisteita, todistajia ja menetelmiä. Triangulaatiot voidaan jakaa neljään tyyppiin, joita ovat: aineisto-, menetelmä-, teoria- ja tutkijatriangulaatiot. *Aineistotriangulaatiossa* kerätään aineistoa eri lähteistä eri tavoilla. Voidaan käyttää esimerkiksi haastatteluaineistoa, sanomalehtiartikkeleita, virallisia dokumentteja tms. Aineiston valinta ja keräämistapa vaikuttavat sekä ovat sidoksissa tutkimusmenetelmien valintaan ja päinvastoin. *Menetelmätriangulaatiota* voidaan tehdä menetelmän sisällä tai menetelmien välillä. Menetelmän sisällä käytetään saman menetelmän eri variaatioita, joka ei kuitenkaan paljasta välttämättä sellaisia piirteitä, joita voidaan saada esille käyttämällä eri menetelmiä. Eri menetelmien käyttämisellä voidaan peitota yhden menetelmän heikkoudet toisen vahvuuksilla. Menetelmät tulee valita niiden teoreettisen relevanssi perusteella. *Teoriatrangulaatiossa* sovelletaan toisiaan täydentäviä käsitteellisiä näkökulmia samaan kohteeseen, esimerkiksi valaisemalla ongelmaa erilaisilla tutkimuserinteillä ilmiön monipuoliseksi selittämiseksi. *Tutkijatriangulaatio* voi toteutua jo ennen tekstin kirjoittamista tutkimuksen varhaisessa vaiheessa. Tutkijatriangulaatioita on kahdenlaisia, joista yhdessä käytetään useampaa tutkijaa aineiston keräämiseen ja toisessa usea tutkija pohtii mitä tapauksesta tai aineistosta voi saada irti. Tutkijatriangulaatiota voidaan ylläpitää koko tutkimusprosessin ajan haarukoitaessa tulkintoja sekä näkökulmia (Laine–Bamberg–Jokinen 2008, 23–26.)

Edellä mainittuihin voidaan lisätä vielä *analyysitriangulaatio*, jolloin aineiston analyysissä käytetään useita analyysitapoja ja *monitriangulaatio*, jolloin käytetään useita triangulaatiotyyppisiä (Tuomi–Sarajärvi 2002, 142–143). Triangulaatiolla pyritään tutkimuksen luotettavuuden kohottamiseen ja osoittamaan, ettei jokin tulos ole pelkästään sattumanvarainen, koska se voidaan saavuttaa useilla eri lähestymistavoilla (Anttila 2006, 469).

Eri aineistojen, metodien ja teorioiden yhdistämistä kutsutaan kerrannaistriangulaatioksi, joka etenee usein syklisesti. Kuviossa 9 on esitetty triangulaation syklit. (Laine–Bamberg–Jokinen 2008, 26.)

(alkuperäinen lähde: Haila-Dyke 2006)

Kuvio 9. Triangulaation syklit (Laine–Bamberg–Jokinen 2008, 27)

Tapaustutkimuksen lähtökohta on tutkia ilmiötä tai tapausta, joka on tutkimuksen ja tutkijan kiinnostuskohde. Tutkijalla on yleensä aiempaa tietämystä ilmiöstä, jonka pohjalta muodostuu alustava tutkimusongelma. Tutkimusongelman selvittämiseksi kehitellään tarkempia ja täsmentäviä tutkimuskysymyksiä, jotka johtavat empiirisen aineiston pariin. Samalla tutkija pohtii, millä keinoilla tietty aineisto auttaa vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Menetelmien käyttö on mietittävä suhteessa aineistoon ja aineistoa tulee kerätä tutkimuskysymyksiä mielessä pitäen. Keskeisen aineiston sekä menetelmät määrittelee tapauksen yhteys tutkimuskohteeseen ja -kysymyksiin. Menetelmien

käyttö mietitään suhteessa aineistoon, joka puolestaan kerätään tutkimuskysymykset mielessä pitäen. Näin ollen, tapaus yhdistettynä tutkimuskohteeseen ja -kysymyksiin määrittelee sen, mitkä ovat keskeisiä aineistoja sekä menetelmiä. Myös tutkijan aiempi tietämys ja tutkimusongelma suhteessa tapaukseen määrittelevät tutkimuskohdetta ja -kysymyksiä. Tapaustutkimuksessa nämä kuviossa 9 esitetyt syklit ovat koko prosessin ajan vuorovaikutuksessa toisiinsa jalostuen ja kytkeytyen toisiinsa. (Laine–Bamberg–Jokinen 2008, 23, 26)

Laine & al. (2008) mainitsivat neljä eri triangulaatiotyyppiä, joista tässä tutkimuksessa voidaan nostaa esille aineisto- sekä teoriatriangulaatiot. Menetelmä- tai tutkijatriangulaatioita ei tässä tutkimuksessa juuri tehty. Aineistoa ja teoriaa kerättiin useilla eri tavoilla, joita olivat: erilaisen kirjallisuuden hankkiminen, käymällä koulutuksissa (seminaari ja räätälöity kurssi yritykselle), vertailemalla aiempaa tutkimusmateriaalia, tekemällä havainnointia yrityksessä, tutkimushaastatteluita tekemällä jne. Tätä eritavoin hankittua tietoa verrattiin toisiinsa teorioiden (hankittu tietämys aiheesta) ja todellisuuden (haastattelut, havainnointi) välillä. Analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysia, mutta analysointiprosessin aikana muodostuneita johtopäätelmiä verrattiin vahvasti teoriaan ja aiemmin hankittuun tietämykseen. Tuomi & Sarajärvi (2002) esittävät Laine & al. (2008) esittämien triangulaatiotyyppien lisäksi analyysi- ja monitriangulaatiot, jotka mielestäni molemmat toteutuivat tämän opinnäytetyöprosessin aikana jossakin määrin. Laine & al. (2008) esittävät erilaisten triangulaatiotyyppien yhdistämismallin syklisesti etenevästä kerrannaistriangulaatiosta (kuvio 9). Mielestäni yksi tämän opinnäytteen vahvuus on teorian, tutkimustulosten ja johtopäätelmien välinen vertaileva sekä reflektioiva keskustelu ja vuorovaikutus opinnäytteen kirjoittamisen aikana, joka on mielestäni triangulaatioajatuksen perimmäinen tarkoitus. Opinnäytetyödokumentin kirjoittaminen tapahtui intensiivisesti tutkimushaastatteluiden tekemisen ja sitä seuranneen analysointivaiheen aikana. Samalla tehtiin ehdotelmia tutkimuksessa esiin nousseiden asioiden kehittämiseksi. Opinnäytteen eri osaluokkia ei ollut kirjoitettu valmiiksi asti ennen analysointivaiheen valmistumista. Mielestäni prosessin aikana liikuttiin teorian, tutkimustulosten, analyysin ja johtopäätelmien välillä niin, että niitä reflektoidiin suhteessa toisiinsa. Triangu-

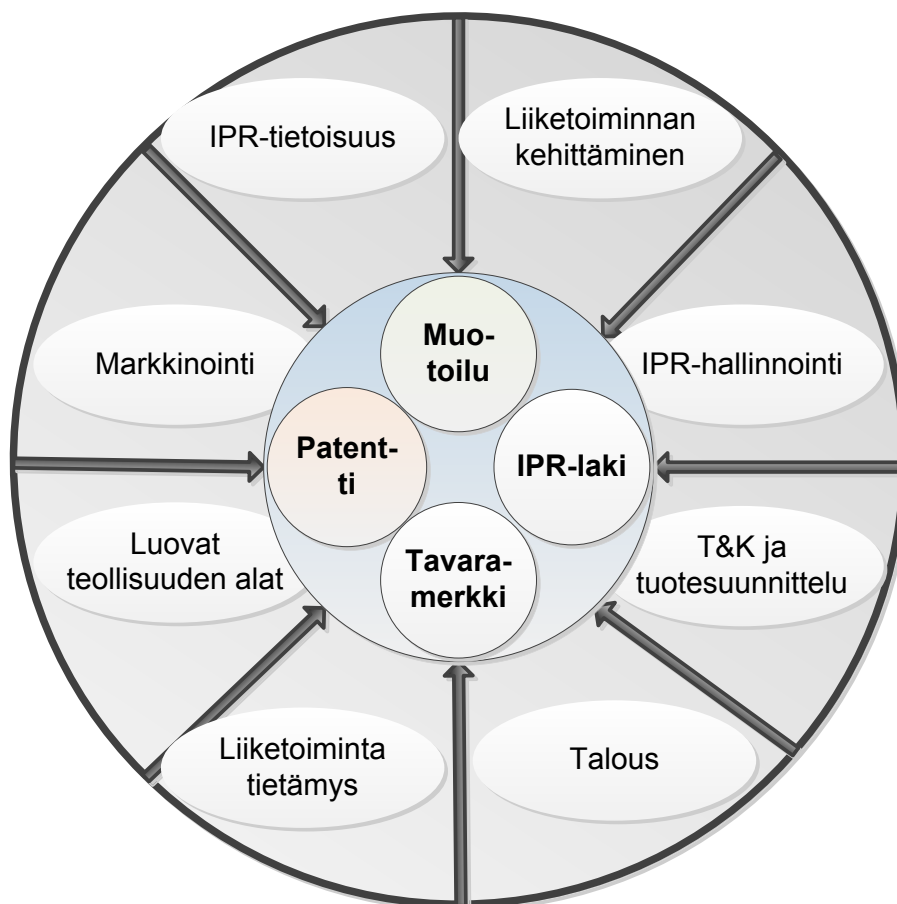
laatioajattelu ja siihen liittyvää teoriaa olisi voitu ottaa huomioon systemaattisemmin jo opinnäytteen aikaisemmassa vaiheessa. Mielestäni tämän opinnäytteet eri osa-alueet ovat yhteydessä toisiinsa loogisesti ja tässä mielessä lopputulos on onnistunut.

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä voidaan parantaa tarkastelemalla tutkimusta kriittisesti ja arvioivalla työasenteella, joka myös parantaa uskottavuutta sekä vakuuttavuutta. Kriittinen tarkastelu on laadullisen tutkimuksen arviointia. Tutkimuksen tekemiseen tulisi suhtautua terveeseen skeptisellä ja uteliaalla asenteella. Pääsee jo pitkälle, kun esittää hankalia miksi kysymyksiä itselleen prosessin aikana. Peruskysymysten (miksi, miten, mitä, jne.) läpikäyminen on tärkeää tutkimuksen aikana ja on tärkeää esittää samoja kysymyksiä myös tutkimuksen tekemisen näkökulmasta. Tutkimuksen arviointiin liittyy reflektion käsite, jolla tarkoitetaan oman toiminnan kriittistä analysointia. Reflektiota tulisi tehdä koko tutkimuksen ajan, ei pelkästään lopuksi. Arvioinnin tulisi kietoutua tutkimusprosessiin. Harkitsemalla tutkimusprosessin osa-alueita ja elementtejä sekä kuvaamalla tarkasti miten aineisto on syntynyt ja empiria on hankittu, purettu ja analysoitu voidaan lisätä tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta. Luotettavuuden arviointi mahdollistuu tarkastelemalla koko tutkimusprosessia vaihe vaiheelta ja pohtimalla onko prosessi ollut oikea halutun päämäärän tavoittamiseksi. Arviointia tehdessä on hyväksyttävä se, että tutkimus on tehty tietyissä olosuhteissa ja tietyillä menetelmillä. Toinen tutkija samoilla edellytyksillä tai lähtökohdilla voi saada erilaisen tuotoksen aikaan. Näin ollen sekä kvantitatiivinen, että kvalitatiivinen tutkimus ovat yhdenlainen versio tutkittavasta aiheesta. Tutkimus ei tarjoa absoluuttista totuutta, eikä täysin objektiivista näkemystä, vaikka näin haluttaisiinkin tuntea turvallisuuden tunteen lisäämistä ajatellen. Tiedekin on inhimillistä toimintaa. Tutkijoiden saamista tuloksista voidaan toki tehdä johtopäätöksiä, mutta ne ovat kontekstuaalisia, eli sidoksissa aikaan, paikkaan ja tutkijaan. Tutkimuksen luotettavuutta ja informaatioarvoa voidaan kasvattaa toistamalla tutkimuksia uusissa olosuhteissa, harjoittamalla triangulaatiota, kehittämällä tutkimusasetelmia ja tutkimalla saman aihepiirin tutkimustuloksia sekä arkistoa-aineistoja. (Saarinen-Kauppinen – Puusniekka 2009, 27–28.)

Reflektointia tulisi tehdä koko tutkimusprosessin ajan, mainitsevat Saarinen-Kauppinen & Puusniekka (2009). Tutkimusta tulisi arvioida kriittisesti sekä myös arvioida omaa toimintaa tutkijana. Arvioin aiemmin triangulaation näkökulmasta tämän opinnäytteen luotettavuutta. Opinnäytettä verrattiin myös muihin vastaaviin tutkimuksiin luvussa 5.3. Tutkimuksen tekemisessä ja koko opinnäytetyöprosessin aikana oli analyyttinen tapa tarkastella asioita ja ilmiötä sekä myös omaa toimintaa tutkijana. Tämän luvun, jossa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta, kirjoittaminen painottuu opinnäytteen loppuun. Jos tämä olisi aukaistu tässä laajuudessa jo opinnäytteen alussa, luotettavuuden arviointi olisi ollut systemaattisempaa ja koko prosessi olisi mahdollisesti edennyt sujuvammin. Mielestäni tämän opinnäytteen luotettavuutta voidaan pitää hyvänä tässä luvussa esitettyjen ja arvioitujen näkökulmien valossa. Tutkimuksen tuloksena syntyneet päätelmät ja ehdotukset ovat toimeksiantaja- ja yrityksen kannalta oleellisia ja käyttökelpoisia.

5.5 Loppupäätelmä

Lopuksi voisi palautta mieleen opinnäytteen alussa esitettyjä ajatuksia immateriaalioikeuksien tärkeydestä yritykselle: *”Immateriaalioikeudet vaikuttavat yrityksen toimintaan joka tapauksessa, riippumatta siitä, että toimiiko aktiivisesti vai passiivisesti.”* sekä *”Kukaan ei toimi tyhjiössä, jossa voisi jättää ympäröivän maailman huomiotta.”* (Haarmann–Mansala 2012, 17). Valitettavan usein immateriaalioikeudet yhdistetään pelkästään patentteihin. Patentit toki ovat keskeinen asia ajatellen immateriaalioikeuksia, mutta niihin liittyy paljon muutakin. Yritystoiminnassa ollaan tekemisissä immateriaalioikeuksiin liittyvien asioiden kanssa, vaikkei yrityksellä olisikaan patentteja tai tarkoitusta niiden hankkimiseksi sekä riippumatta siitä, että ottaako yritys immateriaalioikeusasioita huomioon vai ei. Kuviossa 10 on havainnollistettu immateriaalioikeudet toiminnan keskiössä.

Kuvio 10. Immateriaalioikeudet toiminnan keskiössä (mukailtu Onsagers 2013)

Immateriaalioikeuksien voidaan ajatella olevan tietyssä mielessä toiminnan keskiössä ja niitä käytetään sekä niiden kanssa ollaan tekemisissä useissa toiminnoissa (Onsagers 2013). Immateriaalioikeudet ovat poikkitieteellisiä sekä poikkifunktionaalisia, eli riippumatta yrityksen toimialasta tai yrityksen organisaatiosta, niiden kanssa ollaan tekemisessä jollakin tavalla. Tässä opinnäytteessä käytiin immateriaalioikeuksia läpi kokonaisuuden näkökulmasta ja tästä saa kattavaa kuvaa siitä mitä kaikkea niihin liittyy yritystoiminnan näkökulmasta. Kuviossa 10 on havainnollistettu immateriaalioikeuksien keskeistä asemaa yritystoiminnan eri toimintoihin liittyen (Onsagers 2013). Immateriaalioikeusasiat tulee ottaa huomioon yrityksessä ja niiden hallitsemiseksi kannattaa tehdä vähintään ohjeistus miten niihin tulisi ottaa kantaa. Immateriaalioikeuksista voi saada lisäarvoa yritykselle ja tätä ajatellen kannattaa tehdä immateriaalioikeusstrategia, joka linkitetään sekä otetaan huomioon yrityksen strategiassa. Immateriaalioikeudet eivät ole erillään oleva toiminto yrityksessä, vaan ne tulisi integroida toimintaan. Maailma muuttuu

kokoajan, immateriaalioikeudet sekä niihin liittyvät asiat ovat tiettyssä mielessä murroksessa, joten niihin liittyviä ohjeistuksia, strategioita jne. tulee toistuvasti tarkistaa. Immateriaalioikeusasioita ei voi ulkoistaa sataprosenttisesti. Käytettäessä ulkopuolista apua yrityksellä pitää olla ainakin jonkinasteinen ymmärrys immateriaalioikeusasioista. Lakitoimistoilta tai patenttiagenteilta saa kyllä apua korvausta vastaan, mutta yrityksen täytyy ymmärtää tarve omasta näkökulmasta. Jättämällä immateriaalioikeudet kokonaisuudessaan ulkopuoliselle taholle yritys ottaa riskin. Jos ei ymmärretä kunnolla mitä halutaan, niin ulkopuolisia palveluita ei voi käyttää kustannustehokkaasti tai muutenkaan tehokkaasti.

Kemppinen (2012) kirjoittaa blogissaan kuvaavasti immateriaalioikeuksista: *”Immateriaalioikeuksilla ei ole itseisarvoa, vaan niiden arvo määräytyy sen mukaan, miten niitä pystytään hyödyntämään siten, että ne lisäävät liiketoiminnasta saatavaa tuottoa.”* (Kemppinen 2012). Tässä kiteytyy hyvin immateriaalioikeuksien tarkoitus. Immateriaalioikeudet eivät ole itsetarkoitus, vaan immateriaalioikeuksilla sekä niiden hallinnalla on tarkoitus tuottaa lisäarvoa yritykselle ja edistää toimintaa. Yritystoiminnan tarkoitus on tehdä tulosta ja immateriaalioikeuksilla voi edistää sekä turvata sitä.

LÄHTEET

- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja Ilmaisu, Teos, Tekeminen. 2. painos. Hamina: Akatiimi.
- Beahm, G. 2011. I, Steve. Steve Jobs In His Own Words. New York: Mendel Media Group.
- Blackburn, R. 2005. Intellectual Property and Innovation Management in Small Firms. Julkaisija: Taylor & Francis e-Library.
- Coca-Cola 2013. Coca-Cola.fi suomenkielinen kotisivu. Osoitteessa http://www.coca-cola.fi/nordic-corp/fi_FI/pages/products/myths.html. 5.5.2013.
- Collins, J. 2001. Good to great. New York: HarperCollins Publishers.
- Collins, J. – Hansen M-T. 2011. Great by choice. New York: Random House Business Books.
- Deloitte. 2010. IAS36 Impairment of Assets. Osoitteessa <http://www.iasplus.com/en/standards/ias36>. 01.01.2010
- Gallo, C. 2011. Steve Jobs and the Seven Rules of Success. Osoitteessa <http://www.entrepreneur.com/article/220515>. 14.10.2011.
- Haarmann, P-L. – Mansala M-L. 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. 2. painos. Helsinki: Talentum.
- Haila, Y. – Dyke, C. 2006. What to say about nature's "speech"?. Durham, NC: Duke University Press.
- Hattori, K. 2006. The Utilization of Intellectual Property Rights in SME's. Osoitteessa http://www.wipo.int/edocs/mdocs/sme/en/wipo_smes_kul_06/wipo_smes_kul_06_www_68918.ppt. 16.05.2013
- Haysmacintyre. 2012. IFRS 3 Business Combinations. Osoitteessa <http://www.haysmacintyre.com/publications/IFRS-3-Business-Combinations.aspx>. 06.01.2012.
- HE 124/2012. 2012. Hallituksen esitys eduskunnalle markkinaoikeutta ja oikeudenkäyntiä markkinaoikeudessa koskevaksi lainsäädännöksi. Osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120124#id1922755>.
- Hirsjärvi, S – Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrukikoda.

- Hirsjärvi, S. – Remes, P. – Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15. – 17. painos. Porvoo: Bookwell.
- Huhtala, L. 2012. Europatentti loppusuoralla. Osoitteessa http://www.iprinfo.com/julkaisut/iprinfo-lehti/lehtiarkisto/2012/IPRinfo_1-2012/fi_FI/Eurooppapatentti_loppusuoralla/. 22.02.2012.
- Huvio, P – Naarajärvi, P – Anttonen, T. 2011. Tekijänoikeuksien arvonmääritys. Osoitteessa http://www.tem.fi/files/31243/TEMraportteja_26_2011.pdf.
- Immateriaalioikeusinstituutti. 2007. Patentti-, tavaramerkki- ja tekijänoikeuden perusteet. Osoitteessa http://www.helsinki.fi/finruslaw/pdf/IPR_study_materials_fin.pdf. 29.03.2007
- Iso. 2010. Brand valuation – Requirements for moneraty brand valuation. Osoitteessa http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=46032. 13.08.2010.
- Jokinen, A. 2012. Puheehaihe: Tekijänoikeuden ongelmat. Osoitteessa <http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194783490661/artikkeli/puheenaihe+tekijanoikeuden+ongelmat.html>. 17.12.2012.
- Järvinen, P. – Järvinen, A. 2011. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opin-pajan kirja.
- Kemppinen, J. 2012. Kemppinen - Perusteet. Osoitteessa <http://kemppinen.blogspot.fi/2012/05/perusteet.html>. 17.05.2012.
- Kim, W-C. – Mauborgne, R. 2007. Sinisen meren strategia. 4. painos. Helsinki: Talentum.
- Kivinen-Koskinen, T. 2002. Työsuhdekeksinnöt. Vantaa: Talentum Media.
- Koulu, R. 2003. Immateriaalinen varallisuuskonkurssissa. Helsinki: WSOY Lakitieto.
- Kupi, E. – Ilomäki, S-K. – Sillanpää, V. – Talja, H. – Lönnqvist, A. 2008. Ai-neettoman pääoman riskienhallinta. Tampere: VTT.
- Laine, M. – Bamberg, J. – Jokinen, P. 2008. Tapaustutkimuksen taito.2. painos. Helsinki: Yliopistonpaino.
- Lang, J-C. 2001. Management of intellectual property rights – Strategic patenting. MCB Univercity Press: Journal of Intellectual Capital, Vol. 2 No. 1, 2001.

- Luoma, R. – Huuskonen, M. 2008. IPR tehokkaaseen käyttöön! Osoitteessa http://www.tem.fi/files/25124/IPR_TEM37_2008_liitteinen_konserni.pdf.
- Luoma, T. – Paasi, J. – Valkokaari, K. 2010. Intellectual property in inter-organizational relationships – findings from an interview study. International Journal of Innovation Management: Kesäkuu 2010.
- Mansala, M-L. 2009. Suomen teollis- ja tekijänoikeuksien toiminta kenttä. Helsinki: IPR University Center.
- McKinsey & Company. 2000. Ideasta kaskuyritykseksi. Porvoo: WS Bookwell.
- Metso. 2013. Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet. Osoitteessa http://www.metso.com/fi/corporation/ir_fin.nsf/WebWID/WTB-041116-2256F-FEBD9?OpenDocument. 07.03.2013.
- Mäenpää, I. 2012. Keksijät toivovat kansalaisopistoa. Helsinki: Uusi Insinööri-lehti 8/2012, 20.
- Mälkiä, P. 2007. Strateginen johtaminen. Internet materiaali. Osoitteessa www.valt.helsinki.fi/vol/opiskelu/opas/0607/jos2/JOS2Osa1HY2007.pdf
- Määttä, S. – Ojala, T. 2000. Tasapainoisen onnistumisen haaste – johtaminen julkisella sektorilla ja Balanced Scorecard. Helsinki: Hallinnon kehittämiskeskus, Valtionvarainministeriö.
- Mylly, T. 2001. Immateriaalioikeudet kansainvälisessä kaupassa. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus, Kauppakaari.
- Onsagers. 2013. Take control of your Intellectual Property Rights – Functions. Osoitteessa <http://www.onsagers.com/dynside.asp?m=53825&s=53846>. 25.05.2013.
- Pohjala, A. 2012. Patent Prosecution Highway – Nopeampi ja yhtenäisempi patenttihakemuksen käsittely eri maissa. Helsinki: Aalto-yliopisto
- Reitzig, M. 2004. Strategic Management of Intellectual Property. MIT Sloan Management Review. Spring 2004.
- Saarinen-Kauppinen, A – Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Toinen vedos. Tampere: Tampereen Yliopisto.
- Siivola, J. 2004. Immateriaalioikeudet yritysten sopimuksissa. Helsinki: Teknologiateollisuus Ry.

- Sotarauta, M. 1996. Kohti epäselvyyden hallintaa. Pehmeä strategia 2000-luvun alun suunnittelun lähtökohtana. Jyväskylä. Gummerus.
- Stenvall, J. – Virtanen, P. 2007. Muutosta johtamassa. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Starrin, B – Larsson, G – Dahlgren, L – Stybron, S. 1991. Från upptäckt till presentation. Om kvalitativ metod och teorigenerering på empirisk grund. Lund: Studenlitteratur.
- Suojanen, K. – Savolainen, H.. 2008. Opi kaupan ja hallinnon oikeutta. 7. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Suomen Akatemia. 2012. Suomen Akatemian IPR-opan tutkijoille. Osoitteessa <http://www.aka.fi/fi/A/Tutkijalle/Rahoituksen-kaytto/Tulosten-hyodyntaminen/Suomen-Akatemian-IPR-opas-tutkijoille/>. 30.10.2012.
- Suorsa, B. 2012. Patenttisuoja – tuotteistajan vai tekijän etu. Helsinki: Uusi Insinöörilehti 8/2012.
- Tiihonen, J. 2009. Aineettomuuden johtaminen. Mediaplanet. 02.09.2009
- Tuomi, J. – Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Waris, M. – Lehikoinen, M. – Hyttinen, V-P. – Housh, R. – Metsäkoivu, R. 2005. Tehoa tuotekehitykseen. Patentti-informaation hyödyntäminen teknisen ja kilpailutiedon lähteenä. Helsinki: PRH ja VTT tietopalvelu.

LIITTEET

Haastattelurunko Liite 1

Haastattelurunko Liite 1

Alla esitetty haastattelurunko, jonka pohjalta on tarkoitus saada vastauksia tutkimuksen kysymyksiin. Haastattelu tehdään avoimena haastatteluna.

1. Mikä on nykytila immateriaalioikeusasioissa?
 - a. Miten IPR-asioihin otetaan kantaa yleisesti?
 - b. Minkälaisia ohjeistuksia on olemassa?
 - i. Eri organisaatiossa kuten; IT, BU (myynti, markkinointi), tuotesuunnittelu, hankinta?
 - c. Mihin immateriaalioikeuksien muotoihin on otettu kantaa?
 - i. Keskustelua taulukon 2 mukaan. Toimitetaan haastateltaville etukäteen.
 - d. Minkälaisia puutteita?
 - e. Mitä riskejä on liittyen immateriaalioikeuksiin?
2. Miten immateriaalioikeustoimintaa tulisi kehittää?
 - a. Mihin immateriaalioikeustoiminnalla tulisi pyrkiä, tavoite?
 - b. Minkälaisia mahdollisuuksia?
 - c. Mitkä immateriaalioikeuksien muodoista ovat oleellisia yritykselle?
 - i. Keskustelua taulukon 2 mukaan. Toimitetaan haastateltaville etukäteen.